

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SAMLINGER

TIL

JYDSK HISTORIE OG TOPOGRAFI.

I Bind. 1866—67.

UDGIVET

AF

DET JYDSKE HISTORISK-TOPOGRAFISKE SELSKAB.

AALBORG.

FORLAGT AF MARINUS M. SCHULTZ
OG TRYKT HOS O. OLUFSEN.

Rådmand Anders Sørensen Klyn i Ribe og hans Slægt.

Af J. Kinch.

Hvad der i denne Families Historie må være Nutidens Mennesker mest påfaldende, er de Voldsomheder, blodige Slagsmål og Drab, hvoraf den er fuld. I Virkeligheden forefaldt der i den sidste Halvdel af det 16de Århundrede, fra hvilket vi have Ribe Bys Retsprotokoller næsten fuldstændig bevarede, årlig måske ligeså mange Såremål og Drab i denne By alene, som der nu forefalde i Jylland. Jeg vil blot anføre, at der i 10 År fra 1557 til 1566 foregik idetmindste 21 Drab her i Byen, medens 68 Personer måtte bøde til Byen for Såremål, 3 for Åråd (overlagt Overfald) og 36 for Bordag (Slagsmål)¹). Sådanne Voldsomheder lå naturligvis i Tidsalderens Ånd, som var nedarvet fra endnu langt ældre Tider, og at de bleve så blodige, var en Følge af, at det endnu på den Tid var en almindelig Skik altid at være bevæbnet. Allerede i Ribes gamle Byret, givet af Erik Glipping År 1269, var det rigtignok i § 6 forbudt at gå bevæbnet i Byen. Det forudsættes der som givet, at Enhver var bevæbnet på Rejser; men når en Borger kom hjem fra en Handelsrejse, eller når en Fremmed kom tilrejsende til Byen, skulde han, såsnart som han kom til sit Hjem eller Herberg, aflægge sine Våben og måtte ikke derefter bære dem i

¹) Efter Lister over Byens Sagefalds-Indtægt.

Byen. Denne Bestemmelse blev dog ingenlunde strengt overholdt. Byens egne Borgere findes både i ædru, og endnu oftere i beruset Tilstand bevæbnede med Sværd eller Spyd på Gaden, og kom de i Strid med Nogen og manglede et Våben, kunde de, hvorpå man har en Mængde Exempler, let løbe hjem og hente det, da de for Borgervæbningens Skyld skulde være forsynede dermed. På Rejser medførtes vistnok endnu altid Våben,¹⁾ så at selv Omegnens Bønder, når de toge til Byen, i Almindelighed synes at have ført et Spyd (eller, lidt senere, en Fork) med sig på Vognen; om de så end ikke just plejede at gå omkring i Byen med det, kunde det dog let ved en eller anden Anledning komme frem og i Brug. Dernæst havde vistnok Alle bestandig hos sig et Våben, som i Virkeligheden var ligeså farligt, nemlig deres Knive eller, hvad der synes hyppigt at have været Tilfældet, 2 Knive, en længere, som også kaldes en Daggert, og en kortere. Det er måske denne sidste, som oftere forekommer under Benævnelsen „Puk.“ Da nu Svir og Beruselse, dengang især i Øl, hvoraf der fortæredes en overordentlig Mængde, vel vare endnu endel almindeligere end i vore Dage, så begriber man, hvor let blodige Slagsmål måtte opstå mellem fulde, bevæbnede Mænd, som dertil ikke holdtes tilbage ved Frygten for hårde Straffe. Straffen for et Drab, som ikke var foregået efter Overlæg eller på sagesløs Mand, var kun bestemte Bøder til den Dræbtes Slægt, Kongen og Byen. Selv den, der blev dømt fra sin Fred, havde i Almindelighed unddraget sig Straf ved Flugt og kunde, når han senere tilfredsstillede den Dræbtes Slægt, købe sin Fred tilbage af Kongen.

Ved Midten af det 16de Århundrede levede her i Ribe en anset Borger og Handelsmand ved Navn *Sören Jakobsen Stage*. Blandt Biskop J. C. Blochs håndskrevne Samlinger til den fynske Gejstligheds Historie på Universitets-Bibliotheket findes også et Blad vedkommende denne Mand og hans Familie indlagt; på dette fortælles, uden at Kilden angives, at hans Fader var af en adelig Slægt i Sverrig, men

---

¹⁾ Selv Præsterne, som ellers ikke måtte være bevæbnede, tillodes det derfor ved Fyns Stifts Synodalbestemmelser af 1584 at have et Sværd på Vognen, når de rejste (Pontoppidau: *Ann. eccl. Dan.* III, S. 31.)

blev fordreven fra sit Fædreland, fordi han under en Krig (Unionskrigene under Kong Hans eller Kristiern den 2den) havde holdt med Kongen af Danmark. Han var gift med Maria Burre og må vel her i Landet have taget Bolig i Thy, siden Sönnen på den gamle Liste på Rådstuen over Byens Borgmestere kaldes „*Sören Jacobsen Ty*.“ Denne sidstnævnte nedsatte sig som Borger i Ribe og giftede sig ind i en anset Familie, idet han i Året 1537 i en Alder af 28 År ægtede den 18årige *Anna Sörensdaughter Klyne*, en Søster til *Jens Klyne*, hvis Enke senere ægtede Borgmester *Jens Hegelund* og derved blev Stedmoder til den senere Biskop *Peder Hegelund*, — en Søster til *Frands Klyne*, efter hvem en Toft udenfor Nørreport endnu bærer eller idetmindste indtil den sidste Tid har båret Navn, — og en Søster til *Karen Klyne*, som ved en Borger i Ribe ved Navn *Peder Krag* blev Moder til de 2 berømte Brødre, Historiografen Dr. *Niels Krag* og Professor, Dr. Medic. *Anders Krag*.

Sören Jakobsen Stage erhvervede sig snart en anset Stilling i Byen, så at han allerede 1547 forekommer som Rådmand; 1571 blev han en af Byens 2 Borgmestere efter sin Kones ovennævnte Svogers, *Jens Hegelunds*, Død. Han blev en meget formuende Mand, som vi ville se, hvor vi omtale den Formue, som ved hans Død tilfaldt hans Börn. Denne Formue havde han vel fornemmelig erhvervet sig ved Stude- og Produkt-Handel. Hans Smöropkjøb omtales et Par Steder i Rådstuebøgerne, og 1572 i Foråret var han og de fleste af Rådmændene på engang bortrejste, enten sydpå eller til Holland, med deres Stude, hvorfor en Sag, der skulde foretages for Rådstueretten, måtte opsættes.¹⁾ — 1576, Året för hans Død, må Nogen have rejst Beskyldninger imod ham; thi Lördagen för *Marie Besøgelse* krævede han på Tinget et Vidnesbyrd af 24 udmeldte Mænd og af alle andre Tilstedeværende, om det var Nogen vitterligt, at han havde taget nogen Stikpenge eller anden „Smugesæt“ for Ret eller forurettet Nogen, siden han blev Borgmester og fik Befaling af kongelig Majestæt; han vilde da holde dem Fod og give 4 Penge tor 1. Hvem det var, som havde fremsat disse, måske aldeles ugrundede, Beskyldninger, har jeg ingensteds fundet oplyst.²⁾

¹⁾ Tingbog 1572. Torsd. ante Judica. — ²⁾ Tingbogen.

Han og hans Kone havde 5 Börn. Det ældste var en Datter, *Marine*, født 1539, gift senest 1556¹⁾ med Mag. *Hans Svanning*, den kongelige Historiograf og Dekanus ved Ribe Domkapitel, og ved ham Stammoder til Ærkebiskop *Hans Svane* og hans Slægt. Det næstældste Barn var en Søn, *Jakob*, født 1545, men død for Faderen i en Alder af 23 År. Det 3die Barn var en Datter, *Karine*, født 1548, gift (1566?) med Mag. *Povl Madsen*, Biskop i Ribe, som i en Alder af under 40 År allerede havde mistet 2 Hustruer og snart skulde friste samme Skjæbne med den 3die; thi den 1ste Februar 1567 døde Karine Sörensdaughter i sin første Barselseng i en Alder af 19 År.²⁾ 2 År senere blev Biskoppen forflyttet til Sjællands Stift; 1568 havde han giftet sig for fjerde Gang, men vedblev dog at interessere sig for sin sidst afdøde Kones Familie; idetmindste vedblev han at understøtte hendes trængende Fætter, den ovennævnte Anders Krag,³⁾ hvis Forældre vare døde tidlig og havde efterladt ham og hans Broder i Fattigdom.

Sören Jakobsen Stages 4de Barn var Sönnen *Anders*, om hvem denne Fortælling især skal dreje sig. Det 5te Barn var Datteren *Dorethe*, født 1557 eller 1558, siden hun ved sin Død den 10de August 1602 angives at have været 44 År gammel.⁴⁾ Hvis der ingen Fejl har indsneget sig heri, blev hun meget tidlig forsørget; thi allerede den 15de Oktober 1571 blev hun trolovet og den 30te November 1572 gift med *Peder Baggesen*. Den lange Trolovelsestid gjør det temmelig rimeligt, at en Udsættelse af Brylluppet har været nødvendig netop på Grund af Brudens særdeles unge Alder. Peder Baggesen var en Søn af Rådmand *Bagge Jensen*, og fra dem nedstammer den bekjendte Baggesen'ske Slægt, som i henved 200 År var en af de mest ansete og blomstrende i Ribe. Bagge Jensen og Sören Jakobsen vare dengang uden Sammenligning Byens rigeste Mænd, så at en Forbindelse mellem deres Börn og derigjennem mellem dem selv vistnok af Forældrene er bleven betragtet med særdeles Tilfredshed.

Sören Jakobsens 4de Barn og eneste overlevende Søn

¹⁾ Den ældste Søn, Frederik, var efter Biskop Hegelunds Almanakker født 1557. — ²⁾ Terpager: Inscript. Rip., S. 84. — ³⁾ Se et Brev foran i denes „*Laurea Apollinea Mospeliensis*.“ — ⁴⁾ Terpager: Inscr. Rip., S. 74.

var altså *Anders Sørensen*. Han må være født i Tiden mellem den 5te Maj 1551 og den 4de Maj 1552, da han ved sin Død den 4de Maj 1598 siges at have været 46 År gammel. Han må rimeligvis være opkaldt efter en af sin Moders Bedstefædre, siden 2 af hans Fætttere på mødrene Side havde det samme Døbenavn Anders. Om hans Barndom haves ingen Efterretninger; rimeligvis har han en Tid gået i Skole i sin Fædreneby, hvad enten han nu har benyttet Latinskolen eller gået i den såkaldte Regneskole hos den såkaldte danske eller tyske Skolemester, der kun derfor kaldtes på den sidste Måde, fordi man i hans Skole også fik Undervisning i det tyske Sprog. Der var netop på den Tid en anset Skole af dette Slags her i Byen; den holdtes af en dansk Mand ved Navn *Oluf Klemetsen Fynbo*, der forekommer idetmindste fra 1559 til 1581, da han døde. Da han og Hustru ingen Börn havde, testamenterede han ved sin Død 100 Dr. til fattige Skolebörn i Latinskolen. I Skolens gamle Kopi- og Regnskabs-Bog omtales han derfor, og Forfatteren (udentvivl Biskop Hegelund) siger om ham, at han holdt Regneskole og lærte Ungdommen med stor Flid og streng Disciplin.¹⁾ Han forekommer nævnt på begge Måder, som dansk og som tysk Skolemester. I Helsingør holdtes derimod den såkaldte Regneskole af en Mand, som ligefrem kaldtes *dansk og tysk* Skolemester, og i Ålborg gjør Borgmester og Råd under 30te Maj 1651 vitterligt, „at eftersom her i Ålborg 3 *danske* Skolemestre have været forordnede at holde aaben *dansk* Skole, nemlig 2 i St. Bodels Sogn og 1 i vor Frue Sogn, og nu en af dem i St. Bodels, nemlig Niels Beck, er afgangen, da antages i hans Sted Nicolaus Beimburg, som tilforn har holdet *tysk* Skole, således at han skal være en af de 3 privilegerede *danske* Skoleholdere og derhos tillige at må holde *tysk* Skole og overholde den gjorte Skoleanordning.“ (Ålborg Rådstuekopibog 1664—73 fol. 28 fl.)²⁾ Ligesom på disse 2 Steder de danske Skolemestere vare offentlig ansatte, således vare de det vistnok allerede i det 16de Århundrede i Ribe, skjönt den ældste mig bekendte Bestalling af Magistraten på at være dansk Skoleholder her i Byen er af År 1617.

¹⁾ Kathedr.-Skol. Indbyd.-Skr. for 1826, S. 40. — ²⁾ Efter velvillig Meddelelse af Hr. Adjunkt Wulff.

Vi ville dog i Anders Sörensens senere Levnet træffe på et Par Omstændigheder, som tyde på, at han ikke har været aldeles ukyndig i det latinske Sprog, og at han altså rimeligvis også har gået nogle År i Latinskolen; men efter nogle Års Skolegang i sin Fødeby er han måske bleven sendt til Hamborg, for at modtage Undervisning der i et Par År, ligesom Rådmand *Niels Grisbek* 1602, altså rigtignok adskillige År senere, bragte sin femtenårige Søn *Hans*, den senere Borgmester *Hans Friis*, til Hamborg og lod ham gå i Skole der 5 Fjerdingår, for at perfektionere sig i Regning og Skrivning, måske også, for at han på en let Måde kunde lære Tydsk.¹⁾ Det Eneste, hvoraf jeg slutter, at Sören Jakobsen på samme Måde har sendt sin Søn til Hamborg, er dog kun, at den senere Biskop Hegelund i sine Almanakker fortæller, at, da han i Efteråret 1565 var på Hjemvejen fra Wittenberg til Ribe, mødte „*Anders Sörensen*“ ham den 4de November i Rendsborg med Brev og Penge fra hans Fader. Det kan jo rigtignok være en anden Anders Sörensen; men jeg kjender dog ingen Anden, som jeg kan antage for ment her. Sören Jakobsens Søn var dengang omtrent 14 År gammel, altså, kunde man mene, lidt ung til at overbringe Penge; men denne Indvending kan jeg dog heller ikke anse for afgjørende. Jeg antager nu, at, hvis han i denne Alder rejste til Hamborg, kan det neppe have været i nogen anden Hensigt end den at gå i Skole der.

Derefter høre vi aldeles Intet om *Anders Sörensen*, førend han den 29de Juni 1572, i en Alder af 20 År, holdt Bryllup med *Kirstine Lavridsdatter*, en Datter af Rådmand *Lavrids Tøgersen* i Ribe. Denne sidstnævnte var en indfødt Riber, en Mand af megen Anseelse, om end ikke just af nogen betydelig Rigdom. Han ejede og beboede den nuværende Gjæstgivergård på Torvet, som han upåtvivlelig har opbygget i dens nuværende Form efter den store Ildebrand 1580. Året før hans Datters Bryllup med Anders Sörensen, 1571, var han bleven Rådmand, og 1584 blev han Borgmester. Digteren *Hans Lavridsen Amerinus* har i sin Digt-samling, som udkom 1576 („*Carminum varii generis pars prima Viteborgæ*“) et Digt til ham, hvori han ønsker ham Lykke, hvad enten han deltager i Rådstuens eller Tingets

¹⁾ Se Kathedr.-Sk. Indb.-Skr. for 1842, S. 85 a.

Forhandlinger, eller han „med dobbelthornet Hær“ (tillands og tilvands) „bryder frem gennem fremmede Lande,“ eller hans Skibe before Havene. Ved hans Deltagelse i Krig sigtes rimeligvis til, at han som Rådmand har anført det Krigsmandskab, som Ribe By måtte stille under Krigen med Sverrig 1563—1570. — Han var førstegang gift med *Karen*, en Datter af Mag. *Jens Kristensen Varder*, den første (evangeliske) Præst ved Kathrine Kirke; hun døde i Slutningen af Marts 1570¹⁾, efterladende sig flere Døtre, hvoraf 3 allerede vare gifte, hvorfor Faderen Torsdagen før St. Hansdag samme År skiftede med dem og udbetalte deres Mødreneary. En af dem, *Karine*, var gift med *Hans Jensen* i Vejle, en anden ved Navn *Anne* med *Severin Alle* i Ribe, den 3die, hvis Navn var *Lene*, med *Oluf Nielsen*, ligelædes Borger i Ribe, en Søn af Kanniken *Niels Torkildsen*, som havde været Kristiern den 2dens Skriver.²⁾ — Allerede den 26de November 1570 giftede Lavrids Tøgersen sig pány med *Ingeborg Lambertsdatter*, en Datter af den afdøde Rådmand *Lambert Ibsen*, som havde været Byens rigeste Mand. Han blev derved blandt Andet Svoger til Ærkedegnen i Kapitlet, Mag. *Jens Viborg*, som den 24de September samme År, ligeledes efter sin første Kones Død, havde ægtet *Maren Lambertsdatter*. Af sine Døtre af første Ægteskab bortgiftede han derpå, som ovenfor er nævnt, den 29de Juni 1572 *Kirstine* til *Anders Sørensen*, og endnu samme År, d. 11te Oktober, *Mette* til *Bertel Nielsen Skrædder*³⁾, en formuende Mand, for hvem „Skrædder“ måske kun var et Tilnavn. I detmindste blev det ham under Syvårskrigen med Sverrig af Magistraten tilbudt at komme ind i Rådet på den Betingelse, at han som yngste Rådmand skulde påtage sig at anføre Byens Krigskontingent, hvorpå han dog ikke vilde gå ind⁴⁾; men efter Loven måtte ingen Håndværksmand komme ind i Rådet.

Det var vistnok et meget heldigt Valg, som Anders Sørensen havde gjort, da han hjemførte den jævnaldrende *Kirstine* (hun var ligesom han ved Brylluppet 20 År gammel) som sin Brud. Hun blev en meget dygtig, virksom og

¹⁾ Begravet 1 April (Hegel. Alm.) — ²⁾ Tingbogen. — ³⁾ Disse Angivelser ere tagne af Bisk. Hægelunds Almanakker, men bestyrkes desuden på mange Måder ved Byens Tingbøger. — ⁴⁾ Se Kathedr.-Sk. Indb.-Skr. for 1844, S. 12. (Adler)

forstandig Kone, hvorom haves mange Vidnesbyrd, såvel under hendes Ægteskab, som under hendes lange Enkestand. — Omtrent samtidig med sit Ægteskab har Anders Sørensen rimeligvis begyndt en selvstændig Virksomhed som Handelsmand; men denne Virksomhed synes, uagtet han havde så rig en Fader, og hans Kone også må have haft nogen Formue, at være begyndt ganske i det Smaa; idetmindste træffe vi ham i Foråret 1573 selv stående i „en lille Krambod“ i Nørregade. Her kom en Mand fra Landet, som vilde købe nogle Sild af ham; men de kunde hverken blive enige om Prisen eller om den Værdi, hvortil Anders Sørensen skulde tage en „gammel Daler“, idet Bonden vilde have, at han skulde give Mere for den, end den efter kongelig Forordning skulde gjælde. Da Bonden blev for nærgående, stødte Anders Sørensen ham bort; men nu begyndte han ude på Gaden at true med en Kniv, som dog ved tililende Hjælp blev vristet fra ham. Efter Vidnernes Forklaring kunde der ikke lægges Anders Sørensen noget til Last.¹⁾ — I samme Forår begyndte vor unge Ægtemand og Borger at leje af Byens Jorder, og samme Dag, som Forhøret blev optaget i den ovennævnte Sag, fik han Skjøde på en Kålgård med Bygning (Lysthus) på St. Hans Holm, det vil sige, den Ø, som dannedes af Byens Grave (udenfor den nuværende Gravgade) og Åens 2 Hovedarme. Dette Jordsmon, som før Reformationen tildels havde tilhørt Sortebrødrene, var efter Religions-Forandringen kommen i Byens Besiddelse og var blevet udskiftet mellem Husene mod en Jordskyld til Byens Kasse. Her vare disse Haver, som gamle Beskrivelser af Byen omtale med så megen Berømmelse.

Men i Efteråret samme År bragte *Anders Sørensen* sig på en Måde, som vel finder endel Undskyldning i Tidsånden og Omstændighederne, men som ikke er fri for egen Brøde, i en slem Ubehagelighed. Der levede på den Tid i Ribe en Borger ved Navn *Hans Jensen*, en ret formuende og anset Mand, som 5 År senere nåde at blive Rådmand. Han havde en Søn ved Navn *Povl Hansen*, et meget ustyrligt Menneske, som man ser af Følgende: 1570, Torsdagen efter Marie Himmelfartsdag (d. 15de Avgust), blev der ved Ribe Byting taget et Tingsvidne om den Skade, som han havde gjort i

¹⁾ Tingbogen 1573, Mand. för Esto mihi.

Mads Kocks Hus: et Vindue var rent udslaget, i et andet var der en Skramme; i Døren var der 10 Hug, og et Hug eller Stik i en Vinduespost. Samme Dag blev der tillige taget Tingsvidne om, at han var fordelt og lovforvunden for den Skat, som han skulde have udgivet til Pintsedag. Sagen var egentlig den, at han vilde slippe for at betale Skat i Ribe under Påskud af, at han havde taget Borgerskab i Haderslev og skattede der, og derfor havde opsagt sit Borgerskab her i Byen; men uagtet gjentagne Løfter skaffede han intet Bevis fra Haderslev om, at han var Borger der.¹⁾ På samme Tid var han kommen i stærkt Fjendskab med den tidligere omtalte unge Peder Baggesen og fremførte offentlig de værste Beskyldninger imod ham for Bedragerier ved hans Stude-Handel, såvel på Hamborg som på Holland. Sagen kom endogså for Landstinget og derefter for kongelig udnævnte Dommere; men da Povl Hansen rimeligvis ingen Beviser kunde føre for sin Påstand, gik Sagen ham allevegne imod. Imidlertid havde han også begyndt at beskyldte Peder Baggesens Fader, Rådmand Bagge Jensen, for at have forsegleet et falsk Brev med Byens Segl, og Lördagen før Fastelavn 1572 lod han ved Bytinget læse 3 nye kongelige Stevninger, som han havde udtaget dels mod Bagge Jensen og Peder Baggesen, dels mod 3 Borgere, som skulde vidne i disse Sager.²⁾

Imidlertid havde Povl Hansen skaffet sig en anden slem Sag på Halsen. Mandagen før 1ste Maj 1571 tiltalte den kongelige Tolder i Ribe, *Peder Mortensen Hegelund*, ham for Smør og Honning, som han havde udført fra Ribe, efter at have opsagt sit Borgerskab, og uden at fortolde det, og Lördagen efter Trinitatis lod han sig indvise i alt Povl Hansens Gods.³⁾ Således stode Sagerne slemmt nok for Povl Han-

¹⁾ Allerede ved Mikkelsdag 1569 havde han tilskrevet Borgmestere og Råd og „24 Almue,“ som i Forening med dem lignede Byskatten, at han vilde opsigte sit Borgerskab, hvis de ikke vilde gå ind på at fritage ham for Skat, sålænge Krigen varede, imod at han svarede en årlig „Genant“ af 12 Dr. til Byen. Herpå vilde man ikke gå ind, men svarede ham, at, hvis han drog fra Byen i denne farlige Krigstid og „sagde Borgerskab“ andensteds, vilde Byen holde sig til hans Hus og Ejendom og nok forsvare det for Kongen eller, hvor han ellers vilde beklage sig over dem. (Rådstue-Protokol III, Fol. 173.) — ²⁾ Efter Tingbøgerne og Hegelunds Almanakker. — ³⁾ Tingbøgerne,

sen, da han gjorde dem endnu mere indviklede ved at begå et Drab på en vis *Gødert Tyer*, rimeligvis en Friser. Han blev nu fængslet, som det synes, efter Lensmandens Foranstaltning, hvilket rimeligvis er Grunden til, at Byens Tingbøger Intet indeholde om denne Sag. Men Sandemændene i Drabssagen svore ham dog til hans Fred, og under 25de September 1572 udgik der derfor et Kongebrev til Lensmanden, *Erik Lykke*, om, at han kunde lade Povl Hansen komme på fri Fod, når han stillede Kavtion for, at han vilde blive tilstede og stande til Rette for de øvrige Sager, som Nogen beskyldte ham for, og være Hvermand „ubevaret.“¹⁾

På disse Betingelser må Povl Hansen være kommen fri; men han synes ikke at have lært Noget af sin Ulykke, og et Årstad senere voldte han sig selv Døden for Anders Sörensens Hånd. Da Peder Baggesen i Efteråret 1572 var bleven Anders Sörensens Svoger, således som ovenfor er fortalt, er det rimeligt nok, at Forholdet mellem den Sidste og Povl Hansen ikke har været det venskabeligste, uagtet Forhørene ikke oplyse Noget derom. De nærmere Omstændigheder, hvorunder den ulykkelige Begivenhed indtraf, vare følgende:

En Aften i Slutningen af November 1573 var *Povl Hansen* kommen ind til den bekjendte *Hans Jessen*, som på Grund af den tapre Måde, hvorpå han netop samme År havde tilbageerobret sit Skib fra nogle Sørøvere, kaldtes med Tilnavnet *Søhane*.²⁾ Her var han kommen i nogen Uenighed med 2 Landsknegte, som sade der; thi Hans Jessen holdt vistnok Værtshus. Han havde da taget „et Dægen“ ned fra Væggen og taget det med sig, da han gik bort; men om det var af Frygt for Landsknegtene, kunde Hans Jessen ikke sige. Fra Hans Jessens Hus i Grønnegade var han derpå gået hen til en *Rasmus Hattemager*, som også må have været Værtshusholder og udentvivel bode i den nu såkaldte Nørreportsgade. Her var Gadedøren lukket, uagtet Klokkeren kun var imellem 8 og 9, som et Vidne ved deraf, at han noget efter hørte Vægteren tude. Man ser, at det har været en almindelig Forsigtighedsregel, selv i Værtshusene, at holde Gadedøren lukket om Aftenen, for at ikke

¹⁾ „Jydske Tegnelser.“ — ²⁾ Se om ham *Kathedr.-Sk. Iædb.-Skr. for 1839, S. 7* ff.

Alle og Enhver skulde kunne løbe lige ind fra Gaden og gjøre Spektakler. Da det nu bankede på Døren, sendte Rasmus Hattemager sin Dreng hen for at spørge, hvem der var udenfor. Povl Hansen navngav sig og blev lukket ind, men var allerede meget drukken. Da Værten rakte ham et Krus Øl, smagte han derpå, men sagde, at det „tjente“ (behagede) ham ikke. I det Samme gav han sig til at rykke sit Værge ud og ind og sagde: „Her er En, som kan gå fram.“ Rasmus Hattemager opfordrede ham flere Gange til at gå hjem i sin Sæng; han vilde da lade sin Dreng følge ham til hans Faders Hus. Dertil havde Povl Hansen dog ikke Lyst, men sagde, at der var Selskab tvært overfor (hos Morten Kræmer); der vilde han ind. „Lyser mig derover.“ Dette skete da også, han bankede på der, og Døren blev lukket op for ham, ligeledes efterat han først havde måttet navngive sig, og derpå hastig lukket til igjen. Herinde sade nu *Anders Sörensen* og 2 andre Borgere og drak i Forening med Værten. Til deres Fornøjelse havde de nogle Degne (ældre Skolebørn af Latinskolen) inde hos sig for at synge „Diskant“ for dem. De havde et lille Stenkrus at drikke af og havde vedtaget den Bestemmelse, at Enhver skulde drikke Kruset ud i et Drag; hvis han ikke gjorde det, skulde han have det fyldt påny. Da nu Povl Hansen kom ind „i Skarphoser og Trøje“ og med sin „Dægen“ i Hånden, satte han sig på en Kiste indenfor Døren. Værten bad ham om at sidde hos dem og gjøre dem Selskab og lægge sit Våben fra sig. Det vilde han ikke, men blev siddende stille. Da han fik Kruset, drak han *Anders Sörensen* til, men drak kun Lidet af Øllet og slog Noget på Jorden; alligevel var Kruset endnu halv fuldt. Han lod da en Dreng fylde det og rakte *Anders Sörensen* det; men denne gav ham det tilbage med de Ord: „Kjære Povl, gjør mig Ret!“ Povl blev et Øjeblik siddende stille, tav og så til Jorden; men strax efter rejste han sig og slog til *Anders Sörensen* med Kruset og Øllet. I det Samme fore de sammen med 2 dragne Knive, og förend Nogen kunde komme imellem, havde *Anders* såret Povl farlig ved det ene Øre. Der blev nu sendt Bud efter *Kristen Sörensen Bartskjær*, som kun bode 2 Huse derfra. Da denne kom, var *Anders Sörensen* endnu tilstede og slog selv „Riilagen“ (Omhangene) tilside fra den Sæng, hvorpå Povl Hansen var bleven lagt. *Bartskjæren* fik denne op,

forbandt ham og tog ham derpå hjem med sig, hvor han opfordrede ham til at lægge sig. Det vilde Povl ikke, men sagde, at han først vilde drikke en Kande Øl med Anders Sörensen. Strax efter kom denne virkelig ind til Bartskjærens og gav sig i Tale med Povl, som sagde: „Ah, Broder lille, hvi slogst du mig.“ Dog var Povl endnu så ustyrlig, at han 2 eller 3 Gange rev Plasteret af Såret, og det kunde nær påny være kommet til Håndgribeligheder imellem dem, hvis ikke Kristen Sörensen havde sagt, at han ingen „Perlament“ vilde have i sit Hus. Derefter bleve de 2 Unge igjen gode Venner, og efter et Vidnes Udsagn var det bleven en Aftale imellem dem, at Povl skulde tilgive Anders, idet denne erklærede, at det ej havde været hans Hensigt at gjøre ham nogen Skade. — Dagen efter døde Povl Hansen og blev begravet den 29de November.¹⁾

Dagen efter Begravelsen bleve de Vidneforklaringer optagne, hvoraf det Meste af det Ovenanførte fremgår. — Det var nu den Dræbtes Slægt, som skulde se at hævne det Skete og søge Erstatning derfor. Dette vilde de vel væsentlig opnå ad Rettens Vej; men det lå dog endnu i den almindelige Forestilling, at sålænge indtil de havde fået en sådan Oprejsning, vare de berettigede til selv at øve Blodhævn på Drabsmanden. Den 1ste December spurgte derfor *Sören Jakobsen Stage Hans Jensen* for Retten, om han vilde give hans Søn Lejde, indtil Sagen blev „overdelt til Minde eller Rette,“ idet han tillige på Sönnens Vegne bød Bod og Bedring efter uvillige Dannemænds Tykke og efter Stadsretten, Loven og Recessen. Hans Jensen vilde ikke svare herpå uden først at have berådt sig med sin Slægt og sine Venner. Derfor vilde Anders Sörensen heller ikke møde for Retten, da Hans Jensen stævnedede ham til at høre de Vidnesbyrd, som han vilde tage imod ham. Nogle Dage senere indfandt Hans Jensen sig dog på Tinget og tilbød Anders Sörensen det forlangte Lejde, „efter Loven, Recessen og Stadsretten, såvidt de indeholdt.“ — Vidnesbyrdene vare imidlertid ikke faldne ud efter Hans Jensens Ønske. Navnlig klagede han over, at han ikke kunde få de Skoledisciple, som havde været tilstede ved Drabet, til at møde og afgive deres Vidnesbyrd i Sagen, og han hastede derfor ikke med at forfølge Sagen til

¹⁾ Tingbogen. Hegel. Alm.

Doms. Den første Tingdag i Året 1574, det såkaldte Drikting efter Jul, som holdtes Lördagen för Kyndelmisse, fremstod derfor Sören Jakobsen og spurgte, om der var Nogen, som på Hans Jensens Vegne vilde forfølge de 12 Mænd (Nævningerne, eller, som de her i Byen altid kaldes, Tovsmændene) til Tov, og da der Ingen var, som vilde dette, forfulgte han selv Sagen til Doms, idet han beklagede sig over, at han var truet og undsagt af Hans Jensens Slægt og Venner, så at han ikke kunde rejse nogensteds på sin Næring og „Bjering,“ og tilbød endnu som tilforn at bøde efter Loven og uvillige Dannemænds Skjön. Han mente, at der skete ham stor Uret, at han ikke kunde få „felle Dag og Stunde“ (frit Lejde) efter sligt Tilbud. Det synes således, at det Lejde, som Hans Jensen havde tilbudt, ikke forekom ham tilstrækkeligt. Lördagen efter *Septuagesima* svore Tovsmændene Anders Sörensen til hans Fred og til at bøde efter Loven og Recessen, og 8 Dage efter udlagde Sören Jakobsen i Retten 27 gode Dr. i Bøder, som skulde betales til den Afdødes Arvinger. Byfogden modtog disse Penge, eftersom der Ingen var tilstede af den Dødes Slægt. Sören Jakobsen tilbød endnu som tilforn, at dersom han med Rette burde udlægge Mere, da var han villig dertil efter uvillige Dannemænds Tykke og efter Sagens Lejlighed, enten når Kjøbmændene kom hjem fra „Elffuen“ (Elben; derhen afgik Øenkjøbmændene gjerne henimod Midten af Marts tillands og kom tilbage i April), eller såsnart Hans Jensens Samfrænder, Slægt og Venner vilde holde et venligt Møde med ham. Herom underhandlede nu lige indtil Efteråret. Hans Jensen fordrede 1000 gode Dr. og 2 Stykker Engelsk (Klæde); Sören Jakobsen bød „for Villie og Venskab“ 200 Dr. Den Første vilde kun slå Lidet af; men især hindredes al Overenskomst, som det synes, af en af hans Slægtninge, *Sören Brun* i Maltbæk; thi da der Helligkors Dag, den 14de September, var et stort Møde i denne Sag på Rådstuen, og Sören Brun gjorde sig noget stiv i Sagen, opfordrede den anden Borgmester, *Hans Pedersen Fanninger*, ham til, at han snarere skulde „hjælpe tilgode“ og huske på, at Sligt för var vederfaret ham selv. Hertil svarede Sören Brun, at han havde slaget (dræbt) en Karl på en ærlig Måde og bødet derfor, men Anders Sörensen havde dræbt Povl Hansen „uærligt og med råden Råd.“

Som en Følge heraf er nok Sören Jakobsen tilsidst bleven kjed af disse Underhandlinger og har søgt Hjælp hos den højere Øvrighed; thi Drikting efter Jul næste År, 1575, lyste Byfogden på ærlig og velbyrdig *Erik Lykke* til *Skovgård*, Befalingsmand på Riberhus, hans Vegne kongelig Maje-stæts Fred og Beskjærmelse over Anders Sörensen for det Drab, „som han desværre kom for Skade at begå,“ eftersom han havde udlagt Landboden såvelsom sit Faldsmål til Kongen og Byen; Ingen af den Dræbtes Slægt og Venner på fædrene eller mødrene Side måtte derfor „ufyrme“ ham herefter i denne Sag, uden hvis de kunde tiltale ham med Lov og Ret. — Hermed synes Sagen at være falden ganske hen, og Hans Jensen har rimeligvis ikke fået Andet end den lovlige Mandebod.¹⁾

Vi have allerede omtalt Digteren *Hans Lavridsen Amerinus* i Anledning af et Digt til Anders Sörensens Svigerfader i hans 1576 udgivne Digtsamling. Sammesteds findes også et Digt til *Anders Sörensen* selv. Digteren var omtrent samtidig med denne, og de vare Barndoms-Bekjendte. Rigtignok var Amerinus's Fader allerede 1554 bleven forflyttet fra Sognekalder ved Ribe Domkirke til Bispestolen i Ålborg; men han døde 3 År efter, og Enken er da upåtvivlelig flyttet tilbage til Ribe, hvor hendes Mand, og måske hun selv, var født; sikkert er det, at Sönnen (eller Sönnerne) gik i Skole i Ribe, og at alle hans Ungdomserindringer knytte sig til denne By, hvor han senere blev den første, kongelig ansatte, Provindsial-Medikus og Medlem af Domkapitlet. Digtet til Anders Sörensen sigter udentvivl til den ubehagelige Sag, som denne nylig havde haft, og til det mindre gode Ord, som han ved den og måske ved andre Udbrud af et lidenskabeligt Sind havde fået på sig blandt ældre, besindige Mænd i Byen. Overskriften er: Til Anders Sörensen, ripensisk Patricier (fornem Borger), og dets Indhold er omtrent følgende: „Det er ikke alle Planter, som blomstre om Foråret; Rosen kommer først senere på Året. Således kan heller ikke Ungdommen give os Alt, hvad den kloge Alderdom fordrer; Manddom og Erfaring komme først med Årene.“ Således vil måske en eller anden gnaven Olding tale, eftersom Alderdommen i vor Tid plejer at misunde os Unge

¹⁾ Tingbogen.

dens Goder. „Ja, men man kan dog nærme sig til det, som man på Grund af den almindelige Skrøbelighed ikke fuldkommen kan nå, og man bör ved Fornuften søge at lægge Bånd på sine Fejl. Derved vil den Letsindige blive sindig, og Ynglingen opnå en høj Alder.“ Heri har du Ret, du brave Dommer; gid du også selv vilde aflægge din Streng-
hed og din Gjerrighed tilligemed din slemme Hoste, og så huske på din egen Ungdom. Så vilde du måske dömmere mere besindigt og billigt om Andre. Vi se jo således også, at blandt Dyrene Ungerne ere værre til at stange end de Gamle, at de umodne Frugter ere surere end de modne, og at unge Torne stikke, unge Nelder brænde værst; men derpå råder Tiden Bod. — Træd du, Anders, i din Faders Fodspor og ær Gud ved Retfærdighed, Redelighed, Fromhed og Fortjenester! Da skal Gud give dig Visdom og Lykke og et langt Liv. Hvis jeg måtte nyde dette i Forening med dig, skulle mine Tanker vise sig i Gjærning, og gid du oftere må se Beviser på mit Venskab!

Da det Skrift, hvoraf dette Digt er taget, er såre sjældent, vil jeg lade den latinske Original aftrykke her:

Andreae Severini patritio Ripensi.

Fert rosas tempus, foliis amönum
Non suis omnes frutices coronat
Ver, nec illustrat solitis Sicanam
Floribus hyblam (Hyblam).

Sic nobis nequit dare mox juventa
Omne quod prudens senium requirit,
Nam fluit virtus, fluit atque seris
Usus ab annis.

Forte moroso sed ab ore quisquam
Has erit voces vetulus daturus,
(Hæc ut ætas nunc solet esse sortis
Invida nostræ.)

Attamen multum tenus est adire,
Non licet quorsum penitus venire
Quum sua tardent viciosa quemque
Ulcera vitæ.

Quæ salutari rationis arte
Sunt tamen semper cohibenda: fiet

Sic levis solens, juvenisque seros
Vivet in annos.

Vera tu censor bona fers: et ipse
Exuas mores rigidos, avarum
Linque fervorem, pariter molestas
Desere tusses.

Inde defluxit tibi quæ, juventæ,
Atque gestarum memor esto rerum,
Tunc magis prudens, minus atque fies
Forsan iniquus.

Plus ne brutorum catulos petulcos?
Atque maturos male, plus acerbos
Vidimus fructus? tetricas novellas
Tendere spinas.

Carduos? acres gravius recenti
Stringere urticas folio? sed illam
Sæpe naturam, variasse constat
Postmodo tempus.

O sed Andrea patriis inhære
Semitis, æquo, meritis, fideque
Et pia semper venerare summa
Mente Tonantem.

Ipsè successus tribuet beatos
Rebus in cunctis, tibi nunc, salubres
Dando conatus, facietque longam
Ducere vitam.

Qua frui tecum mihi si licebit,
Senties quæ nunc mea mens figurat,
Crebrius cernas et amica prompti
Pignora cordis.

Dette Digt er rimeligvis senest skrevet 1575, da det uidentvilt har været tilsendt And. Sörensens, förend det blev trykt i Året 1576. Af den Omstændighed, at der tilsendes And. Sörensens et latinsk Digt, kunne vi vel ikke med Sikkerhed slutte, at han havde fået en så lærd Opdragelse, at han kunde forstå et sådant med Lethed; men vi kunne dog vistnok slutte deraf, at han ikke var aldeles ukyndig i Sproget.

Om end dette Digt tydelig viser, at der har været adskillige, især ældre, Mænd i Byen, som ikke yndede Anders Sørensens Væsen og Opførsel, så hindrede dette dog ikke, at han i Året 1577 nød den Ære at være Majgreve, en Ære, som dog vel væsentlig skyldtes hans Faders ansete Stilling og Rigdom. Hvert År plejede Latinskolens Disciple at „føre Sommer i By,“ idet de den 1ste Maj, efterat have samlet sig nordenfor Byen, udpyntede med Grønt i Hattene, Guld og Ædelstene på Klæderne, og med Solskjerme, rimeligvis også dannede af Grønt, enten i Hænderne eller fastgjorte på Brystet, drog ind i Byen. I Spidsen gik Majgreven, en Discipel af øverste Klasse, helst en af fornem eller rig Familie, som for Exempel oftere en adelig Dreng, hvis der vare sådanne i Skolen, og det var netop på den Tid ikke ualmindeligt. Det foregående År havde således *Jörgen Urne* været Skolens Majgreve; men enten har han anset sig selv for god til at bære Krandsen eller er bleven anset derfor af Andre; thi det berettes, at en anden Discipel bar den for ham.¹⁾ Det har måske været en stor Krands, der bares som en Fane på en Stang, måske også ligesom i Kjøbenhavn (se næste Side) en (forgylt) Krands til at bære om Hatten; Toget sluttedes af Skolens Hørere (underordnede Lærere). I *Landskrone* ser man, at Skolemesteren (Rektoren) selv gik med.²⁾ — Foran de mere ansete Indbyggerses Huse standsede Toget, afsang en Sang, som *Terpiger* har bevaret, og modtog en Gave. Hvad der således indkom, er rimeligvis dels tilfaldet Lærerne, dels de fattige Disciple; idetmindste ser man, at Skolemesteren 1597 havde Andel i „Diskantpengene,“ som det hed, såvel i dem, der indkom den 1ste Maj, som på Markedsdagene og ved Julen,³⁾ og fra en senere Tid vides, at også Hørerne havde en Indtægt af Majfesten. Det er dog også muligt, at en Del af det Indkomne er bleven anvendt til det Gilde, som sluttede Dagen, skjönt dette idetmindste for en Del bekostedes af de Forældre, hvis Søn havde nydt den Ære at være Majgreve. Således have 1570 Anders Sørensen Søstersøn, *Frederik Svanning* været Skolens Majgreve, og Hegelund fortæller, at hans Forældre ikke blot anrettede et prægtigt Gjæstebud for Hørerne, men også gave 18 Mk.

¹⁾ Hegel. Alm. 1 Maj 1576. — ²⁾ N. M. Petersen: Bidrag til d. d. Litt. Hist. III, S. 577. — ³⁾ Kathedralsk. Indb.-Skr. for 1825, S. 33.

til Skolebørnenes Gilde. Derfor er det også Majgreven eller *Floriger* (Blomsterbæreren), som i 2 Skuespil af *Peder Tøgersen*, Skolemester i *Randers*, hvilke må have været bestemte til at opføres af Skoledisciplene på Majfesten, til Slutning kommer frem og indbyder Skolemesteren, Hørerne og alle sine Medbrødre til „en ringe Salat.“¹⁾

Når jeg her så udførligt har omtalt Skolens Majfest, er det ikke, fordi *Anders Sørensen* var Skolens Majgreve, som Andre have antaget, men fordi det er den Majfest, hvorom vi have bedst Underretning, og fra hvilken man vel så temmelig kan slutte til den Måde, hvorpå andre Stænder holdt deres Majfest. Thi Latinskolerne vare ikke ene derom. Således havde Smedelavet i *Århus* 1599 sin Majfest med tilhørende Majgreve.²⁾ 1544 nævnes i *Kjøbenhavn* 2 Majgrever, som begge af Universitetets Kasse fik 8 Mk. som Bidrag til deres Majgilde; det har vel været en Majfest, som Studenterne holdt.³⁾ I Gildeskråen af 1582 for det kjøbenhavnske „Hellig Trefoldigheds Gilde i det danske Kompagni“ findes i §§ 56—61 Bestemmelser for „når der skulde rides udi Maj“: Hvis der valgtes en Majgreve, skulde der gives ham en Krands til at bære på sin Hat, så god som 2 Dr., og han skulde hele Året igjennem nyde visse Fordele og en vis Forrang; derimod skulde han „maje“ Huset, betale Bægrene og Spillemandene og traktere sine Gildebrødre med 1 Læst Øl. Også i Gildeskråen for Guds Legems Lav i *Ålborg* af 1441 § 24 omtales Udnævnelsen af en Majgreve på *Valborgsdag* og hans Udsmykning med en Krands (S. Dansk Mag. 3 Række 1 Bind 2 Hefte S. 95 og 107.) I *Sjælland* har, som bekendt, *Majridningen* holdt sig indtil vore Tider på Landet. — Det var således ikke underligt, at *Borgerskabet* i *Ribe* 1577 også vilde have sig en egen Majfest foruden Skolens. En samtidig Kilde, næmlig den senere *Byfoged*, *Ditlev Hansen*, har i et Håndskrift⁴⁾ blandt andre Optegnelser også en herom: „1577, Tirsdag efter *Voldborgs Dag* (1ste Maj) blev der ført Sommer i By af *Kjøbmænd* og de vildeste (bedste) *Borgere*,

¹⁾ Overskou: Den danske Skueplads, I, S. 71. Om *Ribe Skoles Majgilde* se især *Falster: A. moen. philol.* II, S. 125 fl. — *Terpæger: Ripæ Cimbr.* S. 723 fl. — *Thorup: Hist. Efterretn. om Ribe Kathedralsk.* S. 68. — ²⁾ *Hübertz: Aktst. vedk. Stad og Stift. Århus*, II, S. 277. — ³⁾ *Da. Magaz.* III, 1, S. 18. — ⁴⁾ Det store kong. Bibliotek: *Gamm. kong. Saml.* Nr. 1353 b.

som ikke var sket förend (för) udi 24 År. Anders Søffrinsen, Søffren Jakobsens Søn, var Majgreve.“ Terpager har også en Beretning om denne Majfest, ved hvilken Anders Sørensen var Majgreve, men siger, at det var *Lördagen* efter 1ste Maj, at Festen dette År blev holdt.¹⁾ At den ikke blev holdt selve den 1ste Maj, var rimeligvis for ikke at kollidere med Skolens.

Samme År, den 30te Juni døde Anders Sørensens Fader, Borgmester *Sören Jakobsen Stage*. Han blev begravet i Kathrine Kirke, til hvis Sogn han hørte, hos sin 2 År iforvejen (den 13de Juni 1575) afdøde Hustru, med hvem han havde været gift i 38 År. Han nåde en Alder af 68, hun af 56 År. Foruden disse Angivelser opregner deres Epitafium deres 5 Börn og har til Slutning et latinsk Digt på 4 Linier, rimeligvis forfattet af Svigersønnen, M. *Hans Svanning*. Det angår kun Manden og siger om ham, at han holdt fast ved Ret og Billighed, dönte strengt Lasterne og fortjente Ros for det strenge (afholdende) Liv, som han førte uagtet sin Rigdom.²⁾

De eneste Arvinger vare *Anders Sørensen* og hans 2 Søstre, *Marine*, M. *Hans Svannings*, og *Dorethe*, *Peder Baggesens*. Sören Jakobsens Formue nå, hvis vi kunne dömmе efter Skatteligningen i de sidste År, være taget ikke så lidet af. Endnu vare han og *Bagge Jensen*, hans yngste Datters Svigerfader, de 2 rigeste Mænd i Byen; men medens 1569 den Førstnævnte var sat i Skat efter 19 Mk., og den Sidste efter 18 Mk., var Forholdet ved Skatteansættelsen för Jul 1576 sådant, at den Første skattede efter 7 Mk., den Sidste efter 12 Mk., og på samme Tid skattede deres Sønner således: *Peder Baggesen* efter 9 Mk., *Anders Sørensen* kun efter 2 Mk. *Lavrids Tøgersen*, Anders Sørensens Svigerfader, var begge Gange den rigeste Mand i Byen efter de Nævnte og skattede efter 7 eller 6 Mk. — Uagtet denne kjendelige Tilbagegang skal Sören Jakobsen ifølge det tidligere nævnte Blad blandt Biskop Blochs Samlinger have efterladt sin Søn 40,000 Dr., og Datteren Dorethe 20,000 Dr. (og Marine har vel fået ligeså Meget), og det endda i rede Penge, foruden Huse og andet Gods. 40,000 Dr. vare en meget betydelig Sum i de Tider og betøde vel ligeså Meget

¹⁾ Rip. Cimbr., S. 723. — ²⁾ Terpager Inscript. Rip., S. 126 ff.

som det Firdobbelte nu i Rigsmønt. — Sønner, som hidtil havde bot ved Siden af Rådhuset i Grønnegade, i det eneste Hus, som lå imellem Rådhuset og Hjørnehuset til Torvet,¹⁾ flyttede nu til Faderens Hus, som var det næstvestligste på Nederdammens Nørreside, og her bode han, indtil han 1585 købte 2 øde Huse, som lå næst østen for hans eget Hus. Her ses han 1588 at være flyttet ind, rimeligvis efter at have bebygget disse Grunde af Nyt på en anseligere Måde.²⁾ — Faderens Hus er altså den Ejendom, som nu tilhører Hr. Kjøbmand Michelsen, og Sønnens den, som nu optages af Hr. Kjøbmand Bentzens ældre Gård. De nuværende Bygninger ere dog på begge Steder yngre og bevare ingen Minder om Anders Sørensen eller hans Familie.

Henimod Slutningen af 1577 nød *Anders Sørensen* en Ære, som ikke var almindelig for en Borger i hans unge Alder, idet en Bog blev dediceret til ham af en Mand, som allerede dengang havde vundet et berømmeligt Navn som Forfatter, nemlig den bekjendte *Anders Sørensen Vedel*, Saxos Oversætter. Vedel, som havde gået i Ribe Skole, var 1568 bleven Slotsprædikant ved Kjøbenhavns Slot. Den 30te September 1576 var han bleven trolovet med Anders Sørensens Søsterdatter, *Marine Svanning*, og den 30te Juni 1577 stod deres Bryllup, naturligvis her i Byen, hvor Vedel overhovedet i de sidste År havde gjort flere Besøg. Den 22de Juli droge de Nygifte til Kjøbenhavn, og omtrent 3 Måneder senere var det, at Vedel dedicerede sin Kones unge Morbroder en Oversættelse af 7 latinske Psalmer, som vare skrevne i det 14de Århundrede af den berømte italienske Digter Petrarca. Tilegnelsen er stilet til „Erlig, vijs oc velact Mand, Anders Söffrinsön, Borgere udi Ribe, sin kiere Suoger oc besynderlige gode Ven.“ I den siger Vedel, at han for 2 År siden var bleven foranlediget af en Anden, nu afdød, til at oversætte disse Psalmer, og da nu gode Venner havde anmodet ham om at udgive sin Oversættelse, havde han ladet dem trykke, „oc det vnder eders naffn, kiere Suoger oc Broder, til it ringe Tacknemmeligheds Tegn, for mange oc store Velgierninger, som mig aff eder ere beuiste. Jeg forseer mig der til (stoler på), at alting tagis i den beste

¹⁾ Skattebogen for de foregaaende År, sammenholdt med Tingbogen, 21 Marts 1615. — ²⁾ Efter Tingbøgerne og Skattelisterne.

Mening. Der som ieg icke det fast oc aldellis forsaa mig til eder, da haffde ieg icke veret saa dristig met saa ringe foræring at tilbinde eder.“ Bogen hører i Virkeligheden til de små; den består kun af 4 Ark, 32 Blade i småt Format. Den er trykt i Kjøbenhavn af Andreas Gutteruitz, som det er angivet bag i Bogen; men Titelbladet og et andet enkelt Blad fattes i det eneste Exemplar, som er bevaret af Bogen i denne ældste Udgave, og som nu tilhører Ribe Kathedralskoles Bibliothek.¹⁾ — Den Måde, hvorpå Vedel her tiltaler den temmelig ubekjendte, omtrent 10 År yngre Borgermand, tyder på, at denne allerede havde vidst at vinde sig Agtelse, og at Vedel selv nærrede en lignende Følelse for ham; thi de store Velgjerninger, for hvilke Vedel takker ham, have dog rimeligvis ikke været af nogen stor materiel Betydning. — Allerede 1578 døde Vedels unge Kone, kun 16 $\frac{1}{2}$ År gammel, og hans Svogerskab med Anders Sörensen var altså endt, förend han 1581 flyttede til Ribe; jeg har heller ikke truffet Spor af nogen nærmere Forbindelse mellem dem i den senere Tid.

Efter at have tiltrådt den store Arv efter sine Forældre, har Anders Sörensen rimeligvis i høj Grad udvidet sin Handelsvirksomhed. Han blev således nu den störste Lejer af Byens Jorder, navnlig dens Enge. I Februar 1578 fæstede han Gravsogns Mark (nu Hans Hegelunds Mark) på 8 År for 23 gl. Dr. årlig, og desuden på 1 År Stejleng for 13 Dr., Tvederkjær (nu Ribe Kjær og Mose) for 60 Dr. og Store Kobro for 140 $\frac{1}{2}$ Dr. Uagtet det ikke anføres, havde han dog måske dette År ligesom oftere flere Interessenter med sig i den sidste store Eng. Da disse Enge især fæstedes af Hensyn til Studehandelen, så må vi antage, at han nu drev denne med stor Kraft. Han havde dog allerede begyndt på den för Faderens Død; thi 1576 købte han en Stald i Forstaden, som dengang var en hel Staldby, bestående alene af Stalde, som kunde rumme flere tusinde Stude, og allerede 1577 havde han haft Andel i Store Kobro.

Ved Skatteligningerne för Jul 1577 og 1578 blev Anders Sörensen ansat til at skatte efter 10 Mk., og da Skatten i

¹⁾ Om den særegne, kunstige Måde, hvorpå dette tilligemed flere andre samtidige religiøse Skrifter ere indbundne sammen, se „Fædrelandet“, 1854, Nr. 54.

det sidste År udredtes firdobbelt, skulde han altså betale 40 Mk. i Byskat. Over denne Ansættelse, som var lidt højere, end hans egen og hans Faders hidtil havde været til- sammen, beklagede han sig for Borgmestere, Råd og 24 Mænd. Disse svarede ham, at, hvis han ikke vilde betro dem at lægge ham i Skat, så vilde de tilbyde ham, at han selv måtte gjøre det „ved sin Ed,“ således at han skulde betale 8 Sk. af hvert Tusind Mk. frit Gods eller, hvis han fandt, at det var for Meget, da 8 Sk. af hvert halvandet Tu- sind, uagtet de mente, at Ingen i Ribe havde den Formuen- hed til sin Skat som han. En Skat af 40 Mk. vilde altså herefter kun have svaret til en ren Formue af 60.000 Mk. eller 15,000 Dr., medens Anders Sörensens Arv skal have været meget større. Efter Skattebogen må man også an- tage, at han ikke har taget imod Tilbuddet; men da han 1579 var sat til at skatte efter 16 Mk., brød hans Misfor- nøjelse igjen frem, og den 3die December opsagde han end- også i begge Borgmestrenes og flere Andres Nærværelse på Rådstuen sit Borgerskab, og da han gik ud, bad han alle de Tilstedeværende at „drage hans Ord og Opsigelse til Min- de.“ Denne Opbrusning har vel også snart lagt sig; thi hans Opsigelse af Borgerskabet findes ingen Følger at have haft, og næste Forår fæstede han ligesom tidligere af Byens Enge.')

Imidlertid havde *Anders Sörensens* Familie begyndt at forøge sig ret anseligt. Der fødtes ham idetmindste 9 Børn, 4 Sønner og 5 Døtre, som overlevede ham. Den Ældste var *Jens*, som altid nævnes med Tilnavnet *Klyn*. Faderen selv findes kun på et enkelt Sted, som senere vil blive nævnt, at have givet sig selv dette Efternavn, som var hans Moders Familienavn; at han af sine Samtidige er bleven nævnt med det, har jeg ikke truffet på. At nu hans ældste Søn stadig antog det, kommer rimeligvis deraf, at han var opkaldt efter sin Bestemoders ovenfor nævnte Broder, *Jens Klyne*; han var født den 29de Marts 1574. Derefter kom *Anna*, født den 21de Oktober 1575, *Karen*, født den 2den Oktober 1577, *Sören*, født den 21de Avgust 1581, *Hans*, født den 4de No- vember 1584, *Lisbeth*, født den 7de December 1585, *Marine*, født den 26de November 1587, *Frederik*, født den 19de Marts

’) Skattebogen. — Rådsbog 2, Fol. 121.

1589, og *Ingeborg*, født den 22de April 1593.¹⁾ — Af disse var Frederik den Eneste, der ligesom sin ældste Broder findes at have brugt Tilnavnet Klyne; om han måske også har været opkaldt efter et Medlem af Familien Klyne, kan jeg ikke sige med Sikkerhed, men antager det dog ikke, da jeg ikke kjender Nogen af den Familie, som havde haft dette, dengang endnu her i Landet sjeldne, Fornavn. Jeg antager snarere, at han er bleven opkaldt efter sin 1587 afdøde Fætter, Mag. *Frederik Svanning*.

Om *Anders Sörensens* Virksomhed som Handelsmand kan jeg kun give temmelig ufuldstændige Efterretninger, da Kilderne til Kundskab herom ere meget sparsomme. Dens vigtigste Gjenstand har rimeligvis været Udførselen af Stude og Landets øvrige Produkter, dels til Elben (Hamborg), dels til Holland. Om Handelen på det første Sted vidne rimeligvis et Par Rejser, som hans dygtige Kone gjorde til Hamborg, 1596 under Mandens Forfald og strax efter hans Død. Handelen på Holland omtales noget mere. Således fik *Anders Sörensen* 1580, den 7de (el. 17de) Januar, en kongelig Tilladelse til at udtappe Vin i Potte- og Kande-Vis, eftersom han havde en „stor Hob“ Vin liggende, som han havde fået i Betaling af de „vesterste“ Kjøbmænd, hvorved navnlig mentes Hollænderne. En kongelig Tilladelse hertil var fornøden, fordi Kongen selv 1579 havde stadfæstet, at Magistraten udlejede Byens Vinkjelder (under Rådhuset) for 8 År til Borgmester *Peder Mortensen Hegelund* med 1 eller 2 andre Mænd mod en Afgift til Byen af 21 gamle Dr. årlig, men med Eneret til Udsalg af Vin (det vil sige, ud af Huset) i hele og halve Kander og mindre Mål. Denne Eneret ophæver Kongen nu igjen af Hensyn til *Anders Sörensen*, fordi han havde erfaret, at der altid havde været Flere i Ribe, som udtappede Vin i Potter og Kander.²⁾ — *Anders Sörensen* havde sin Vinkjelder ved Siden af Rådhuset i det Hus, hvori han selv tidligere havde bot. 1581 ser man, at han vilde have Byens Vinkjelder i Leje, hvilket da må have været efter Overenskomst med *Peder Hegelund*; men om det blev til Noget dermed, ved jeg ikke. Han har for Vinhandelens Skyld haft en Tydsker eller Hollænder i sin Tjeneste; thi den 7de Maj 1588 sluttede hans Kone i hans Fraværelse et Forlig på

¹⁾ Se navnlig *Hegel*. Alm. efter Året 1599. — ²⁾ *Histor. Tidsskr.* 5, S. 93.

Rådstuen med en Berendt van Eichell, hvorved hun eftergav ham den Gjæld, hvorfor hendes Mand havde ladet ham fordele i Anledning af noget Vin, han havde haft „i Regnskab,“ den Tid han tjente Anders Sørensen. Al anden Uenighed imellem dem skulde ligeledes falde bort, imod at Berendt under Æres og Livs Fortabelse forpligtede sig til at være Anders Sørensen „ubevaret både med Ord og Gjæringer,“ hvorsomhelst de mødtes.¹⁾ — Om Handelen på Holland vidner også en Proces, som Anders Sørensen 1591 måtte føre derovre, og som senere vil blive omtalt.

En anden væsentlig Gren af Byens Virksomhed og Handel var Fiskerierne i Vesterhavet og Handelen med den tørrede eller saltede Fisk. Disse Fiskerier dreves dengang i et betydeligt Omfang på den sydligere Del af den jyske Kyst, fra List, Manø, Fanø, Sønder side (Skallingen) og Vesterside (Vesterherreds Kyst nordfor Blåvandshuk), og ikke alene afsattes den her fangede og tilberedte Fisk i Ribe, men Fiskeriet dreves, navnlig fra Sønderho og Sønder side, i en væsentlig Grad af Ribere eller idetmindste med Ribe Bys Fartøjer og for Ribe Borgeres Kapitaler. I Året 1581 dreves således Torsk- og Hvilling-Fiskeriet fra *Sønderho* med 26 Skibe, hvoraf de 12 tilhørte Mænd i Ribe, hvorimod de 14 Skibe, som fiskede fra *Nordby*, nok allesammen tilhørte Mænd på selve Stedet ligesom 5, der fiskede fra *Manø*. Endnu dreves samme Fiskeri fra *Sønder sides* Fiskerleje med 8 Skibe, hvoraf 7 tilhørte Ribere, og fra *Langleg*, en Ø i Hjerting-Bugten, med 5 Skibe, hvoraf Ribere havde Andel i 2. Fiskeriet efter Skaller (Flyndere) dreves mest fra *Sønder side*, næmlig med 34 Skibe, hvoraf de 14 tilhørte Mænd i Ribe, dernæst fra *Vesterside* med 23 Skibe, 1 større og 1 mindre Båd; men i dem havde Ribe ingen Del. Endelig fiskede også 6 Skulleskibe fra *Nordby* og *Sønderho*, og af dem tilhørte de 5 Ribere.²⁾ — Altså ejede Ribe By 38 Skibe foruden Part i 2, med hvilke der i det År blev drevet Havfiskeri. Fisketiden var ligesom nu Foråret og Forsommeren,

¹⁾ Rådstuebog 2, Fol. 103. — ²⁾ Efter Riberhus Lens Regnskab for Året 1581—1582. Til Sammenligning kan anføres, at der 1590 på Lensmandens Begjæring toges et Vidnesbyrd af 7 Riber Borgere, som i 14 År eller mere hvert År havde været på Fiskeri på Sønder side, og af 17 Borgere, som i 15 År eller mere (1 dog kun i 8 År) ligeledes på Sønderho (Rådstuebog Blad 48 fl.).

og på denne Tid dannedes der midlertidige Byer på Fiskerlejerne, f. Ex. på Søndersiden. Her bode Fiskerne, og Ribere havde Udsalgs- og Skjænke-Boder der. Selv de større Handlende, som beskjæftigede sig med Fiskehandelen, opholdt sig i længere Tid derovre, dels vel for at føre Tilsyn med deres egne Fiskere, dels for at opkjøbe og forestå Tilvirkningen. Således vides, at Borgmester *Hans Pedersen Fanning* hvert År plejede at være i „Fiskind,“ ja havde endogså sin Kone med derovre, og de vare fraværende i længere Tid, siden en anden Mand 1576 klager over, at der i deres Fraværelse var et dårligt Tilsyn med deres Husfolk og navnlig med de Skolebørn, som de havde i Huset.¹⁾

At nu *Anders Sörensen* har befattet sig med Fiskehandelen, vide vi deraf, at Tolderen i Ribe, *Kjeld Jørgensen*, fik et Kongebrev af 8de November 1593, hvori han fik Befaling til at betale Anders Sörensen den Törfisk, som *Kasper Markdanner* havde bestilt hos ham til Hofholdningen på Koldinghus.²⁾ Der kan derfor heller ikke være nogen Tvivl om, at det var på Fiskeriets Vegne, at han den 13de Juni 1595 var på *Sønderho* og atter opholdt sig derovre på samme Tid næste År, da han den 12te Juni blev angreben der af Rosen. At hans Ophold derovre det År har været bestemt til at vare i længere Tid, kan rimeligvis sluttes deraf, at hans Kone den 9de Juni var rejst til Hamborg, udentvivl i Forretninger, som hun måtte påtage sig, da Manden var beskjæftiget andensteds.³⁾ Man ser også, at såvel han som andre Ribere ejede Huse eller „Fiskerboder“ på *Sønderho*, hvilke synes at have været bestemte til Ejernes og deres Folks Ophold derovre i Fisketiden, medens de den øvrige Del af Året stode ledige, som man kan slutte deraf, at der en Vinter var bleven gjort grove Indbrudstyverier i flere af dem.⁴⁾

At *Anders Sörensen* endelig også har beskjæftiget sig med Skibsrederi, kan dels sluttes deraf, at hans Enke senere lod idetmindste 1 Skib bygge, dels af en kongelig Tilladelse, som han fik under 30te Maj 1592, til at udføre noget Ege-Skibstømmer, som han på 5te År havde samlet „med stor Bekostning“ i den Hensigt at lade sig et Skib bygge i Ribe, hvilket Forsæt det dog ikke nu var hans Lejlighed at ud-

¹⁾ Tingbog 1576, Lordag før Mikkelsdag. — ²⁾ Jydske Tegnelser. — ³⁾ Hegel. Almanakker. — ⁴⁾ Tingbog 1570, Onsd. før Maria Magd. — Radstuedombog den 11de Februar 1595.

føre.¹⁾ Da Egetømmer ikke måtte udføres af Landet, måtte han søge om og fik „for denne Gang“ Tilladelsen dertil.

For en meget betydelig Del satte Anders Sørensen sine Penge i Huse og andre Ejendomme i Ribe. Det er tidligere omtalt, at han på den østlige Side af det efter Faderen arvede Hus på Nederdammens Nørreside 1585 købte og derefter rimeligvis af Nyt opbyggede 2 Ejendomme, hvor han derpå flyttede ind og bode til sin Død. 1588 købte han dernæst en Part, og 1597 de øvrige Parter i det Hus, som lå nærmest vestenfor hans Faders forhenværende Hus, imellem dette og Mølleslusen (altså nu Farver Utzons). 1597 købte han også den nærmeste Gård indenfor Nørreport på samme Nederdams Nørreside, så at han nu ejede den største Del af denne Hovedgades ene Side; men desuden ejede han Huse og Boder (mindre Huse, som udlejedes til fattige Folk,) rundt omkring i Byen. Foruden det Hus i Grønnegade, som han først selv havde bebot, og hvori han senere holdt Vinkjelder, ejede han flere Huse i Grønnegade, Fiskergade, på Nyjord (nu Skibsbroen) og i de mellemliggende Slipper. Efter den store Ildebrand i September 1580, som lagde den østlige Side af Stenbogade og Torvet, dernæst hele Storegade, Sortebrødregade, Per Dovns Slippe, Vægtergade, Hundegade, Badstugade og Klosterstræde ganske øde,²⁾ overtog Anders Sørensen dels for Gjæld, og dels købte han flere Grunde i disse Gader og ejede rimeligvis selv iforvejen nogle. På det tidligere nævnte Blad i Biskop Blochs Samlinger nævnes derfor også, at han lod opbygge mange Huse i Ribe efter den store Ildebrand. Iøvrigt ejede han Huse i næsten alle Byens Gader, flere Stalde udenfor Nørreport og flere Haver på St. Hans Holm; men nogen bestemt Angivelse af Antallet på hans Ejendomme tør jeg ikke gjøre. — Kun 1 af disse vil jeg endnu særligt nævne, nemlig Halvdelen af det nuværende Rådhus. Denne gamle Bygning, fra det 15de Århundrede, består nemlig oprindelig af 2 Huse, som ere byggede efter en fælles Plan, så at de danne et fuldkommen symmetrisk Hele. Kanniken Hr. Niels Torkildsen havde ejet dem begge, og efter ham ejede hans Søn, Oluf Nielsen, der,

¹⁾ Jydske Registre. — ²⁾ I en samtidig, pålidelig Kilde (Blade foran i Skattebogen for de År) angives 11 Gader, 213 Gårde, Huse og Vålinger at være ødelagte.

som ovenfor er omtalt, var gift med Anders Sörensens Søster, ligeledes dem begge; men han kom i betydelig Gjæld til sin Svoger, og denne overtog det nordligste af Husene for over 2000 Dr., som vistnok har været en hel Del over dets Værdi, da hvert enkelt af Husene ikke var stort.²⁾ Ved Anders Sörensens yngste Datter kom dette Hus senere til den Bordings'ske Familie, som igjen forenede begge Husene, og fra den til den Terpagers'ske, som igjen solgte dem År 1709 til Byen for at benyttes til Rådhus. Dengang kostede begge Husene tilsammen kun 365 Rd.; i den Grad var Ejendommenes Værdi sunken her i Byen i noget over 100 År.

Anders Sörensen må have været heldig i sin Handel og Omsætning; thi hans Skatte-Ansættelse steg. Dog nåde han ikke at blive Byens rigeste Mand; thi det vedblev *Peder Baggesen* at være, og efter hans Død var det først hans Enke, og derpå dennes nye Ægtefælle, den senere Rådmand *Bertel Struck*, som betalte højest Skat. I Året 1579 blev således *Peder Baggesen* sat til at skatte efter 18 Mk., *Anders Sörensen* efter 16 Mk.; 1589 *Peder Baggesen* efter 27 Mk., *Anders Sörensen* efter 16 Mk.; 1593 *Bertel Struck* efter 18 Mk., *Anders Sörensen* efter 16 Mk. I hvilken Grad disse Mænd overvejede alle deres Medborgere i Rigdom, ses bedst deraf, at der i 1579 var en enkelt anden Mand, som skattede efter 9 Mk.; men af alle Byens øvrige Borgere skattede i 1579 Ingen af mere end 3½ Mk., 1589 Ingen af mere end 5 Mk., og i 1594 Ingen af mere end 4½ Mk.

Ifølge den anselige Stilling, som *Anders Sörensen* indtog i Byen, var det rimeligt, at han efterhånden blev valgt til dens Hædersposter. Først finde vi ham som Hospitalsforstander, det vil sige, som en af de 2 Borgere, som i Forening med Kapitlet havde Overbestyrelsen af Ribe Hospital. 1583 har han således underskrevet en Kontrakt, som denne Bestyrelse sluttede med Hr. Hans Mikkelsen Kolding, der antoges som både Præst og Husholder eller Spisemester i Hospitalet; det var næmlig på den Tid det Almindelige, at disse 2 Stillinger ved Hospitalet vare forenede. Han skriver sig her selv: *Anders Seuerinss. Klyn*; men det er også det eneste Sted, hvor jeg har fundet, at han enten har kaldt

¹⁾ Rådstue-Skab, Skuffe 21.

sig selv eller af sine Samtidige er bleven kaldt med dette Tilnavn. Han vedblev rimeligvis at være Hospitalsforstander idetmindste indtil 1590; thi i dette År erhvervede han, som der fortælles i Hospitalets gamle Kopibog,¹⁾ et kongeligt Missive fra Regjeringsråderne i Kristian den 4des Mindreårighed til Lensmanden på Riberhus om at udlægge Hospitalet Vederlag for 2 Gårde, som nogle År tidligere vare blevne tagne fra det og lagte under Koldinghus. Det kongelige Missive er dateret Koldinghus, hvorhen Anders Sørensen altså rimeligvis var bleven sendt af Hospitalets Bestyrelse, for at overbringe og mundtlig at understøtte dets Andragende. Han udførte, som vi have set, sit Hverv på en heldig Måde; men det varede dog endnu adskillige År, förend Hospitalet virkelig fik Vederlaget.

Fra 1583 af finder jeg, at *Anders Sørensen* enkelte Gange hædres fremfor andre Borgere ved at nævnes som tilstedeværende foruden Borgmestrene og Rådmændene ved Indgåelsen at et Forlig eller Afgivelsen af en Forpligtelse på Rådhuset for Magistraten. Den 22de Juli 1588 blev han endelig selv Rådmand tilligemed Ebbe Mogensen og Thomas Jørgensen, således at han var Nr. 2 blandt de Optagne.²⁾ Rådmændenes Antal forøgedes derved til 10, som var 2 over det regelmæssige og i den gamle Bylov (§ 28) fastsatte Antal. Om det var for at kunne få Anders Sørensen medoptagen, at Magistraten, som selv supplerede sig, overskred det almindelige Antal, tör jeg ikke sige; men det var dog egentlig ikke noget Usædvanligt, at der var 9 eller 10 Rådmænd på engang.

Ganske kort Tid efter blev der efter kongelig Foranstaltning holdt en Mønstring over Borgervæbningen i Ribe, der fandtes at bestå af 393 Mand. Først opregnes de 2 Borgmestere og de 10 Rådmænd, blandt hvilke Anders Sørensen nævnes som den Næstsidste og betegnes som Fændrik eller Fauebærer.³⁾

Naturligvis kunde en Mand ikke leve en Række af År i en så udstrakt Virksomhed uden Sammenstød med En og Anden; men den eneste Strid af nogen større Betydenhed, som Anders Sørensen vides at have haft i denne Tid af sit

¹⁾ S. 127 ff. Kopibogen findes i Skolens Bibliothek. — ²⁾ Hegel. Alman. — ³⁾ Geh.-Ark. Dansk Samling Nr. 391, 1.

Liv, er dog den, som han førte med *Mourits Podebusk*. Denne Adelsmand, som i Almindelighed nævnes efter sin Hovedgård *Kjørup* i Fyn, ejede tillige *Korsbrödregård* i Ribe og det nærliggende *Spandetgård*. I Historien nævnes han som Ritmester ved en af Adelsfanerne i den svenske Krig under Frederik den Anden. Af Kronen var han først forlenet med *Tranekjær* på Langeland, senere med *Jungshoved* i Sjælland. Han opholdt sig tilligemed sin Familie hyppigt i Ribe, hvor han foruden *Korsbrödregård* ejede en stor Mængde Huse og Grunde. Dette Forhold var ingenlunde til Glæde for Byen; thi han var en af de stridigste og egenrådige danske Adelsmænd, som man kjender. Han lå derfor evindeligt i Strid, dels med Byens Magistrat, dels med dens enkelte Indbyggere. Og således viste han sig alle vegne. Meget betegnende for ham er en Skrivelse, dateret Korsør den 22de Juni 1586, som han fik fra Kong Frederik den Anden i Anledning af en langvarig Strid, som han havde ført med Sognepræsten i Korsør om en „ganske ringe“ Fiskepark. Kongen skriver, at han endnu engang vil advare ham med det Gode, „da du fast allevegne og udi alle vore Lande, Steder og Orter idelig og altid vore Undersætter, Borgere og Bønder, tribulerer og med dine Trætte dennem mere end dine Ligemænd, som dig med det Samme fuldgjøre kunde (?), at du ene mere end nogen Anden, ja moxen mere end alle vore Undersætter her over alt Riget haver med vore Borgere og Bønder i de Måder at gjøre, at vi ikke om en din Trætte og Forfølgning kunne have udhørt, förend os om en anden forekommer, der du jo billig skulde dig anderledes og bedre betænke, hvorledes vi ofte tilforn have haft Årsag, Log (?) og Ret både på vore egne Vegne og vore Undersætters Vegne dig i lige Måde at vedergjøre, vi dog ligevel vor Ret imod dig have ladet falde og eftergivet.“¹⁾

Unigheden mellem *Anders Sørensen* og *Mourits Podebusk* må i det Seneste være begyndt År 1589 og drejede sig dengang om et Hus i Grønnegade, til hvilket de begge påstode at have Ejendomsret. *Mourits Podebusk* havde indsat en Lejer i Huset, og *Anders Sørensen* stevnede denne til at fraflytte det; men da den Første både skriftlig og mundtlig på Tinget hjemlede Lejeren Ret til at bebo Iluset, indtil

¹⁾ Jydske Tegnelser

dette var fra ham selv travundet efter Loven, frikjendte Byfogden, Regel Eskildsen, Lejeren for Anders Sörensens Tiltale.¹⁾ Med denne Dom må Anders Sörensen have haft gyldig Grund til at være misfornöjet; thi han indkaldte Byfogden for Magistraten, som den 6te Februar 1590 i Forening med den kongelige Foged foretog Sagen og tilvejebragte et Forlig mellem Anders Sörensen og Byfogden. Den Første eftergav den Sidste den Tiltale, som han havde til ham for den nævnte Dom, imod at Byfogden forpligtede sig til, hvis Anders Sörensen vilde have samme Sag påny i Rette med Mourits Podebusk, da selv ved sine Breve at lade denne stevne og at dömmе dem imellem. Desuden forpligtede han sig i Almindelighed til, at, hvilke Sager Anders Sörensen ellers vilde føre til Tinge, dem vilde han „forfordre“ og fremme, og ikke forhale dem, når han ikke forlangte Andet end, hvad der var Lov og Ret, — så at Anders Sörensen ikke skulde behøve at beskyldе ham med Rette. Hvis ikke, skulde den første Sag stå åben med den sidste (∴ Anders Sörensen kunde stevne ham på engang for den gamle og den nye Sag).²⁾ Denne Afgjölrelse tyder på, at Byfogden af Uvenskab mod Anders Sörensen ikke har villet give ham den Ret, der tilkom ham. Regel Eskildsen havde overhovedet et særegt Uheld med at få sine Domme kasserede af Rådstueretten.³⁾

1591 opstod der en ny Strid imellem *Anders Sörensen* og *Mourits Podebusk* i Anledning af, at den Første havde ladet en af den Sidstes Bønder i Bækbølling anholde i Ribe og fængsle for Gjæld. Bonden var iforvejen bleven fordelt for denne Gjæld ved Ribe Gjæsteting; men Mourits Podebusk mente, at hans Bonde, som ikke var mødt for Retten, dengang havde haft lovligt Forfald, idet han havde været i sin Husbonds Ægt til Kjørupgård, hvor han havde måttet vente, for at tage Læs med tilbage til Ribe (et strengt Høveri). Byfogden henviste Sagen mellem Mourits Podebusk og Anders Sörensen til Rådstueretten, som gav den Sidste Medhold ved Dom af 20de August 1591; men under denne Sag var det rimeligvis, at Mourits havde beskyldt sin Modstander for at have ført (fremlagt) nogle falske Breve i Holland,

---

¹⁾ Tingbogen. — ²⁾ Rådstue-Protokol II, Fol. 97. — ³⁾ Kathedr.-Sk. Indb.-Skr. for 1844, S. 33 fl.

hvorfor han forbød Borgmestere og Råd at give Anders Sørensen Sæde iblandt sig eller tillade ham at komme i nogen ærlig Forsamling. — Naturligvis havde han Intet at befale over Byens Magistrat. — Af hvilken Beskaffenhed den hollandske Proces, udentvi tvl en Handelssag, har været, vide vi ikke, og det er meget tvivlsomt, om det nærmest er af Hensyn til den, eller måske snarere af Hensyn til den af Mourits Podebusk gjorde Beskyldning, at Anders Sørensen den 4de September tog sit såkaldte Skudsmål ved Ribe Byting, idet han dels af 48 udmeldte Mænd, et usædvanlig stort Antal, dels af alle øvrige Tilstedeværende, både Borgmestere, Rådmænd og selve Byfogden, fik et Vidnesbyrd om, at han var ægtefødt her i Byen af gode Forældre, og såvel i sin Barndom som senere altid havde opført sig vel, så at de alle kun havde ham Godt at takke for. Disse officielle Vidnesbyrd have nu rigtignok ikke så særdeles Meget at betyde, især når de forlangtes af en så mægtig Mand i Byen som Anders Sørensen.

Den følgende 6te November blev den hollandske Sag påkjendt i *Hoom* (i Nordholland), og det til Anders Sørensens Fordel; hans Modpart, som tabte Sagen, forlangte 30 Dages Betænkningstid, om han vilde appellere den eller ikke, men har rimeligvis bestemt sig til det Sidste.¹⁾ — Nu var altså kun Striden med Mourits Podebusk tilbage; men den havde antaget en så heftig Karakter, at Anders Sørensen endog synes at have frygtet for sin personlige Sikkerhed, og hans egne Medbrødre i Rådet nægtede ham Adgang til dette sålænge, indtil han havde fralagt sig sin Modstanders ærerørige Beskyldninger, hvilket kan synes noget påfaldende efter det Bekjendtskab, som Riberne fra tidligere Tid havde til Mourits Podebusk. Jeg er derfor bange for, at hans Beskyldninger mod Anders Sørensen idetmindste ikke have savnet et Skin af Sandhed. — For foreløbig at opnå både Sikkerhed og Æresoprejsning, sendte Anders Sørensen den 24de November sin virksomme og dygtige Kone til Kjøbenhavn.¹⁾ Hun udførte også sit Hverv til fuldkommen Tilfredshed; thi under 7de December samme År udvirkede hun 2 Kongebreve, som indrømmede hendes Mand Alt, hvad han kunde ønske.

¹⁾ Hegel. Alm.

Indholdet af det ene Kongebrev er følgende: Da Anders Sörensen underdanigst havde ladet give tilkjende, at der var nogen Irring mellem ham og Mourits Podebusk, og, skjönt han agtede at udføre Sagen imellem dem med Retten og „Lovens Dele,“ alligevel frygtede for at blive overfalden af sin Modpart og hans Folk med Hug eller Slag, så tog Kongen ham selv, hans Hustru, Börn, Folk og Tjenere såvelsom alt hans Gods i sin kongelige Hegn, Fred, Værn og Beskjermelse, så at alle, som vilde tiltale ham, skulde gjøre det for Retten; dog skulde han også selv opføre sig fredelig, tilbørlig og lovlig mod Alle.¹⁾

Det andet Kongebrev var stilet til Borgmestere og Råd-mænd i Ribe og lyder fuldstændig således: „Vor Gunst til-forn. Vider, at os elskelige Anders Söffrenszen, Rådmand der udi vor Kjøbsted Ribe, haver underdanigst ladet give os tilkjende, hvorledes os elskelige Mourits Podebusk til Kjørup, vor Mand og Tjener, for nogen Tid siden skal have skjeldet og sigtet hannem på hans Ære, Rygte og gode Navn offentlig til Tinge og på Rådhus for nogle falske Breve, han hannem tilsagde at skulle have ladet føre udi Holland, hvilket for^{ne} Anders Söffrenszen formener ikke at skal så befindes, og for^{ne} Mourits Podebusk tilmed skal have forbudet Eder at tilstede hannem at sidde hos Eder udi Råd og Ret eller komme udi nogen ærlig Forsamling, endog for^{ne} Mourits Podebusk ingen nøjagtige Breve eller Bevis skal have ført udi Rette, ej heller lovligen forfulgt han-nem til Tinge, som det sig burde, hvorfor for^{ne} A. S. burde at være den, han sigtet hannem for, og I ligevel des uanset, at hannem ingen slig uærlig Sag er overbe-vist, ej heller hannem Dom er overgået til Tinge eller Råd-hus, skal I ligevel ikke ville tilstede hannem at søge Råd-stuen og sidde hos Eder udi Dom og Ret, förend han sig slig Skjelden haver fralagt og derfor kvit funden, og derfor underdanigst begjærendis, derudinden at måtte til Rette forhjælpes, da efterdi for^{ne} A. S. endnu ikke er nogen uærlig Sag lovligen overbevist, ej heller hannem nogen ende-lig Dom overgået på de Steder, det burde, hvorfor han kunde eller burde af sin betroede Kald eller Æmbede eller nogen ærlig Samfund og Forsamling at aftræde og afvises,

¹⁾ Jydske Register.

bede vi Eder og ville, at I herefter tilsteder forne A. S. at søge Rådstuen, Ting og Stevne og sidde med Eder udi Dom og Ret såvelsom anden ærlig Forsamling, ej gjørende hannem udi hans betroede Kald og Æmbede eller udi andre Måde for samme Skjelden nogen Forhindring, førend samme Sag bliver dennem anderledes imellem ordelet, enten til Minde eller Rette, og hannem nogle uærlige Stykker og Falskhed lovligen og retfærdeligen for hans tilbørlig Øvrighed og Dommere blive overbevist. Dermed osv. Actum Hafniæ (Kjøbenhavn) den 7de December 1591.¹⁾

Angående Sagens Fortsættelse mellem Anders Sörensen og Mourits Podebusk ere Efterretningerne temmelig mangelfulde. Den 17de Februar 1592 var der igjen en skarp Strid imellem dem på Tinget efter en Antegnelse i Hegelunds Almanak, uagtet jeg ikke finder Noget anført derom i Tingbogen. Sagen trak sig imidlertid hen til næste År, og da blev Mourits Podebusk først farlig syg om Foråret i Ribe, og døde om Efteråret i Kolding.²⁾ Da Enken og de øvrige Arvinger efter Begravelsen kom tilbage til Ribe, synes Anders Sörensen først at have søgt Forlig med dem, idet han den 7de November sendte Anders Sörensen Vedel og den kongelige Foged i Byen, Niels Povelsen, til dem på Korsbrødregård, og næste Dag synes Biskop Hegelund også at have talt med dem om samme Sag; men det må ikke have ført til noget Resultat, siden Anders Sörensen den 12te samme Måned for Arvingernes Afrejse lod dem give „Varsel for Eskning, Vidnesbyrd, Dom m. m.“³⁾“ Hvad der senere er blevet af Sagen, ved jeg ikke.

I Forbindelse med denne Strid stod måske den Overlast, hvorfor Anders Sörensen havde været udsat af *Harder Jepsen*. Denne var næmlig en Søn af Jep Borg, som var Mourits Podebusks Foged. Det er derfor nok muligt, at han hører til dem af denne Adelsmands Folk, af hvem Anders Sörensen ifølge det førstanførte Kongebrev af 7de December 1591 frygtede for at blive overfalden. Harder Jepsen, om hvem det ved et Tingsvidne var oplyst, at han havde undsagt Anders Sörensen, og som en anden Gang havde været udenfor hans Dør, undsagt ham og æsket ham ud på Gaden, bad den 30te Juni 1592 på Rådhuset Anders

¹⁾ Jydske Tegnelser. — ²⁾ Hegel. Alm. — ³⁾ Smst.

Sörensen om at tilgive ham, hvad der var sket af Ungdoms Forseelse, og lovede for Fremtiden ikke at modstå ham eller Nogen af hans uden Årsag, hvorefter de lovede hinanden Venskab.¹⁾ — Denne samme Harder Jepsen hørte forresten til de Værste af Byens mange ustyrlige unge Mennesker. Det varede derfor heller ikke længe, førend han bragte sig selv i Ulykke. I Slutningen af Januar Måned 1593 løb han en Nat med draget Værge under Hujen og Skrigen om på Gaderne og gjorde Spektakler. Vægterne kom til, og det lykkedes dem at tage hans Værge og Daggert fra ham; men endnu havde han 2 små Knive på sig, med hvilke han var så ulykkelig at ihjelstikke 2 af Vægterne. Han undkom dog ikke, men blev sat i Fængsel, og på Grund af den „fast uhørlige“ Forbrydelse forlangte Magistraten Regjeringsrådernes gode Råd og Betænkende om, på hvilken Måde han burde straffes. Under 7de Februar svarede Regjeringsråderne, at Sagen vel var så slem, at den egentlig burde straffes uden al Nåde, nemlig med Hjulet (Radbrækning) fra nedent af opad; men for at Synderen ikke skulde falde i Mishåb og Fortvivlelse om Guds Barmhertighed, så havde de dog bevilget, at der måtte begyndes med Halsen, for at han ikke skulde pines formeget.²⁾ Allerede den 20de Februar blev han dømt og samme Dag henrettet. — Sin voldsomme Karakter havde Harder Jepsen arvet fra sin Fader; thi den 28de December 1575 havde denne stukket sin Dreng (Tjenestekarl eller Svend) Las, født i Ålborg, uskyldigen ihjel³⁾; men når man skulde dømme efter denne Historie, kunde man let forledes til at sige: Ja, hvem havde i de Tider ikke begået et Drab?

Medens man ikke ved, om man kan lægge Anders Sörensen Noget til Last i disse Sager med Mourits Podebusk og Harder Jepsen, er der et andet Tilfælde, hvori han neppe er uden Brøde. Biskop Hegelund anfører i sin Almanak under 26de Januar 1591: „Torsdag Aften slog Anders Sefrenszön Christen Skarriszön med it Spiud.“ Sagen forekommer ikke i Byens Tingbøger, og dens nærmere Omstændigheder ere altså ubekjendte; men den tyder ligesom Begivenhederne ved hans egen Død på, at han selv efter at være kommen til den modnere Alder, og efterat han selv

¹⁾ Rådstue-Protokol, II, Bl. 88. — ²⁾ Jydske Tegnelser. — ³⁾ Hegel. Alm.

var bleven en af Byens Fædre, har haft den slemme Vane at gå bevæbnet med et Spyd.

Hvad Anders Sörensens Familieforhold i de senere År angår, så døde hans Svoger, Mag. *Hans Svanning*, den 20de September 1584. Hans Enke overlevede ham i mange År; af deres mange Børn bleve Døtrene i det Hele taget godt gifte, medens Sønnerne derimod dels døde unge, dels havde en mindre heldig Skjæbne. — Af Døtrene vare 2 allerede blevne gifte 1577 i Faderens Levetid, *Marine*, som kort efter døde meget ung, med *Anders Sörensen Vedel*, og *Dorthea*, den ældste Datter, født 1561, med *Jens Laugesen*, Biskop Hans Laugesens Broder, Borger og senere Rådmand i Ribe (fra 1595). Deres Søn var Provst *Hans Svanning* på Samsø.¹⁾ Af de yngre Døtre blev *Abel* den 28de Avgust 1586 gift med en berømt Ripenser, Professor *Anders Christensen* i Kjøbenhavn, og 2 År senere *Karine* ligeledes med en Professor, Mag. *Peder Haggæus*. Herom læse vi i Biskop Hegelunds Almanak, at han og Anders Sörensen den 11te Juli 1588 gik omkring og bøde (höjtideligen) til Bryllup i Ribe; den 26de drog *Marine Svanning* (Brudens Moder), *Dorethe*, *Peder Baggenses* (hendes Moster), *Dorethe*, *Jens Laugesens* (hendes Søster) og *Kristine*, Anders Sörensens (hendes Morbroders Kone) af til Kjøbenhavn, hvor Bruden rimeligvis opholdt sig hos sin gifte Søster, og hvor Brylluppet så stod den 4de Avgust. *Haggæus* døde allerede 1591, hvorpå Enken 1593 ægtede Mag. *Kristen Blimester*, Sognepræst i Nyborg. *Anna Svanning* eller *Svane*, som de af Børnene, der ikke havde studeret, i Almindelighed kaldes, havde den 9de Avgust 1590 Bryllup med *Hans Olufsen Riber*, Borger og senere Borgmester i Horsens, og blev ved ham Moder til den velbekjendte Ærkebiskop *Hans Svane*. Endnu var der 2 Søstre tilbage, af hvilke *Kirstine* den 27de Juli 1595 blev gift med *Bertel Madsen*, Sognepræst i Holstebro, og *Marine* den 5te Februar 1604 med *Sören Kristensen Friis*, som var Husholder i Ribe Hospital. — Af Sønnerne døde den Ældste, Mag. *Frederik Svanning*, som havde fået et Kanonikat i Ribe efter Faderen, allerede 1587 i Wittenberg, og en yngre Broder, Mag. *Niels Svanning*, 1592 i Strasborg. Den næstældste Broder, Mag. *Jakob Svanning*, fik 1589 Ekspek-

¹⁾ Sinst. — *Terpager*, Bip. Cimbr., S. 649.

tance på et Kannikdømme i Ribe og tog Bolig her i Byen, hvor vi senere ville træffe ham boende endnu 1598; hvor han senere blev af, ved jeg ikke. *Hans, Jens og Lavrids Svane* bosatte sig ligeledes i Ribe, men som Borgere. De indtog dog ingen anselig Stilling i Byen; den Første døde ung, men er rimeligvis Fader til den senere Borgmester *Anders Hansen Svane*; Jens blev, som senere skal fortælles, greben af den samme ulykkelige Ånd, som så mange Andre, der forekomme i denne Fortælling. Endelig er der endnu en Broder, *Sören Svanning*, rimeligvis den Yngste af dem alle. Han havde studeret og den 14de Januar 1607 blev han af Biskop Hegelund ordineret til Præst i *Guldager* ifølge Kollats af Mag. *Jonas Venusinus*, som 1602 havde efterfulgt Dr. *Niels Krag* som kongelig Historiograf og i denne Egenkab ligesom sine Forgjængere var forlenet med Dekanetet i Ribe Domkapitel, til hvilket igjen *Guldager* Sogne kald var annekteret. Endnu i samme År må *Sören Svanning* dog have forset sig i Et eller Andet; thi den 10de Avgust næst efter blev han af *Mogens Krag* til *Sønderris* og de øvrige Sognemænd indstævnet for Biskoppen og må rimeligvis selv have erkjendt sig for skyldig; thi han forpligtede sig til at fratræde sit Æmbede den 19de September; men Dagen iforvejen døde han af Vattersot i Ribe¹⁾ hos sin Svoger *Sören Friis*, som gik fra Arv og Gjæld efter ham.²⁾

Den 19de April 1591 døde *Anders Sörensens* Svoger, Rådmand *Peder Baggese*n, i en temmelig ung Alder³⁾; den 9de December 1593 giftede hans Enke, *Dorethe Sörensdatter*, sig igjen med *Bertel Struck*, født i Lund i Skåne, en Mand, der, som det synes, ikke længe iforvejen havde nedsat sig her i Byen, men som efter at have gjort et så anseligt Parti, allerede 2 År senere blev Rådmand. Også *Dorethe* døde i en temmelig ung Alder (44 År) 1602, efterat hun Dagen for sin Død i Forening med sin Mand havde stiftet de såkaldte Almisseboder i Klostergade, „på det om Gud vilde endnu længer spare hende“.⁴⁾ — Endelig døde også *Anders Sörensens* Svigerfader, *Lavrids Tøgersen*, Nyårsdag 1594 i en Alder af 77 År. Til Efterfølger fik han *Ib Tornum*, som havde været Rådmand siden 1578, og som var gift med

¹⁾ Hegel. Alm. — O. Nielsen: Skadst Herred, S 222 fl. — ²⁾ Tingbogen. —

³⁾ Terpager: Inscrip. Rip., S. 40. — ⁴⁾ Smst., S 74. Ripæ Cimbr., S. 533 fl.

hans Søster *Marine*. Den anden Borgmester, *Jens Andersen Guldsmed*, døde også samme År og havde til Efterfølger *Kjeld Jørgensen*, som igjen var en Svoger til Ib Tornum, og Anders Sørensen var således besvogret med begge de nye Borgmestere.

Imidlertid vare *Anders Sørensens* Børn begyndte at voxte til, og de ældste Døtre forøgede ved deres Giftermaal Faderens Forbindelser. — Den daværende Sognepræst ved Domkirken, senere (fra 1595) Biskop i Ribe, *Peder Jensen Hegelund*, udmærket ved sin Dygtighed og Virksomhed som Æmbedsmand, og dertil ikke uheldig som dansk Digter, havde allerede været 2 Gange gift og var nu anden Gang Enkemand siden den 22de Juli 1591. Den 30te September 1593 stod der et Bryllup i *Bogense* mellem *Sören Pedersen* og *Klavs Bangs* Enke, *Karine*; ved dette Bryllup vare både Hegelund og Anders Sørensens ældste Datter, *Anna*, tilstede, den Sidste rimeligvis i Selskab med sine Forældre eller idetmindste med sin Moder.¹⁾ Ved denne Lejlighed har Hegelund måske først gjort nærmere Bekjendtskab med den unge, snart attenårige Pige og fundet Behag i hende uagtet den store Forskjel i Alderen, da han selv var 51 År. Han opsatte ikke sit Frieri ret længe, efter at han den 5te Oktober var kommen tilbage til Ribe, og brugte herved Bertel Struck, som netop på samme Tid friede til Fasteren, til sin Mellemand. Alleerede den 12te Oktober kunde Bertel Struck give ham godt Håb. Trolovelsen blev dog endnu opsat i nogen Tid, måske i Anledning af Hegelunds Svogers, Mag. og Provst i Tønder, *Anders Thomsens* Død den 25de November og Begravelse, til hvilken sidste Hegelund den 29de November var i Tønder. Anders Thomsen var nemlig gift med en Søster til Hegelunds anden Kone, en Datter af den foregående Provst i Tønder, Hr. *Jørgen Pedersen*. Søndagen den 23de December fandt derpå Trolovelsen mellem Hegelund og Anna Sørensdatter Sted, og den 27de Januar 1594 stod Brylluppet.¹⁾ — Uagtet den store Forskjel på Ægtefolkenes Alder synes dette Ægteskab forsåvidt at have været lykkeligt, som det velsignedes med ikke mindre end 9 Børn, af hvilke de 3 endnu vare fødte i Morfaderens Levetid; men det synes dog på den anden Side, at det ikke ganske har erstattet Hegelund,

¹⁾ Alt efter Hegel. Alaan.

hvad han havde tabt i sin anden Hustru. Idetmindste vedblev han stadigt i sine Almanakker ved den 22de Juli at notere: min kjæreste og höjt savnede (senere dog blot: min kjæreste) Margrethes Dødsdag, og noget særegent Udtryk af hans Ömhed for den 3die, unge Kone findes ikke, såvidt jeg erindrer, medens der dog på den anden Side heller intet Spor findes af Misforhold imellem dem.

Sin anden Datter, *Karine*, bortgiftede Anders Sörensén den 12te Oktober 1595 til *Niels Hansen*, en Sön af den ansete Borger og Rådmand *Hans Jessen (Søhane)* i Ribe, som jeg tidligere har omtalt. Som et Exempel på denne Mands Anseelse blandt Borgerskabet vil jeg anföre Fölgende: Efter de gjældende Bestemmelser var det Lensmanden, som ved indtrædende Ledighed på Kongens Vegne udnævnte en ny Borgmester. Det var ved en sådan Lejlighed almindeligt, at Lensmanden selv indfandt sig på Rådhuset for at indsætte den Udnævnte og tage ham i Ed. Efter Retten havde Borgerskabet ingen Indflydelse på Valget af Borgmestrene; men, når Lensmanden var velvillig stemt mod Byen, tog han vel i Almindelighed noget Hensyn til Borgernes Önske. Da nu den ovenfor omtalte Borgmester Ib Tornum var död den 14de Juni 1602, var Lensmanden, *Albert Skeel*, efter Biskop Hegelunds Antegnelser den 29de samme Måned første Gang samlet med Borgerne på Rådhuset om Valget af en ny Borgmester. Derefter anförer Hegelund under den 26de Juli, at „Almuen begjærede Hans Jessen til Borgmester andengang;“ men Lensmanden gav dog dennegang ikke efter for dens Önsker; thi den 21de Avgust blev Byfoged og Rådmand Niels Povelsen indsat i Æmbedet. — I Modsætning til det 14de og 15de Århundrede, da Borgmestrene, idetmindste her i Ribe, altid synes at være valgte blandt Byens fornemste, ved Rigdom og Slægtskabsforbindelser mest ansete Mænd (og måske var det i den Tid Byen selv, som valgte sine Borgmestere), er der derimod, navnlig i Tiden mellem Reformationen og Enevoldsmagtens Indförelse, åbenlyst 2 Hensyn, som afvexlende ere de fremherskende ved de samme Æmbeders Besættelse. Hyppig vælges endnu Borgmestrene blandt Byens Patriciere og af Hensyn til Anseelse og Indflydelse blandt Borgerskabet; men ligeså tidt viser der sig en Bestræbelse efter at besætte disse Æmbeder med Mænd, som tidligere havde været i Kongens eller Lensman-

dens Tjeneste. Dog tages der også herved det Hensyn til Borgerskabet, at der, måske med en eneste Undtagelse i Slutningen af Perioden, ikke udnævntes Nogen til Borgmester, uden at han iforvejen var Rådmand, altså af et Udvalg af Borgerskabet var bleven kjendt værdig til at indtage en Hædersplads i Byen. Alligevel har det Fortrin, som Lensmændene gave Mænd, som tidligere havde været i deres eller Kongens Tjeneste, vistnok ikke været efter Borgerskabets Smag, da Borgmestrene derved temmelig ofte bleve Mænd af udenbys Herkomst og ikke sjelden Mænd, der hverken efter Formue eller Forbindelser henhørte til Byens rette fornemme Borgerstand. Det er vel heller ikke urimeligt, at Lensmændene ved sådanne Valg ikke alene tænkte på at besætte Borgmesteræmbederne med forretningskyndige Mænd, men også på at svække Byernes Uafhængighedsfølelse og Selvstændighed. — Det er vistnok sikkert, at det har været sådanne Hensyn, som i Året 1602 bragte Borgerskabet til så ivrigt at ønske Hans Jessen til Borgmester, medens Lensmanden derimod foretrak den i Byen langt fra så ansete Niels Povelsen Ilsted, som først havde været Hus- eller Slots-Foged på Riberhus og derpå kongelig Foged og Byfoged i Ribe, men i Forbindelse dermed rigtignok også i 10 År havde været Rådmand.

Hans Jessens Søn, *Niels Hansen*, som blev Anders Sörensens Svigersøn, synes at have været en fredelig ung Mand; men da denne Fortælling drejer sig væsentlig om den Tids Voldsomhed, vil jeg ikke forbigå et Overfald, hvorfor han nogle År iforvejen havde været Gjenstand. En Søndag Aften i Februar 1591 fulgte han Borgmester *Lavrids Tøgersen* hjem fra sin Faders. Foruden ham fulgte også en *Niels Jepsen*, som rimeligvis var i hans Faders Tjeneste, med og bar Løgten, i hvilken der var 4 Lys. Borgmesterens Familie må ikke have vidst, hvor han var; thi ellers vilde den upåtvivlelig have sendt hans egne Folk efter ham. Niels Hansen havde intet Værge hos sig. Da han havde fulgt *Lavrids Tøgersen* hjem fra sin Faders Hus på Nordsiden af Mellemdammen til Borgmesterens Bolig på Torvet og gik tilbage igjen, og Niels Jepsen bar Løgten foran ham, og han kom ud for Fiskergade, kom *Hans Oggesen*, en Søn af Præsten Hr. *Ogge Hansen Husum i Meolden*, (om han gik i Latinskolen, angives ikke) løbende ned ad Fiskergade og

„suuedt“ (råbte?) svarlig. Niels Hansen råbte da til ham: „Hvor nu;“ men i det Samme stak Hans Oggesen ham aldeles uden nogen Foranledning fra hans Side med sit Spyd i den ene Albue („Armbow“). Tilfældigvis vare der 3 Vægtere i Nærheden, som grebe Voldsmanden og satte ham fast. Om Onsdagen kom han løs, imod at hans Fader og 2 andre Mænd gik i Kavtion for hans Tilstedeblivelse, indtil det viste sig, om Niels Hansens Arm tog nogen varig Skade eller ikke; senere findes han dømt til at betale Bøder for Såret. — Hans Oggesen havde forøvrigt sin Voldsomhed fra sin Fader; thi i 1574 måtte denne, skjönt han dengang allerede havde været Præst i 13 År, på Bytinget i Ribe slutte Forlig med en Mand fra *Faverholt*, som han havde såret i Hovedet enten med en Kniv eller et Spyd udenfor Ribes Sønderport, og love at betale ham 8 Dr. for hans Sår og Skade, foruden at erstatte ham Kost og Lægeløn for den Tid, han havde ligget under Kur.

Medens *Anders Sörensens* ydre Stilling således var anselig og behagelig, og medens han havde den Glæde at se sine 2 ældste Døtre godt gifte, begyndte hans Sønner tidlig at gjøre ham Sorger, og da navnlig vel den ældste; thi de andre vare endnu temmelig små ved Faderens Død. At den ældste Søn, *Jens Klyn*, i sit 22de År har været temmelig på gale Veje, ses af en Forpligtelse, som en *Peder Nielsen Trommeslår*, en Søn af Byens Trommeslager, *Niels Hollemboe*, måtte indgå for Borgmestre og Råd den 7de Maj 1596. Den gik ud på, at „dersom han nogen Tid herefterdags drager enten Anders Severiusens eller andre godt Folks Börn ad sig med Dobbelt eller anden Løssagtighed, i Byen eller uden Byen, lønlig eller åbenbarlig, og det hannem skjelligt overbevises kan, og dermed befindes, da forpligtede han sig til at have forbrudt sin Hals.“¹⁾

Vi komme nu til den ulykkelige Hændelse, ved hvilken *Anders Sörensen* mistede Livet i den unge Alder af 46 År. Den 1ste Maj 1598 havde Latinskolens Disciple som sædvanlig deres Majfest, og denne havde måske foranlediget såvel, at flere Udenbys den Dag vare komne til Ribe, som at Folk gjorde sig noget lystige. Således var *Anders Sörensen* henimod Kl. 3 om Eftermiddagen kommen ind til sin

¹⁾ Rådstuebog.

Søstersön, Mag. *Jakob Svanning*, i Forening med velbårne *Hans Munck til Visselbjerg*.¹⁾ Jakob Svanning bode i Puggårdsgade, rimeligvis i en af Kannikgårdene på Gadens østlige Side. Kort efter kom Herredsfogden i Gjørding Herred, *Sören Jensen Bramming*, sammesteds ind, og de 4 Mænd sad nu efter Mag. Jak. Svannings Forklaring, indtil Klokken var henimod 9, i en ærlig og fredsommelig Glædskaab uden Spor af nogen Uenighed. Magisteren forklarer fremdeles, at Sören Jensen „flux blev drukken,“ (så at de ikke må have siddet med tørre Munde), hvorfor han også flere Gange gjerne vilde have været ham kvit; men Herredsfogden „holdt sig til Stuen“ og sagde, at han ikke så snart vilde fra det gode Lag; selv da hans Kone lod ham kalde ud til sig på Gaden, kunde hun hverken ved gode Ord eller ved sin Gråd bevæge ham til at følge med hende til sit Logement. Magisteren forklarer, måske noget for beregnet, hendes Iver for at få Manden bort ved, at hun kjendte sin Mands slette Stemning mod Anders Sörensen og derfor frygtede for det, som senere virkelig skete. Tilsidst havde Hans Munck fået så Meget, at han faldt i Søvn, og strax efter rejste Anders Sörensen sig for at gå hjem ledsaget af sin Dreng *Esge Kristensen*, som rimeligvis ved Mørkets Frembrud var kommen for at følge ham hjem og efter sin Herres tidligere bemærkede slemme Vane, at gå bevæbnet, havde medtaget hans Spyd, medmindre Anders allerede har haft det hos sig om Dagen; men da han kom ud på Gaden, sagde han, at han på Vejen vilde gå ind til sin Svigersön, Biskop *Hegelund*, og se, hvorledes det stod til med dennes lille syge Sön (*Samuel*, født den 11te September 1597). Han opfordrede sin Søstersön, Magisteren, til at følge ham den korte Vej hen til Bispegården på Østsiden af Skolegade og ud til Sønderportsgade. Dette gjorde da Mag. Jakob, dog kun til Biskoppens Port, hvor han sagde „Godnat“; Sören Bramming, som også var fulgt med, gik derimod ind med til Biskoppens og var da, som Biskoppen vidner, vel beskjenket. Sit Spyd havde Anders Sörensen eller Esge, hvis det var ham, som bar det, sat fra sig i „Framgulvet“ (Forstuen); Herredsfogden var bevæbnet med et Sværd. I „Dörnset“ (Dagligstuen) traf de Biskoppen og hans lille, syge Sön.

¹⁾ I Alslev Sogn ved Vardø.

Senere kom også Biskoppens Døtre, af hvilke de ældste vare 15 og 13 År, til og hans Amanuensis, „hæderlig Person,“ *Klavs Grommesen*, som næste År blev Præst i *Bordbjerg* og *Ryde*, og som dengang havde været i et Ærende i Byen for Biskoppen. Også Esge blev kaldt ind af sin Husbond. Her blev nu igjen skjenket for de Fremmede. Anders Sörensen og Sören Bramming „havde allehånde Snak og Skjemt med hinanden som Venner og Dusbrødre,“ og Ingen mærkede endnu noget Uvenskab imellem dem. Anders Sörensen sang derpå, måske i Anledning af sin lille Dattersøns Sygdom, først en dansk, derefter en latinsk Psalme, og Biskoppen, hans Døtre og Amanuensis stemmede i med. Efter omtrent en Times Forløb skulde Anders Sörensen ud i Gården, og Klavs Grommesen og hans egen Dreng fulgte ham ud. Sören Bramming fulgte strax efter. I hvilken Tilstand og hvilket Humør han var, viste han derved, at, da han i Gårddøren mødte Biskoppens Pige, som havde været henne i Rådstuekjelderens for at hente mere Øl, spurgte han, hvad hun var for en Djævel, og havde nær stødt hende omkuld, hvorpå han gik hen og stillede sig ved Biskoppens „Bogkammerdör“; på denne Vej havde han tabt sin Hat. De Øvrige havde Intet mærket hertil, förend de ved at vende sig om så ham stå der barhovedet og med draget Sværd, som han svang over sit Hoved, idet han sagde, at han var en gammel Hofnand (Adelstjener, altså vant til Våbenbrug). Anders Sörensen tog hans Hat op og kastede den hen til ham. Sören Bramming gik derpå længere frem, „gav sig Tilstand“ (satte sig i Positur) ligeoverfor Anders Sörensen og svang og truede påny med sit Sværd. Da sagde Anders: „Vil du den Vej; det skal være en let Sag,“ — befalede sin Dreng at hente hans Spyd og holdt dette frem mod Sören, som til Fægtning, dog uden at slå eller støde med det. Derpå sagde han påny: „Det skulde være mig en let Sag, om jeg vilde dig Noget“ — og tog så Spydet til sig igjen; men i det Samme løb Sören frem imod ham, „ligesom med en Snublen.“ Anders tog med sin venstre Hånd imod hans højre Skulder og råbte: „Skån mit Ben! Skån mit Ben!“ men i samme Øjeblik havde han fået sin Skade, idet Sværdet havde tilföjet ham et hårdt Sår bagpå venstre Ben, dels i Låret, dels, og langt værre, i Skinnebenet. Han lod strax sit Spyd falde, holdt det sårede Ben op og sagde: „Sören,

nu haver du det vel bestilt; se der til mit Ben,“ — hvorpå han gik hen til Stuevinduerne og råbte: „Jeg dør, jeg dør strax.“ Klavs Grommesen kom da til, holdt på hans Ben og råbte, at man skulde hente Bartskjæren. Nu kom Biskoppen, som aldeles intet Ondt havde anet, ud i Gården tilligemed sin Kone, den sårede Rådmands Datter, sin Broder, Hr. *Jakob Hegelund*, Præst i *Darum*, og dennes Kone, hvilke 2 sidste allerede havde været i Sæng, förend de Fremmede kom. Biskoppen så først til sin Svigerfader; da han derpå vendte sig om, så han Sören Bramming stå inde i den lille Forstue til hans Bogkammer med Sværdet i Hånden. Han sagde da til ham: „Eja, hvad her er ilde gjort;“ — men Sören svarede Intet. Derpå gik Biskoppen tilbage til Anders Sörensen, medens 2 af hans Piger løb ud af Omgangslågen, det vil sige, en Låge, som fra Biskoppens Gård førte ind til Omgangen ved Kirkegården, for at løbe derigjennem og hente den også som Forfatter bekjendte *Hans Kristensen Bartskjær*. Strax efter smuttede Sören bort ad samme Vej, og Biskoppen befalede Esge Kristensen at følge efter ham og passe på ham, indtil han kom til sit Herberge. I Omgangen kastede han både Sværdet og Skeden fra sig; der bleve de endnu samme Aften fundne af 4 Skoledisciple, som gik derigjennem, da de kom fra Majgildet på Skolen, og næste Dag på Borgmestrenes Befaling afhentede af Stadsbuddene.

Indtil den 3die Maj om Aftenen blev Anders Sörensen liggende i sin Svigersöns Hus; men til den angivne Tid blev han båret hjem til sit eget, hvor han døde af sit Sår allerede næste Dag, den 4de Maj, om Aftenen Klokken 8. Lensmanden, *Albert Friis* til Harritskjær (Haraldskjær), havde i Selskab med en anden Adelsmand, Jakob Seefeld, besøgt ham på hans Sygeleje, måske især, for ifølge sin Æmbedsstilling at søge Oplysninger om den Måde, hvorpå Ulykken var sket. Han fremhæver senere, at Anders Sörensen ligesålidt havde beklaget sig i nogen Måde for ham over Sören Bramming, som han havde klaget til Borgmester og Råd over ham eller begjært „Liv og Blodhævn“ over ham. — 2 Timer för Anders Sörensen døde også hans lille Dattersön, Samuel Hegelund.

Rådmanden blev begravet den 7de Maj i St. Kathrine Kirke. Det var rimeligvis ved selve Begravelsen, at Drabs-

manden, som det hed, skulde lade lyse Manddrab over den Døde, det vil sige, offentlig erklære sig for dennes Banemand, hvorved han fralagde sig at være en Morder. At *Sören Bramming* også havde ladet foretage en sådan Lysning ved Anders Sörensens Grav, vil man se af det Følgende.

10 År efter Anders Sörensens Død lod Biskop Hegelund en Ligtavle (Epitafium) over ham forfærdige og opsætte i Kirken. Anledningen til, at det skete netop dengang, var, at *Lavrids Maler* dengang var kommen til Byen for at male en Ligtavle over Rådmand Thomas Bonum og hans Kone, som begge vare døde År 1606. Den nævnte Malers fulde Navn og Hjemstavn kjender jeg ikke; men Hegelund havde tidligere et Par Gange (1591 og 1593) benyttet ham. — Midt i Januar 1608 begyndte Maleren på Thomas Bonums Ligtavle og gjorde den færdig i 3 Uger. Allerede den 17de Januar havde Biskoppen imidlertid talt med sin Svigermoder om en Ligtavle (over hendes afdøde Mand og hende selv); men hun havde på det Bestemtteste nægtet at gjøre nogen Bekostning herpå. Rimeligvis har Hegelund derpå påtaget sig Bekostningen alene, som jo tyder på, at han havde bevaret sin afdøde Svigerfader i en kjærlig Erindring, så meget mere som Epitafiet blev temmelig stort og kostbart. Det bestod nemlig egentlig af 3 Tavler, om hvis Forfærdigelse Hegelund den næstfølgende 9de Februar akkorderede med 2 Snedkere således, at de skulde have 9 Dr. for dem, og Mere, hvis deres Arbejde var derefter. Da Tavlerne vare færdige fra Snedkernes Hånd, begyndte Maleren sit Arbejde den 3die Marts. Rimeligvis har han ikke været færdig med det, da han den 24de samme Måned rejste til Århus; dertil var det vistnok af for stort et Omfang. I ethvert Tilfælde kom han samme Sommer tilbage hertil for at udføre et nyt Arbejde for Biskoppen, nemlig en Ligtavle for denne selv, på hvilken 2 Snedkere havde begyndt i Slutningen af April. Denne malede *Lavrids Maler*, efterat han var kommen tilbage, og tillige har han da rimeligvis også gjort Anders Sörensens Epitafium færdigt inden den 8de Juli, da han påny forlod Byen.¹⁾

Alle disse Ligtavler, som *Lavrids Maler* vides at have

¹⁾ Hegelunds Almanakker.

malet, ere desværre gåede tilgrunde ved den nyeste Tids Mangel på Pietit og historisk Sands. Anders Sörensens havde dog endnu været til i Professor Thorups Tid, som man ser af hans korte Skildring af denne samme Mands og Families Skjæbne i Kathedralskolens Indbydelsesskrift for 1839, S. 15 til 29. Han siger næmlig S. 17, at Anders Sörensen på sit Epitafium, som dog ikke mere var til, havde været fremstillet som en anselig Mand med et smukt Ansigt, der faldt så meget mere i Øjnene, som de omkring ham knælende Sønner ingenlunde havde noget fordelagtigt Fysiognomi. Foruden disse Portrætter af Familien have de 3 Tavler, hvoraf Epitafiet bestod, såvidt man kan dømme af Indskrifterne, som ere bevarede i Terpagers *Appendix Inscript. Rip.*, S. 54 fl., endnu indeholdt 3 andre Malerier. Det ene forestillede udentvivel Døden, og under det fandtes med Overskrift „*Via universæ terræ. Ad Jordens Vej*“ en Indskrift på 32 Linier, indeholdende Betragtninger over Dødens Almindelighed og det jordiske Menneskes Skrøbelighed. Det andet Maleri benævnes *Theatrum peccatorum* (Synderes Skueplads) og forestillede, som den 28 Linier lange Indskrift udviser, et stort Antal af bodfærdige Syndere af det gamle og nye Testamente, som alle hente deres Frelse fra Kristus og Guds Nåde. Endelig var der udentvivel et tredie Maleri „*om det Menneske, som faldt iblandt Røfvere,*“ med Hentydning til Anders Sörensens Dødsmaade, og under det stod følgende Bön:

O Christe, du Samaritaner god,
 Forbind mine Saar og Skade.
 Affto mig med dit dyrebar Blod,
 Min Siel til Trøst og Bade.
 O Herre, dine Domme ere dybe og rette,
 Men med stor Naade beblænde;
 Alle mine Synder vilt Du affslette,
 Oc giff mig en salig Ende.
 Dit faderligt Hierte, din sandrue Mund
 Din trofaste og almegtig Haand
 Ere all min Saligheds eneste Grund,
 Beseglet med din Hellig Aand.
 O Herre, jeg troer: men styrck min Tro!
 Hjelp mig fra all Elende!

Min Siel til Glæde, mit Legem til Roe
 Annamme til troer Hende!
 Miserere mei Deus!¹⁾

Endelig indeholdt Epitafiet endnu følgende Hovedindskrift: *Her hviler i Herren Erlig Mand Anders Søffrenson, Raadmand udi Ribe, som af sit Banesaar hensoff paa den fjerde Dag den fjerde Maji Anno 1598, udi Christi Naades sande Bekiendelse, i hans Alders 46 Aar. Efterlod 4 Sønner og 5 Dotter (?).* Derefter følger Indskriften over Konen, som senere skal blive omtalt. I den latinske Oversættelse, som Terpager tilføjer ved de danske Indskrifter, tillader han sig undertiden at lægge Noget til af sit Eget. Således siger han her urigtig, at det var i det højre Lår, at Anders Sørensen blev såret. Mærkeligere er den Ros over Manden, og den endnu stærkere over Konen, som Terpager i sin Oversættelse tilføjer. Istedetfor „Erlig Mand“ sætter han nemlig „*vir prudentissimus et humanissimus*“ (en ved Klogskab og Dannelse udmærket Mand). Såvel heraf som af den endnu større Ros, som Terpager giver Konen, se vi, at dette Ægtepar må have efterladt sig et godt Eftermæle, som holdt sig igjennem flere Slægtrækker. — Indskrifterne vare udentvivl alle forfattede af Biskop Hegelund.²⁾

Vi ville nu gå over til Forfølgelsen af Sagen mod Anders Sørensens Drabsmand. Som vi i det Forøgående have set, var det væsentligt den Dræbtes Familie, som måtte sætte sig i Bevægelse for at få Havn. — Det var ikke uden Hensigt, at Biskop Hegelund strax efter Drabet havde ladet Sören Bramming iagttage indtil hans Logis; endnu samme Aften blev den Sidste, rimeligvis efter Anmeldelse til Borgmestrene og efter disses Foranstaltning, pågreben og indsat i Fængsel; men Dagen efter kom han dog igjen fri derved, at 4 Borgere i Byen gik i Borgen for ham, at han skulde blive tilstede i Ribe, når det påskedes, og svare til sin Gjerning; i modsat Tilfælde vilde de selv stå i hans Sted og oprette al Kost (Omkostning) og Skade og holde Anders Sørensen eller hans Arvinger det skadeløst i alle Måder.³⁾ Dette „Borgensbrev“ gave de Anders Sørensen selv person-

¹⁾ Gud, forbarm dig over mig. — ²⁾ De findes dels i „Inscript. Rip.“ S. 127, dels i „Append. Inscript. Rip.“ S. 54 fl. — ³⁾ Anført i det endelige Forlig. Se Kath.-Sk. Indb.-Skr. for 1826, S. 45 fl.

lig efter hans egen Begjæring. Blandt de 4 Borgensmænd var *Niels Povelzen*, som på den Tid både var Byfoged og kongelig Foged (Herskabsfoged) og Rådmand, hvorfor han også måtte rømme Dommersædet i Alt, hvad der vedkom Kavtionen, og en anden Borger, *Kristen Bremme*, rimeligvis den daværende Delefoged,¹⁾ indtage hans Plads. De øvrige „Borgensmænd“ vare *Anders Lydiksen Guldsmed*, *Hans Bartschjær* (den Samme, som havde forbundet Anders Sörensen), og *Mads Hjort*. Dem måtte Sören Bramming så igjen give sit Brev på, at han skulde holde dem deres Forløfte skadeløst. — Da nu Sagen tog den ulykkelige Vending, at den Sårede døde, lode Mag. *Jakob Svanning*, den Afdødes Søstersøn, og hans Svoger, Rådmand *Bertel Struck*, Dagen efter hans Død, den 5te Maj, tage et Syn over Såret af 3 Bartschjærer i de 8 Stokkemænds Nærværelse.

Den 23de Maj skulde Vidnesbyrdene i Sagen aflægges på Bytinget. Anders Sörensens Slægt fordrede af Borgensmændene, at de skulde bringe Sören Bramming tilstede til denne Dag, og de lode ham så igjen med lovlige 14 Dages Varsel stevne til at møde efter den Forpligtelse, som han havde indgået ligeoverfor dem. Han mødte dog ikke selv, men lod møde ved sin Broder, Hr. (Præst) *Feder Jensen* i *Brøndum*, 2 Svogre, *Bened Jepsen* i *Vilslev* og *Terkel Jepsen* i *Krogstrup*,²⁾ den Sidste Herredsfoged i Frøs Herred, samt menige Samfrænder, hvilke erklærede, at han gjerne vilde møde, hvis han måtte fare til og fra Byen uden al Fejde og Fare. Derefter fremlagdes skriftlig affattede Vidnesbyrd af Mag. *Jakob Svanning*, *Klavs Grommesen*, *Esge Kristensen*, Biskop *Hegelund* og en *Jakob Mortensen*, som tjente Præsten i Darum og ligeledes havde været tilstede i Gården, da Anders Sörensen blev såret. Alle vare tillige personlig mødte og bekræftede ved Ed deres Vidnesbyrd, undtagen Biskoppen, som undskyldte sig med, at han havde måttet rejse i Visitats til Hardsyssel. Fremde-

¹⁾ Byens Delefoged (en enkelt Gang også kaldet Sagesaldsfoged) var en lønnet Bestillingsmand, som gik Magistraten tilhænde ved Rettergangssager, som f. Ex. ved at tiltale Folk, som forsømte at tage Borgerskab, ved at indkræve forfaldne Skatter og Afgifter osv. Der var også en kongelig Delefoged; dog tør jeg ikke sige, om han var forskjellig fra Herskabsfogden. Om kongelige Delefogder på Landet og deres Forretninger se „Danske-Samlinger“, I, S. 124. — ²⁾ Krogstrup hører til Skrave Sogn.

les aflagde den ene af Biskoppens Piger og de 4 Skoledisciple deres mundtlige Vidnesbyrd. Efter disse indbyrdes meget overensstemmende Vidnesbyrd er det, at Begivenhederne ved Drabet ovenfor ere fortalte. — Derefter opfordrede endnu *Niels Povelsen* efter Lensmandens Befaling Klavs Grommesen, Esge Kristensen og Jakob Mortensen til edelig at sige, om Drabet var sket af Had og Forsæt eller af Våde og Drukkenskab. De svarede alle, at de ikke vidste videre derom, end hvad de allerede havde vidnet. Vi se heraf, at Lensmanden allerede havde stillet sig på en bestemt Side i Sagen, rimeligvis dog blot, fordi han frygtede for, at Sören Bramming skulde blive forurettet i denne virkelig meget tvivlsomme Sag. — Derpå fremtrådte Benned Jepsen af Vilslev igjen med menige tilstedeværende Slægt og Venner og tilbød på Sören Brammings Vegne, at de vilde bøde Guld og Penge af deres yderste Formue og over deres Formue, når Sagen måtte afgjøres ved en Voldgift. Til Voldgiftsmænd foreslog han 4 Adelsmænd, som vare mødte med ham, nemlig *Hans Munck* til *Visselbjerg*, *Kristoffer Kruse* til *Sønderris*, *Kristen Lange* til *Bramminggård* og *Frand's Poll* til *Stårup*, fremdeles Lensmanden *Albert Friis*, Borgmestere og Råd og andre gode Dannemænd. Fremdeles begjærede de „Dage, Stunde og Respit“, for at de kunde sidde „en venlig Mode“ med Anders Sörensens Slægt. Men Jakob Svanning og Bertel Struck vare aldeles uforsonlige; de svarede, at de „ingen Dage eller Stunde vidste at unde dem, ikke heller vidste at holde nogen Mode med dem, men vilde forfølge Sagen, såvidt de kunde med Lov og Ret.“ — Endnu på samme Retsmøde „tilfandt“ Niels Povelsen de 12 Mænd, som vare tilsagte til at gjøre deres Tovsed i denne Drabs-sag, idet de nærmeste Naboer skulde møde, regnede såvel fra Bispegårdens Port som fra dens Låge.

Den 10de Juni blev Sagen atter foretaget på Tinget. Slotsfogden på Riberhus, *Niels Kølholt*, tilspurgte på Lensmandens Vegne Biskoppen, om han vedstod sit Vidnesbyrd, som i den Anledning blev oplæst. Hertil svarede Biskoppen Ja, idet han tillige i en mild Form tilkjendegav sin Misfor-nøjelse med, at han var bleven stævnet tiltinge. Derefter måtte Mag. Jakob Svanning edelig bekræfte sit afgivne Vidnesbyrd; alligevel gav Slotsfogden umiddelbart derefter Last, Klage og Kjære på det (erklærede det for upålideligt). —

Derefter fremtrådte en af Tovsmændene i denne Sag, *Morten Madsen*, og fremæskede de videre Vidnesbyrd, som der måtte være i Sagen, til at fremkomme samme Dag, förend de gjorde deres Tovsed; men ingen af Parterne havde flere Vidnesbyrd at fremføre eller påskyde. Endelig gjorde endnu samme Retsdag Bertel Struck Mag. Jak. Svanning fuldmyndig i denne Sag i sit Sted under sin forestående Bortrejse.

Næste Tingdag, den 13de Juni, blev først alle Formaliteter opfyldte, idet *Niels Povelsen* „forfandt“ Morten Madsen og hans Medbrødre til at gjøre deres Tovsed, og derpå Mag. *Jakob* ifølge Fuldmagt kjendte sig god for at tage samme på Bertel Strucks Vegne, *Niels Povelsen* (som Herskabsfoged) på Kongens, og *Kristen Bremme* på Byens Vegne. Derefter (eller måske også för disse Formaliteter) bleve endnu 2 temmelig vidtløftige „Forsæt“ oplæste, sva- rende til Aktors og Defensors Indlæg i en Sag i vore Dage. Først oplæstes Mag. Jakob Svannings „Forsæt.“ Det er meget vel skrevet i Form af en Tiltale til Tovsmændene og begynder således: „I Dannemænd, som ere nu lovligen opkrævede til at gjøre Eders Tov.“ Han opfordrer dem først til at fuldkomme deres Tov i rette Tid (inden 6 Uger efter Gjerningen), og kræver dem til Ansvar, hvis han taber sin Ret ved deres Forsømmelse. Derpå fortsætter han: „Og vil jeg herhos have Eder venligen ombedet og alvorligen advaret, at I, som Eder selv Magt på ligger, ikke lader Eder bevæge enten af Indenbys eller Udenbys Råd, at I gjøre Noget udi denne Sag mod Lov og Ret og Eders egen Samvittighed, men at I grandgivelig betragter og overvejer de Vidnesbyrd, jeg haver fremført udi denne Sag.“ Han udvikler derpå for Tovsmændene, at de efter Recessen ikke kunne sværge Manddraberen til hans Fred, uden at det bevises, at Gjerningen er sket enten af Våde eller af Nødværge. Nødværge kunde der ikke være Tale om, da Anders Sørensen aldeles ingen Anledning havde givet Sören dertil, hvorved han dog meget forsigtigt undgår at nævne det Spyd, som Anders havde holdt frem mod ham. Våde kan det efter hans Mening heller ikke kaldes, da Sören forsætlig havde draget Sværdet og derfor måtte være ansvarlig for den Skade, han siden gjorde med det. Vidnerne havde vel sagt, at han var løben ind på Anders „ligesom med en Snublen,“ men de havde ikke sagt, at det var en virkelig Snublen, og han vilde

derfor give Øvrigheden at betænke, hvad Følgen vilde blive deraf, når det kaldtes en Vådesgjerning, at en Mand forsættelig drog Sværdet og derpå ligesom ved en Snublen styrtede sig ind på en Anden og dræbte ham. Såret var også så stort, at det ikke kunde være tilføjjet ved Våde, men kun med en fast og stærk Hånd. Havde det været en Vådesgjerning, vilde Sören også strax have ytret sin Bedrøvelse derover; men dette havde han på ingen Måde gjort. Man sagde desuden, at Sören Bramming ofte i Drikkegilder havde undsagt Anders Sörensen, fordi denne skulde have været Skyld i, at hans Broder for nogen Tid siden var bleven sat fra Fogderiet i Hospitalet. Dette måtte han nu lade være Sörens egen Samvittighed og Gud imellem; men hans Kone må dog vist have kjendt hans Sindelag, siden hun græd så bitterlig udenfor Mag. Jak. Svannings Dør over, at hendes Husbond ikke vilde følge hende til sit Logement.

Derefter fremlagde Slotsfogden *Niels Kølholt* på *Sören Jensen Brammings* Vegne sit Indlæg, som ligeledes blev oplæst, og som han forlangte indført i „Edsbrevet“ (Dommen). Han gjentager først Familiens Tilbud om „Bod og Bedring, Guld og Penge, Villie og Venskab.“ Dernæst beklager han sig over, at man ikke havde villet give hans Klient Lejde til selv at møde i Sagen. At Drabet var sket af Våde, beviser han derved, at der intet Uvenskab havde været mellem Parterne, og at Anders Sörensen ikke for sin Død havde klaget over Sören Bramming eller begjæret Blodhævn over ham. Han anfører til Sammenligning en Ed, som Sandemændene i *Hammerum* Herred havde svoret den 11te Februar samme År, og ved hvilken de havde svoret Gjerningsmanden til et Vådedrab til hans Fred; men deri var der rigtignok intet Vejledende for denne Sag, hvor det netop kom an på at afgjøre, om det var et Vådedrab eller ikke. Overhovedet er Niels Kølholts Indlæg ingenlunde så vel skrevet som Mag. Svannings; men den gode Egenskab have de tilfælles, at de ere holdte i en sømmelig Tone og ere frie for unødvendige Udfald på og Beskyldninger imod Modparten.

Derefter aflagde Tovsmændene deres Tovsed, som gik ud på, at efter de Vidnesbyrd, som de hørte, og da Sören Jensen Bramming havde taget sagesløs Mand af Dage og selv havde ladet bekjende Manddød over Graven, svore de ham

fra hans Fred, sålænge som de ovenanførte Vidnesbyrd stode ved deres fulde Magt. — Det var kun de 11 Tovsmænd, som vare tilstede og gjorde denne Ed. Den 12te var bortrejst, men tiltrådte den 1ste Juli de øvriges Dom. — Det var en såkaldet „uendelig“ (ikke endelig) Dom. — Strax efter dens Afsigelse fremlagde *Beuned Jepsen* på menige Slægts Vegne 3 Gange 18 Mk. lybsk, som var den lovlige Landebod for et Drab; men *Jak. Svanning* og hans Broder *Jens Svane* vilde ikke tage imod Pengene, men begjærede, at Byfogden, Niels Povelsen, vilde annamme og forvare dem på Anders Sörensens Slægts og Venners Vegne „på en Ret.“ Hermed forholdt det sig således, at der efter Ribe Bys Stadsret, § 1, ikke skulde bødes på dens Vegne, som var bortrömt og dömt fra sin Fred, medens Kristian den 3dies koldingske Reces af 1558 tvertimod bestemmer, at Drabsmandens Familie i dette Tilfælde skal udrede Landeboden efter Loven og dermed være fri for Fejde. Når Anders Sörensens Familie i dette Tilfælde ikke vilde tage imod Boden, var det rimeligvis, fordi de først vilde prøve på at få fat på Sören Bramming og stille deres Hævntørst på ham.

Deres Sindelag var næmlig uforsonligt. Den 20de Juni havde Mag. *Svanning* stævnet de 4 Borgeasmænd for Bytinget og forlangte, at de skulde opfylde deres Forpligtelse. Den Dag slap de derfra ved at henskyde sig under, at de, da det var en Gjæst, som de vare gæede i Borgen for, ikke burde være indstævnedede for Bytinget, men for Gjæstetinget. Næste Dag vare de stævnedede på rette Måde og bade da om Opsættelse, til *Kirstine Lavridsdatter*, den Dræbtes Enke, hendes Søn, *Jens Klyn*, og *Bertel Struck* kom hjem. Niels Povelsen lovede tillige, at han da vilde sætte en anden Foged i sit Sted. Enken var den 10de Juni rejst til Hamborg, rimeligvis i Handels- eller Penge-Anliggender, og kom hjem igjen den 26de. Den 30te kom da Sagen atter for; først tilspurgte Jens Klyn de 2 Stadsbud, om Sören Bramming den Aften, da Drabet skete, havde været så vel forvaret (sat fast), at han ikke havde kunnet undkomme, hvis der ikke var stillet Borgen for ham. Hertil svarede de „Ja!“ Derpå tog Kristen Bremme, der altså atter skulde fungere i Byfogdens Sted, sig 6 Ugers Tid til at dömmе i Sagen.

Hermed afbrødes dog Sagens videre Fremskriden for længere Tid. — Et Sandemands-Tov (eller en „Tovs-Ed“)

kunde neppe nogensinde appelleres; men det kunde gjøres magtesløst ved en Kjendelse af en kongelig Kommission, tidligere „Biskop og Bygdemænd,“ som de kaldtes. Som vi have set, havde Lensmanden, *Albert Friis*, allerede fra Begyndelsen været af den Mening, at Drabet var sket af Våde. Han indgav derfor en Beretning til Regjeringen, hvori han ikke lægger Skjul på denne sin Mening, men navnlig støtter sig til, at Vidnesbyrdene i Sagen ikke vare tagne på rette Måde. Da nu Rådmændene i Ribe næsten alle vare i Slægtskab eller Svogerskab med den Dræbte, foreslår han, at 4 Adelsmænd i Lenet, nemlig *Kristoffer Kruse* til *Sønderris*, *Eggert Abildgård* til *Skodborghus*, *Thomas Jul* til *Estrup*, og *Frøderik Munck* til *Krogsgård*, skulle undersøge Sagen, om Vidnesbyrdene bør stå ved Magt eller ikke, og endeligen i Forening med Borgmestere og Råd dømme, hvad der kan være kristeligt, billigt og ret. — I Overensstemmelse hermed udgik under 27de Juni et Kommissorium herom til de 4 nævnte Adelsmænd. De skulde møde i Ribe efter *Albert Friis's* Tilsigelse¹⁾. — Førstegang synes Kommissionen at have holdt Møde på Rådhuset i Ribe den 21de Juli, da *Albert Friis* havde ladet Vidnerne stævne.²⁾ Hvad der foregik, vides ikke; men det var uidentvilt i den Anledning, at *Kirstine Lavridsdatter* den 23de gav sig på Rejsen til Kjøbenhavn.

Hvis det har været hendes Hensigt at gjøre et Forsøg på at standse Kommissionens Virksomhed, så har hun ikke været heldig i sine Bestræbelser; thi den 10de Avgust holdt Kommissionen et nyt Møde i Ribe i Forening med Byens Magistrat og havde nu selv stævnet alle dem, som havde aflagt Vidnesbyrd i Sagen, til at møde for sig, ligesom også Enken, hendes ældste Søn og *Bertel Struck* som dem, der havde erhvervet Vidnesbyrdene og som Eftermålsmænd. De vare mødte med Undtagelse af Enken. *Albert Friis* mødte „på *Sören Jensen Brammings* Vegne,“ som det ligefrem hedder, og forebragte Alt, hvad der kunde tjene til hans Forsvar, deriblandt også en Erklæring fra *Sören Bramming* selv, ifølge hvilken Ulykken skulde være sket ved Våde derved, at Skeden af sig selv var fløjen af hans Sværd, idet han svang det over sit Hoved. De afgivne Vidnesbyrd fandt

¹⁾ Jydske Tegnelser. — ²⁾ Hegel. Alman.

Lensmanden endvidere ikke overensstemmende nok indbyrdes til, at de burde komme Sören Bramming til Skade, hvilket lyder meget forunderligt, da, hvis der skal være noget Betænkeligt ved dem, dette snarere måtte søges i deres altfor store Overensstemmelse, selv i Udtryksmåden. Det Eneeste, som Kommissionen tog Hensyn til, var også kun, at Drabsmanden ikke havde kunnet få Lejde til selv at svare til sin Gjerning. Jens Klyn og hans Slægt vilde vel ikke anerkjende nogen Fejl heri, da det efter deres Mening ikke var Skik at give åbenbare Manddrabere Lejde; men i Henhold til en Dom af Viborg Landsting af 8de September 1576, som ligeledes Albert Friis fremlagde, afsagde Kommissionen dog følgende Kjendelse: „Efter Tiltale, Gjensvar og denne Sags Lejlighed, efterdi Sören Jensen Bramminge haver sat salige Anders Sörensen 4 nøjagtige og vederhæftige Borgensmænd, og forskrevne s, Anders Sörensens Arvinger haver ladet give hannem Varsel for hans Bopæl, for hvis Vidnesbyrd de kunde tage og forhverve på hannem udi denne Sag, så og efterdi forskrevne Sören Jensens Slægt og Venner udi gode Venners Nærværelse på Riber Byting haver begjæret Dage og Lejde, og ikke det måtte tilstedes hannem, da for den Årsag, at forskrevne Sören Jensen ikke måtte fange Lejde, Dage og Respit at svare dertil, da vidste vi ikke forskrevne Vidner så nøjagtig at være tagen, så de kunde ved Magt blive; dog hvis Bispens Vidnesbyrd og Beretning sig belanger, finder vi ind for sin tilbørlige Dommere.“¹⁾

Da den Domfældelse, der var overgået Sören Bramming, herved allerede var sat ud af Kraft, kunde det lidet nytte Anders Sörensens Arvinger, at *Kristen Bremme* netop Dagen efter dømte de 4 Forløftes-Mænd til at holde *Jens Klyn* deres udgiyne Brev og Segl. Albert Friis lod det dog ikke blive ved Kommissionens Kjendelse, men indstævnedes de 12 Tovsmænd for Byens Magistrat, fordi de ikke havde gjort deres Tovsed „så endelig, uden alt „om,“ som det sig burde efter Loven.“ De forsvarede sig vel med, at de den Tid ikke havde vidst at gjøre den rettere, og mente, at den burde blive ved Magt; men Magistraten dømte dog, at den „ikke vidste samme uendelige Tov ved Magt at kunne blive.“²⁾

Det var dog ikke den krænkedes Families Mening at

¹⁾ Indført i Ribe Rådstues Doms-Protokol. — ²⁾ Smst.

lade sig nøje ved dette første, mislykkede Forsøg på Hævn. Allerede 3 Dage efter den ovennævnte Kommissions Kjendelse, nemlig den 13de Avgust, var *Kirstine Lavridsdatter* rejst andengang til Sjælland, udentvivl påny for at virke for denne Familiens og hendes Æressag. Hun var denne gang ledsaget af *Hans Hegelund*, en Broder til Biskoppen og Borger i Ribe. Opholdet derovre var dog kun kort; thi allerede den 24de var hun i Kolding på Tilbagevejen. Til påny at rejse Sagen imod Manddraberen, efterat den i jyd-ske Lov fastsatte korte Frist for længe siden var udløben, fordredes et kongeligt såkaldet Oprejningsbrev (hvorved det tillodes de Efterladte at rejse Eftermaal, uagtet den rette Tid var overskreden). Et sådant erhvervedes også; men først den 22de Februar næste År, 1599, ankom Mag. *Jak. Svanning* med det fra Kjøbenhavn; den 26de fremlagde han det for Magistraten, og den 27de blev Kongebrevet åbnet og læst på Bytinget, hvor han derefter samme Dag påny „lyste Mord og Åråd.“ Derpå opkrævede Jens Klyn den 13de Marts Tovsmænd, og de samme 12 Tovsmænd som forrige År svore da den 27de samme Måned *Sören Jensen Bramming* en fuld Manddød over og fra hans Fred og dennegang uden noget Forbehold.¹⁾

4 Dage efter rejste Mag. *Jak. Svanning* til *Kjøbenhavn*, rimeligvis for at opnå et kongeligt Forfølgningsbrev mod den fredløs-dømte Drabsmand, et såkaldet Skjølingsbrev, og i Begyndelsen af Juli rejste Enken selv påny derover, efterat hun nogle Dage iforvejen var kommen hjem fra en Rejse til Hamborg. Om hun har opnået sin Hensigt, er vistnok tvivlsomt; thi Modparten lod endnu ikke Sagen falde. I Avgust Måned underhandlede der ved flere Adelsmænds Mægling om et Forlig, for hvilket *Anders Sörensens* Arvinger fordrede 1600 Dr.; men da *Sören Brammings* Familie ikke vilde gå ind herpå, fik den, rimeligvis især ved Lensmandens mægtige Bistand, Sagen først påny bragt for Rådstueretten, som den 20de December stadfæstede Tovsmændenes Dom. Efterat *Kirstine Lavridsdatter* derpå den 21de Februar 1600 havde skrevet til 2 indflydelsesrige Ribere, nemlig den kongelige Livlæge, Dr. *Peder Sörensen*, og hendes afdøde Mands Fætter, Historiografen og Statsmanden Dr. *Niels Krag*, og sendt

¹⁾ Hegel. Alman. — Tingbogen.

dem en Kopi af Dommen, udentvivl for nu at opnå det kongelige Forfølgingsbrev, så fik Sagen igjen en ny Udsættelse derved, at Albert Friis på en eller anden Måde fik den bragt for Viborg Landsting; thi at det var denne Sag, som Sandemænd den 12te April samme År skulde sværge om til Landstinget, som Hegelund anfører i sin Almanak, kan der ikke være Tvivl om. Efter jydsk Lov var det altid på Landstinget, at Sandemændene skulde sværge om de vigtigere Sager, f. Ex. om Drab; men Ribe By var også i denne Henseende altid bleven betragtet som liggende udenfor Landstingets Område, så at jeg ikke ved, hvorledes Lensmanden har kunnet få denne Sag trukken til Viborg. I ethvert Tilfælde opnåede han ikke derved nogen Omstødelse af Dommen. Sagen forhaledes kun; endnu i Januar 1601 stævnedes Alb. Friis påny Kirstine for Landstinget, og ifølge sin sædvanlige Virksomhedsånd rejste hun selv til Viborg. Det er dog muligt, at denne Stævning ikke har stået i nogen Forbindelse med Drabssagen, da Udgifterne ved denne Rejse senere ikke anføres blandt dem, for hvilke der fordredes Erstatning af Søren Brammings Forlovningsmænd, hvilket derimod er Tilfældet med den øvrige Procesførelse i Viborg vedkommende selve Drabssagen. — Den 24de April 1601 døde *Albert Friis* på Riberhus, og dermed ophører endelig den egentlige Rets-sag angående Drabet; nu var der kun Spørgsmålet om Erstatning og Forlig tilbage.¹⁾

Den 29de Juli samme År anholdt *Søren Brammings* Broder, Hr. *Peder i Bryndum*, om et nyt Forligsmøde, og efter nogle skriftlige Forhandlinger kom det istand den 25de Avgust. Det holdtes rimeligvis hos *Kirstine Lavridsdatter*, siden hun senere fremkom med en Fordring på 16 Dr. som udlagte ved denne Lejlighed til Vin, Sukker og Hamborgerøl, og det varede i ikke mindre end 3 Dage. *Anders Sörensen Vedel* var Hovedmægleren; men også denne Gang mislykkedes Forsøget. — Året 1602 bragte Sagen videre mod dens Afslutning; thi *Anders Sörensens* Arvinger toge nu påny og for Alvor fat på Sagen mod de 4 „Forlovningsmænd“ og lode dem den 14de Maj tiltale for Bytinget til Erstattelse af alle de med Drabssagen forbundne Omkostninger. Arvingernes Sagfører var en vis *Niels Hansen Lunde* fra Odense,

¹⁾ Hegel. Alman.

som synes at have rådført sig om Sagen med Dr. *Niels Krag*, som oprindelig var Jurist. Deres Fordring, fremlagt i Retten den 7de Juni, beløb sig i det Hele til 500 Dr. Heraf havde Mag. *Jakob Svanning* først fået 200 Dr. for sin Ulejlighed; dernæst havde 3 Rejser til Viborg, som dels den Samme dels den Dræbtes Søn *Sören* havde gjort, 1 Gang efter en Stævning, 2 Gange efter en Dom, kostet 40 Dr. Endvidere havde Enkens og den ældste Söns Rejse til Kjøbenhavn med Heste, Vogn og Karl og med 14 Dages Fortæring i Kjøbenhavn, kostet 50 Dr., — en anden Rejse, som Enken alene havde gjort til Kjøbenhavn, 40 Dr. — den ovenomtalte Fortæring ved et Forligsmøde 16 Dr. Desuden anslås den Forhindring og det Ophold, som Arvingerne ved den vidtløftige Proces havde lidt på deres øvrige nyttige Bestilling, til over 200 Dr., foruden den „ulidelige“ Skade, som Börnene endnu hver Dag led af deres Faders Død.

De 4 Forlovningsmænd mente rigtignok, at de vare uskyldige i de Udgifter og Tab, som Arvingerne havde haft; men denne Undskyldning kunde naturligvis ikke gjælde, da de havde forpligtet sig til enten at skaffe Drabsmanden tilstede eller selv at oprette Anders Sörensens og hans Arvinger al den Skade og Omkostning, som de kunde få af Sårålet. De måtte derfor også tilsidst finde sig i at udbetale de 500 Dr., hver med en Fjerdedel; ved Tingbogen findes Koncepten til et Tingsvidne om, at de havde indbetalt Pengene, og Byskriveren har begyndt på at indføre dette Tingsvidne under den 23de Avgust.

De vilde naturligvis nu søge deres Erstatning i Sören Brammings Bo, navnlig i hans Gård i Høde, som han havde sat dem i Forvaring; men Sörens ovennævnte Svoger, Bendet Jepsen i Vilslev, og en Mand i Skodborg fremlagde ved Gjording Herredsting 2 Pantebreve af ældre Datum på over 400 Dr., så at Forlovningsmændene Intet kunde opnå på den Måde. De indkaldte derfor de ovennævnte 2 Mænd til Ribe Ting, ifølge en Ret, af hvilken Byen synes at have været i ubestridt Besiddelse, til at indstævne Udenbys for sine Domstole, og fik dem der fordelte, fordi de ved ulovlige Pantebreve havde forspilt dem deres Ret; — og da de 2 Mænd derpå stævnedes dem til Viborg Landsting for denne Sag, bleve de 2 Tjenestekarle, som de havde brugt til denne Stævning,

selv fordelte ved Tinget i Ribe, fordi de imod Byens Privilegier havde stævnet dens Borgere ud af Byen.¹⁾

Næste År, 1603, kom det også endelig til et Forlig mellem *Anders Sörensens* Arvinger og *Sören Bramming*. I det senere Dokument, hvori Indholdet af dette Forlig er optaget, siges først, at det var den nye Lensmand på Riberhus, *Albert Skeel* til *Hegnet*, som „alvorligen havde lagt sig der udi,“ og som ved fælles Venners Råd og Samtykke havde tilvejebragt Forliget. Enken var med sine Sønner og Venner gået ind på dette af flere Grunde, dels for engang at komme til Ende og Rolighed med Modparten og med sine Medborgere, de fire Forlovningsmænd, dels for derved at vise sin Taknemmelighed imod Gud, fordi hendes Mand havde fået Tid til at forlige sig med ham for sin Død. Forliget var sluttet mellem *Kirstine, Anders Sörensens*, og hendes Sønner på den ene Side, og *Jenge (Inger), Sören Brammings*, Hr. *Peder Jensen* i *Bryndum*, Sidstnævntes Broder, og hans 3 Svogre på den anden Side. Betingelserne vare følgende: 1. *Sören Bramming* skulde godtgjøre Forlovningsmændene Arvingernes Udgifter i Sagen, og de Sidste skulde dermed have deres Forløftebrev tilbage. — 2. *Kirstine* og hendes Sønner skulde give *Sören Bramming* Fred og lade denne lyse til Tinge. Dertil skulde de af al Flid søge at forskaffe ham hans Fred af Kongen. — 3. Hvis han opnåede denne, skulde, förend den lystes over ham, hans Kone og hendes Venner ligesom han selv være pligtige til yderligere at udlægge 400 gode Dr., som skulde udsættes på Rente og anvendes til Bedste for fattige Folk i Ribe efter *Kirstines* og hendes Börns og Venners nærmere Bestemmelse. — 4. Hvis den kongelige Benådning ikke kunde opnås, skulde de 400 Rd. ikke udgives, og *Sören Bramming* dog være sikker og ufejdet af salig *Anders Sörensens* Slægt. — 5. Alle Tingsvidner, Domme og Breve, som vare forhvervede i Sagen, skulde udleveres og være døde og magtesløse. — 6. *Sören Bramming* skulde ikke „modvilligen gange *Kirstine, Anders Sörensens*, eller hendes Börn og Svogre (Svigersønner) under Øjne eller trodseligen begive sig udi deres Selskab eller Omgjængelse imod deres Villie i nogen Måde.“ Hvis han handlede herimod, skulde han for hver Gang være forfalden

¹⁾ Tingbogen.

i en Bøde af 50 Dr. — Dette Forlig var indgaaet på Ribershus den 22de Marts 1603 og bekræftet såvel ved Lensmandens Segl som ved Vedkommendes på begge Sider; dog kunde Drabsmanden selv naturligvis ikke være tilstede.¹⁾

Samtidig med dette Forlig underskrev *Kirstine, Anders Sörensens*, med hendes Börn og Venner et andet Brev, ved hvilket hun forpligtede sig til, at, dersom *Sören Bramming* engang kunde opnå kongelig Benådning, skulde de 400 Rd. uden nogen Afkortning anvendes „til Guds Ære og hans hellige Ords Forfremmelse, til fattige Börns Nødtørft og Hjælp til Bøger og Klæder og Andet.“²⁾

Ifølge denne Overenskomst mødte Anders Sörensens 2 Sønner, *Jens Klyn* og *Hans Andersen*, og hans Søstersøn, *Bagge Pedersen*, Peder Baggesens Søn, den 18de April 1603 på Gjørding Herreds Ting og gave *Sören Bramming* (for deres Vedkommende) hans Fred. Noget længere Tid tog det med Erhvervelsen af det kongelige Freds- og Benådningens-Brev. Det er først udstedt den 22de Februar 1604 i Haderslev, rimeligvis ved Biskop *Hegelunds* Medvirkning, da han netop i de Dage opholdt sig der på Stedet hos Kongen, ligesom Ribe Skole måske også kan takke hans Indflydelse på hans Svigermoder for, at de 400 Rd. netop kom dens fattige Disciple tilgode. — Det kongelige Benådningens-brev knytter ligesom selve Forliget Fredlysningen til den Betingelse, at *Sören Bramming* iforvejen skal have udgivet de 400 Rd., men med den Tilføjelse, at de skulle udbetales til Ribe Skoles Forstandere.³⁾ Da det samme Brev siger om ham, at han efter det af ham begåede Drab „ikke en Tid lang haver turdet lade sig finde tilstede,“ stadfæstes herved, at han i Virkeligheden, siden han blev dømt fredløs, ikke har kunnet opholde sig i sit Hjem, men rimeligvis har måttet flygte til Udlandet, medmindre han måske har kunnet og turdet leve i Skjul på et eller andet Sted i Indlandet.

Allerede 3 Dage efter det kongelige Benådningensbrevs Datum, altså den 25de Februar 1604, udstedte Biskop *Hege-lund* tilligemed Byens 2 Sognepræster, Læsemesteren (den theologiske Lektor) og Skolemesteren ved Latinskolen i Ribe

¹⁾ Se Kathedr.-Sk. Indb.-Skr. for 1826, S. 46 fl. — *Hegel*. Alman., hvor Forliget antages ved den 23de Marts. — ²⁾ Ovenanf. Indbyd.-Skr., S. 48. — ³⁾ Smst., S. 49 fl.

en Fundats på de ovennævnte 400 Rd., efter Enkens og hendes Börns Begjæring og med Lensmandens Samtykke og Stadfæstelse. Skolens Forstandere skulde udsætte Pengene hos formuende Folk og årlig før Renterne indkjøbe Bøger, Vadmel, Klæder, Lærred og Sko, som de selv St. Andreæ Dag (den 30te November) skulde uddele på Skolen til de „vedtørfelige“ Skolebörn, som der var bedst Håb om. Denne Fundats, som begynder med en Beretning om Drabet, og i hvilken Forliget og det kongelige Benådningsbrev ere optagne, er underskrevet af Lensmanden, de ovenanførte Gejstlige, og endelig af *Kirstine Lavridsdatter*, salig Anders Sörensens, som „udi alle Måder“ stadfæster såvel Fordraget, som Fundatsen, og af hendes Søn *Hans*. For de 2 andre Sønner står Pladsen åben.¹⁾

And. Sörensens Enke og Efterkommere.

Efter denne udførlige Fremstilling af de Stridigheder og Processer, som foranledigedes ved Anders Sörensens Drab, ville vi nu gå over til at betragte hans Efterladtes Skjæbne. I November 1598 satte Enken de 2 yngste Sønner, *Hans* og *Frederik*, 14 og 9 År gamle, i Huset hos sin Svigersøn, Biskop *Hegelund*, „til Kost og Lære“ i Forening med hans egne Sønner, til hvilke han holdt en Huslærer. De 2 ældste Døtre vare allerede gifte för Faderens Død. Hjemme hos Moderen vare altså den ældste Søn, *Jens Klyn*, som ved Faderens Død allerede var 24 År, og *Sören*, 16 År gammel, foruden de 3 små Døtre, *Lisbeth*, *Marine* og *Ingeborg*, i en Alder af 12, 10 og 5 År. Vi ville nu først betragte Sønnernes Liv og den ulykkelige Skjæbne, som de fleste af dem i en ung Alder beredte sig selv ved deres vilde og ustyrlige Sind, som de vel tildels havde arvet efter deres Fader, men som dog hos dem fremtræder langt stærkere og på en, man kunde næsten sige, forfærdelig Måde.

At *Jens Klyn* allerede et Par År för Faderens Død havde gjort Spektakler på Gaden, have vi set S. 258. Kort för Faderens Død havde han en anden Sag, som han dog også slap godt fra. En Kristoffer Bartskjær, en temmelig dårlig Person, beskyldte ham og Peder Rasmussen, en Søn af Byskriver Rasmus Hansen, for at de en Aften vare komne

¹⁾ Smst. S. 51 ff.

udenfor hans Hus, havde hugget både i hans Vinduer og Dør, derpå havde været inde hos ham og beskadiget hans Indbo og såret ham selv. At Sagen virkelig forholdt sig således, var vistnok sikkert; men måske har Kristoffer selv foranlediget Spektaklerne; thi den 2den Maj, altså Dagen efterat Rådmand Anders Sörensen var bleven såret, svore Tovsmændene efter de Vidnesbyrd, som de samme Dag havde hørt, men som ikke ere indførte i Tingbogen, Kristoffer hans Skade til for Hjemgjæld.¹⁾ — I Slutningen af samme År havde Jens igjen været på Optøjer og en Nat slået nogle Vinduer ind hos en Kone i „Per Doens“ Gade. Også denne gang blev han dog behandlet med Skånsel, da han selv eller hans Moder strax havde ladet Vinduerne istandsætte. Konen „kunde ikke sige,“ om han havde gjort det for Alvor eller af Skjemt og „klagede Intet på ham.“ Tovsmændene svore ham dog den 16de December Tov over, at bøde imod Kongen og Byen; men både Niels Povelsen på Kongens Vegne og Borgmestere og Råd på Byens Vegne eftergave Faldsmålet, „fordi der var ingen Skade sket.“²⁾

I Året 1599 synes *Jens Klyn* at have været noget fre-deligere; men så meget galere blev det i År 1600, da hans Broder *Sören* begyndte at blive voxen. Den Sidste viste sig allerede i denne sin unge Alder af 18 og 19 År som en rigtig uvoren Spektakelmager og Slagsbroder, og Jens, der dog vistnok med sin Ustyrlighed forbandt noget mere Godmodighed, synes ligesom at have anset det for sin Pligt at føre sin yngre Broder an til Brugen af blanke Våben. Det begynder med, at *Sören Andersen* enten i Begyndelsen af dette eller Slutningen af forrige År havde såret en Mand fra *Bryndum* ved Navn *Terkild Bertelsen* i hans Ansigt; hans Moder søgte at jævne Sagen ved at optage den Sårede til Behandling i sit eget Hus i 5 Dage og give ham $\frac{1}{2}$ Td. Rug og $1\frac{1}{2}$ Dr. i Penge til Erstatning. Dette bekendtgjorde *Terkild Bertelsen* den 12te Februar 1600 på Bytinget, og *Kirstine*, sal. *Anders Sörensens*, var selv tilstede på Tinget, for at høre på hans Erklæring. Uagtet der således var tilvejebragt Forlig med den Krænkedede selv, kunde *Sören Andersen* dog ikke undgå, ligesom hans Broder i et ovenfor anført lignende Tilfælde, at dømmes til at bøde mod Kon-

¹⁾ Tingbogen. — ²⁾ Smst.

gen og Byen. Dette Tov af Sandemændene blev afgivet den 11te Marts.¹⁾

Imidlertid vare både han og *Jens* allerede blevne indviklede i en anden Sag. Den 14de Februar om Aftenen sade en Skræddersvend ved Navn *Jørgen Laurtsen* (Lavridsen), en *Jørgen Kristensen* fra *Sem* og 2 Mænd fra *Vodder* hos *Elline*, *Hans Skrædders*, i Nærheden af Sønderport og drak 2 Kander Øl med hverandre. Da kom *Jens Klyn*, *Sören Andersen*, deres Fætter *Jens Svane* og en *Troels Mortensen*, hvis Slægt jeg ikke kjender, ind og satte sig til at drikke Mjød ved Kakkelovnen, medens det første Selskab sad ved Bordet. Det sidstankomne finere Selskab forlangte da, at Skræddersvenden og hans Kammerat fra *Sem* skulde drikke Mjød med det. Disse vilde ikke, og da *Jens Klyn* lod nogle spodske Ord falde, bad *Jørgen Kristensen* ham om at lade være hermed. Noget efter tiltalte *Troels Mortensen* *Jørgen Kristensen* og duttede ham, hvorfor denne svarede ham: „Du tørst ikke dutte mig; vi have ingen Kundskabsskåler drukket med hverandre.“ *Jens Klyn* sagde da: „Har Gjæsene ikke bidt os, da skal Gjæslingen ikke heller.“ *Jørgen Kristensen* drog nu sit Værge, lagde det foran sig på Bordet og bad det andet Parti om ingen Parlamente at gjøre. Skræddersvenden rejste sig på samme Tid og bad *Jens Klyn* om at bevæge sine Kammerater til Stilhed; men i det Samme vare *Troels Mortensen*, der dog ikke havde Andet end sit Glas i Hånden, og *Jørgen Kristensen* komme sammen, og den Første var bleven såret. Således lyder Skræddersvendens Vidnesbyrd, der dog synes at fortie en hel Del, for at skåne *Anders Sörensens* Sønner. De 3 Vægttere afgave nemlig følgende Vidnesbyrd: Da de kom i Nærheden af Sønderport for at råbe 10, hørte de først et stærkt Bulder inde hos *Elline*, *Hans Skrædders*. Derpå så de den ovennævnte Skræddersvend, *Jørgen Laurtsen*, blive skudt ud af hendes Dør og *Jens Klyn* komme ud efter ham med et draget Værge, hvormed han, da *Jørgen* snublede og faldt, huggede ham 3 Gange, uidentvivelig dog kun med Fladen. *Sören Andersen* var imidlertid også kommen ud af Døren og havde dog været så fornuftig at råbe til sin Broder: „Stik ikke.“ I det Samme så *Sören Vagten* komme og advarede sin Broder

¹⁾ Tingbogen.

derom, hvorpå denne igjen smuttede ind af Dören. Skræddersvenden kom nu op og klagede sig for Vægterne over, at man havde taget hans Hat, Kappe og „Ponert“ (vistnok et Slags Daggert) fra ham; kunde han blot få dem, vilde han gå hjem i sin Sæng. — Da Klokkeren var slået 12, kom Vægterne atter ned ad Sønderport til. (De gik altid samlede; at gå hver for sig vilde have været altfor livsfarligt for dem i de Tider.) Da så de Jørgen Sem komme løbende med draget Værge, og efter ham først Jens Svane med „en Malt Roer,“ derpå Troels Mortensen med et Stykke af en Langvogn, tilsidst Jens Klyn med draget Værge. Begge Partier vilde have Vægternes Bistand, og da disse erklærede, at de vidste Intet af deres Klammeri at sige, stødte Jens Svane en af dem for Brystet. Den Eneste, som jeg finder straffet for disse Optøjer, er Jørgen Kristensen, som blev tovsvoren den 22de April. At Jens Klyn havde forset sig mod Byens Lov ved 2 Gange at løbe med draget Værge på Gaden, lod man dennegang gå upåtalte hen. — At Sören Andersen omtrent samtidig ikke har kunnet holde sig fra andet Klammeri, uagtet han i denne Sag synes at have været den Besindigste, ses deraf, at Peder Hansen, en Søn af Hans Jakobsen Møller i (den nu nedlagte) Kongens Mølle, den 5te Maj samme År blev tovsvoren for at have gjort ham Sår og Skade. Denne Hans Jakobsen Møller og hans Sønner hørte til de værste Slagsbrødre her i Byen og havde mange Sager af denne Art.¹⁾

En anden af Deltagerne i Optøjerne hos Elline, Hans Skrædders, nemlig *Jens Svane*, Fætter til Jens Klyn og Sören Andersen, kunde have haft så megen større Grund til at forholde sig rolig, som han netop på samme Tid havde en anden Sag, som fik et for ham meget slet Udfald, slettere, end han vistnok dengang anede. Da han står den Familie så nær, hvis Historie vi her behandle, vil det måske være mig tilladt også at omtale denne Sag noget nærmere: En Aften var Jens Svane nede i Rådstue-Vinkjelderens. Der slog *Diderik Gertsen Hollander* en Kande ned på Gulvet, og derover blev Jens Svane så fortørnet, at han huggede efter ham med sit Værge. Diderik ramte han vel ikke, men derimod traf han en *Berent Hollander*, som var i *Bertel Strucks*

¹⁾ Tingbogen.

Tjeneste. Denne Berent havde næmlig bukket sig ned for at tage Kanden op, og da han vilde rejse sig op med den, traf Værget tilfældigvis ham. For dette Sår var Jens Svane bleven tovsvoren den 16de Februar; men ulykkeligvis tog det noget senere en uventet slet Vending med Berents Sår, så at han døde deraf. Uagtet det bevistes, at han havde tilgivet Jens Svane för sin Død og erkjendt, at Såret var givet ham af Vanvare, blev Sagen dog optagen påny, og den 26de April svore de samme 12 Tovsmænd ham fra hans Fred, „fordi han havde ladet sit Værge hente ind i Vinkjelderens til sig“ og „draget fornævnte sit Værge unødt og utvungen“ og „dræbt sagesløs Mand uden Skyld og Brøde.“ Jens Svane måtte gå i Landflygtighed og døde i samme efter et Par Års Forløb.¹⁾

Også Jens Klyn bragte sig i en ny Ulejlighed, förend endnu Sagen om det, der var forefaldet den 14de Februar, var bragt tilende. Den 17de April ved Nattetid sårede han *Niels Jensen Guldsmed*, en Sön af den afdøde Borgmester *Jens Andersen Guldsmed*. Det må rimeligvis være sket enten på Gaden eller under særdeles graverende Omstændigheder; thi han blev strax fængslet og indsat i „Finkebu-ret,“²⁾ som det borgerlige Fængsel på Rådstuen hed i Mod-sætning til Bøddeliet, der var bestemt for simple Forbrydere. Af Fængslet er Jens Klyn rimeligvis snart bleven udløst mod Kavtion. For Retten findes Sagen behandlet den 27de Maj, da Niels Jensen fremtrådte på Tinget og fremeskede Enhver, som kunde bevise, at Jens Klyn havde såret ham ved Våde eller ifølge Nødværge, eller også kunde modsige den Klage og „Forsæt,“ som han samme Dag lod oplæse på Tinget; de skulde da fremkomme med deres Beviser, förend Tovsmændene „gjorde deres Tovs Ed.“ Da Ingen fremtrådte, gjorde Tovsmændene samme Dag deres Tov i følgende Form:

„Saa att efterthi Jens Andersen Klyn haffuer giordt Niels Jensen, s. Jens Andersen, fordom Borgemester ibidem, hans Sön, Saar och Skade, Och icke hand haffuer sig therfor medt sand Vindnissbyrd forklaritt, Och icke helder hand eller Noger paa hans Vegne nu i Dag haffuér sig therfor Erklerit, att hand gjorde thet udaff Vodis Gierning eller Nødverge, Tha suore the for^{ne} Jens Ander-

¹⁾ Tingbogen. — ²⁾ Hegel Alma.

sen Klyn Thouff offuer, att bøde emoedt Sagvolderen, Kongen och Byen.¹⁾

Tovsmændene skulde være 12 i Tallet; men det var sjelden eller aldrig Tilfældet, at de alle vare tilstede på den Dag, da Tovseden blev gjort. De, som ikke vare tilstede, kaldtes Udsætningsmænd, og deres Tiltrædelse af den fældede Dom blev vel i Regelen indhentet senere, om det end ikke altid måske blev iagttaget så aldeles nøje. I Almindelighed er dog idetmindste en Flerhed af Tovsmændene tilstede på den Tid, da Tovseden bliver gjort; men ved den her omtalte Lejlighed er der endogså kun 2 Tovsmænd tilstede. Hyad Grunden hertil har været, er ikke godt at sige med Bestemthed; men tilfældig kan alle de Øvriges Udeblivelse dog vistnok ikke have været; rimeligvis har de kun haft liden Lyst til at dømme i Sagen. Men påfaldende er det, at 2 Mænd have kunnet afsige Dommen på tolv Vegne. Efterhånden tiltrådtes den dog af den største Del af Udsætningsmændene, næmliq den 31te Maj af 1, den 7de Juni af 3, den 17de, 21de og 28de Juni endnu hvergang af 1. De 3 manglede endnu; men deres Tiltrædelse er enten ikke bleven anset for nødvendig, eller man har forsømt at anføre den i Tingbogen. — Faldsmålet for den, hvem Tov var oversvoret, skulde efter de gjældende Bestemmelser betales inden 6 Uger. Da derfor *Bertel Struck* den 14de Juli indbetalte det på Jens Klynns Vegne for Retten, fik han den kongelige Foged *Niels Povel-sens* og Byens Delefoged *Kristen Bremmes* Tilståelse for, at det var tilbudt for de 6 Ugers Forløb. Heraf ser man, at Tovseden betragtedes som gyldig gjort den 27de Maj. — Faldsmålet deltes, som bekjendt, lige mellem Sagvolderen (den Forurettede), Kongen og Byen. Af en Tilførsel under den 26de Juli ser man dog, at Jens Klyn foruden disse 15 Dr. endnu udlagde 3 Dr. for 4 „Såremål“ (Sår?) til Niels Jensen, foruden at han havde betalt Bartsbjergeren 14 Dr. for Sidstnævntes Kost og Pleje. Det var næmliq meget almindeligt i de Tider her i Byen, at Bartsbjergere tog deres Patienter i Huset til sig.²⁾ — I Slutningen af samme År dræbte den samme *Niels Jensen* i retfærdigt Nødværge den i en tidligere Sag (S. 279) nævnte *Troels Mortensen*, som angreb ham med 2 dragne Knive.

¹⁾ Tingbogen. — ²⁾ Smst.

Nogle Måneder senere truede et nyt Uvejr *Jens Klyn*, idet *Johan Vintapper* i Rådstue-Vinkjeldereren den 30te August vidnede for Retten, at en Skolediscipel af Latinskolen, ved Navn *Niels Engom*, for nogen Tid siden var kommen „svarlig drukken“ ned i Kjeldereren med en såret Arm og på hans Spørgsmål om Gjerningsmanden hertil havde svaret, at han ikke vidste nogen Anden, der skulde have gjort det, end *Jens Klyn*; thi med ham havde han drukket samme Dag. Uvejret afvendtes dog, hvad enten nu *Jens Klyn* har været den Skyldige eller ikke, derved, at han den 16de September fremlagde i Retten *Niels Engoms* skriftlige Erklæring, ifølge hvilken denne på Grund af sin daværende Drukkeskab hverken vidste, hvem der havde såret ham, eller hvad han havde sagt i Vinkjeldereren.¹⁾

Derpå varer det ikke længere end til den 4de November; da blev *Sören Andersen* Tov oversvoren for at have såret *Diderik Gertsen Hollander*, og denne blev igjen Tov oversvoren for at have såret *Jens Klyn*. Begge Brødrene havde altså, som det synes, igjen været ude sammen på Eventyr. Deres fælles Modpart var den samme Mand, der, som ovenfor fortalt, gav Anledning til *Jens Svanes* Fredløshed; om det har været Grunden til Brødrenes Fjendskab imod ham, kan jeg ikke sige, da ingen Vidnesbyrd i denne Sag findes optagne i Tingbogen.²⁾

Det var som et Slags Afsindighed, der havde grebet de 2 Brødre. Den 28de samme Måned (November 1600) kom *Jens Klyn* drukken og barhovedet ind til sin Svoger, *Niels Hansen*, som bode på Skibbroen i et Hus, som han havde kjøbt af *Anders Sörensen Vedel*, og bad om at låne et Værge; „thi de havde slaget ham samme Aften.“ Da *Niels* afslog ham hans Begjæring under Påskud at, at, dersom *Jens* gjorde nogen Skade med Værget, vilde han som Ejer også komme til at lide derfor, gik *Jens* bort, idet han ønskede, at hans Svoger måtte få en Djævel, og gjentagent, selv ude på Gaden, kaldte ham en Tyv. — Herom førtes den 6te December Vidnesbyrd for Retten, og den 8de havde *Niels Hansen* „stævnet *Jens Klyn*, for at spørge ham, om han vidste eller med Rette kunde beskyldte ham for Noget, der hans Lempe og Ære kunde være anrørendes eller med forkrænkes.“ Hertil

¹⁾ Tingbogen. — ²⁾ Smst.

svarede Jens Klyn Nej! og dermed skulde så den Sag have været endt; men rimeligvis har Jens Klyn strax selv rippet op i den; thi næste Dag mødtes de atter for Retten på Tinget, og Niels Hansen gjorde det samme Spørgsmål og fik samme Svar, hvorpå den Første for Guds og Dannemænds Forbøns Skyld tilgav den Sidste, dog med den „Besked,“ at dersom denne nogensinde i Fremtiden „ufyrmede“ (voldelig overfaldt) eller på anden Måde forbrød sig mod Niels Hansen selv, hans Hustru eller nogen af hans Folk, da skulde den første Sag stå åben med den sidste.¹⁾

Den 8de December blev der også taget Vidnesbyrd i en anden Sag, hvori både *Jens* og *Sören* vare indviklede. En Aften havde de været inde hos *Jens Markvordsen*, udentvivl en Værtshusholder, og der havde de truffet sammen med en *Ebbe Jensen*, med hvem Jens Klyn kom i nogen Uenighed; hvorover, vidstes ikke. Jens fik en „Thessack“ (rimeligvis også et Slags Daggert) i Hånden og angreb Ebbe med den, dog først uden at trække den ud af Balgen, men snart efter med det blanke Våben, idet også Ebbe fik sin Kniv ud. Værtinden (thi Jens Markvordsen var selv ikke hjemme) søgte at komme imellem dem med en Hynde, men blev derved såret af Jens i Hånden. Sören hjalp sin Broder ved at klemme hans Modstander mellem Bordet og Vægen. Ifølge heraf blev den 16de December Tov oversvoret begge Brødrene, Jens for Såremålet, og Sören for at have båret et ulovligt Værge. (Måske havde det været hans „Thessack.“)²⁾

Med *Sören Andersen* var der denne Vinter evig Spektakler. Den 10de December havde han været inde hos en *Zacharias Spillemand* og var der bleven overfalden af en vis *Peder Orloff*, der samme Aften også havde gået med Spillemand foran sig og hujet og skreget på Gaden, en almindelig Morskab for de mere formuende unge Borgersønner. Derfor måtte Peder Orloff næste Dag love Bod og Bedring for Magistraten, rimeligvis for at slippe ud af Fængsellet. I denne Sag kunde Sören Andersen nu være uskyldig nok, uagtet det jo plejer at være de galne Katte, som få revet Skind. Men den 24de December måtte en anden Spillemand møde for Magistraten, fordi han ved Nattetid havde løbet med sit Spil og Leg på Gaden med Sören An-

¹⁾ Tingbogen. — ²⁾ Sinst.

dersen, og måtte forpligte sig til ikke mere om Aftenen eller Natten at findes med Sören Andersen eller nogen Anden på Gaden, under Straf af at stubes til Kagen og strax forvises Byen. Rådmandssönnen skånede man endnu dennegang, idet han ikke var indkaldt; men det varede ikke længere end til d. 24de Januar 1601. Da måtte Rådmand *Hans Jessen* og Byfoged *Niels Povelsen* gå i Borgen for ham, og 2 andre Mænd for en anden ung Borger, fordi de den 12te ved Nattetid havde „løbet Gadeløb“ og med Våben og Værge undsagt Byens Vagt, hvorfor de også strax vare blevne arresterede. At man mente at kunne vænte sig det Værste af 2 sådanne Personer, viser sig derved, at Borgensmændene vel lovede at stå i deres Sted, hvis de i Fremtiden skulde begå lignende Gjerninger som dennegang, men udtrykkelig undtog det Tilfælde, at de begik „Dodtslag“ eller nogen „uærlige“ Gjerninger.¹⁾

Omtrent på samme Tid gik begge Brödrene en Aften hjem fra deres Svogers, Biskop *Hegelunds*, i Forening med *Iver Bertelsen Gamst*. Da de vare komne til Hjørnet af Storegade og Sortebrödregade udenfor Rådmand *Ebbe Mogensens*, vilde *Jens Klyn*, som var meget drukken, ikke gå hjem. Da Iver Gamst sagde, at han skulde gå med dem, slog Jens efter ham med Hånden, dog uden at ramme ham. Iver Gamst havde måske også drukket vel meget, siden han tog sig dette så nær, at han sagde: „Slår I efter mig, så slår jeg igjen.“ Over disse Ord blev Jens Klyn så vred, at han drog sin Kniv og vilde „slå til“ Iver Gamst; men da hans Broder Sören i det Samme vilde gå imellem dem med de Ord: „Nej, Broder! gjør det ikke,“ ramte han Broderen istedetfor Iver. Da Sören selv bekendte, at det var sket af Vanvare, kjendte Tovsmændene den 10de Marts Jens Klyn „kvit“ herfor, vistnok altfor mildt, navnlig når man sammenligner denne Sag med Jens Svanes.²⁾

Forresten vare Brödrene dog en hel Del fredeligere i den øvrige Del af Året. Den 5te Maj blev der rigtignok svoret *Jens Klyn* Tov over, fordi han havde overfaldet en *Jens Hatfilter* på Gaden, kastet ham omkuld og slået ham blodig, — og den 29de Avgust blev en *Jørgen Kristensen*, Hr. *Kristen Jørgensens* Sön i Sem, rimeligvis den Samme

¹⁾ Rådstuebogen. — ²⁾ Tingbogen.

Jørgen Kristensen, som i Februar 1600 havde været Hovedpersonen i Klammeriet hos *Elline, Hans Baggers*, tovsvoren for at have såret Jens Klyn i Hovedet; men Mere forekommer der heller ikke om dem i dette År.¹⁾

Fra Året 1602 have vi først følgende Historie: *Anders Pedersen*, en i Tingbøgerne oftere på en mindre heldig Måde forekommende Person, gik, rimeligvis en Aften i April Måned, i Forening med et ungt Menneske af god Borger-Familie, *Jens Andersen Guldsmed*, hjem fra *Povl Jensen Kræmmer*, som bode i Storegade. Da de kom udenfor *Kirstine, Anders Sörensens*, Dør på Nederdammen, stod *Sören Andersen* med et draget Værge under Bislaget foran Døren og huggede omkring sig. Anders Pedersen sagde da til ham, at hvis han vilde dem Noget, kunde han komme ud på Gaden. Sören tog dog ikke mod denne Udfordring, og de 2 Andre gik ind til Jens Andersen Guldsmeds Fader, *Anders Lydiksen Guldsmed*, som bode ligeoverfor; men lidt efter kom Jens Klyn og Sören Andersen og æskede dem ud, „hvis de vare bedre end Skjelme og Tyve.“ De gik da ud selvferde; men så flygtede Brødrene igjen ind ad deres Moders Dør og stode indenfor denne med deres Værger. I det Samme kastede En en Bådshage ud fra Døren og traf En af de 4 ved Navn *Mads Roed* med den. Derpå gik de Fire igjen ind til Anders Lydiksens. De benægtede at have gjort den Skade, som fandtes på *Kirstine Anderskones* Dør, Stænger eller Bislag. Enken turde heller ikke bestemt påstå, at det var dem, der havde gjort Skaden, men vilde overlade det til de 12 Mænd at dømme derom. Sagen synes dog at være falden bort hermed.²⁾

Det Næste, som man hører om nogen af Brødrene, er, at *Sören Andersen* fik den Skjæbne, som man efter hans hele Opførsel kunde vente, idet han den 31te Oktober blev dødelig såret i et Krohus ved Navn *Kluenborg* i „*Altenaw*“ tæt udenfor Hamborg. Han blev strax ført hjem, døde den 2den November i Ribe og blev Dagen efter begravet i *St. Kathrine Kirke*.“) — Han havde dog endnu efterladt sig en Sag for Retten i Ribe. Han havde før sin Afrejse fra Byen slået nogle Vinduer ind hos en Skrædder og slået dennes Kone blå. Den 9de November, altså Ottendedagen efter hans Død,

1) Tingbogen. — 2) Smst. — 3) Hegel. Alman.

kom denne Sag for på Tinget, og en af Tovsmændene (Formanden) spurgte Byfogden, om han vilde finde dem til at gjøre deres Tov i denne Sag. Byfogden svarede „Ja“ dertil, eftersom de vare lovlig forfulgte dertil, „indtil der kom nogen nöjagtige Vidnesbyrd, at fornævnte Sören Andersen er nu død og begravet.“ Tovsmændene svore ham da virkelig Tov over.¹⁾ Man skulde herefter tro, at Familien havde søgt at holde Sören Andersens Død hemmelig, hvortil jeg dog ikke kan se nogen Grund. — Endnu kan anføres som Vidnesbyrd om, at den Afdøde også i andre Henseender var en dårlig Person, at han i det sidste År et Par Gange findes fordelt for Smågjæld, og at det efter hans Død oplystes, at han havde solgt sin Moders Lovbog (jydske Lov?) til en *Volf Bartskjær*, med hvem hans Moder i den Anledning førte en temmelig ubehagelig Proces. Under denne var Jens Klyn en Dag gået ind til Volf Bartskjær og havde i sin Hidsighed slået en Kopske istykker. Han tilbød for Retten at betale den, men må ikke have gjort det, da han flere Måneder senere endnu trues med Tiltale og Tov i den Anledning. Videre synes Sagen dog ikke at være bleven forfulgt for Retten; men endnu i Juni 1604 findes disse 2 Personer at have været i „Perlamente,“ hvorunder de vare 3 Gange sammen, dog, som det synes, uden at gjøre hinanden nogen Skade.²⁾

Sören Andersen havde tillige efterladt sig betydeligere Gjældsposter til Forskjellige. Den mest påtrængende mellem disse Kreditorer var den gamle Rådmand *Hans Jessen*, som dog var nær besvogret med Familien og År 1601 var gået i Borgen for Sören Andersens Opførsel. Den Fordring, som han havde på den Afdøde, var 120 Dr. Naturligvis kunde Jens Klyn heller ikke styre sin Hidsighed imod ham; idetmindste beskyldte Hans Jessen ham den 7de Avgust 1604 for, at han den foregående Aften havde været for hans Dör med mange „onde og ubekvems Ord.“ Jens Klyn nægtede det rigtignok; men Hans Jessen „tilsagde“ ham, at dersom han oftere kom for hans Dör „med sådan Besked,“ og derover fik nogen Skade, så skulde han have denne for Hjemgjæld.³⁾ Det er uidentivl denne samme Strid, som i Slut-

¹⁾ Tingbogen. — ²⁾ Smst. — ³⁾ Smst.

ningen af År 1604 foranledigede den sørgelige Katastrofe, som snart skal blive fortalt.

Forinden må vi gå lidt tilbage i Tiden for at medtage, hvad vi have oversprunget siden Sören Andersens Død i Slutningen af 1602. I Året 1603 forekommer Jens Klyn ikke meget i Tingbøgerne, enten nu hans Broders pludselige Død for en Tid har gjort Indtryk på ham, eller han måske har været fraværende en større Del af Året. Han synes næsten at have haft den Tanke at flytte fra Byen; idetmindste lovbød han allerede År 1600 alle sine Ejendomme, som han havde arvet efter sin Fader.¹⁾ Derpå rejste han til Frankrig; af hvad Art denne Rejse var, kan jeg ikke angive; måske var det kun en Sø- og Handels-Rejse til en af de nordfranske Havne, uagtet der rigtignok ellers intet Spor findes af, at han i disse År har beskæftiget sig med Handel. Da han kom hjem igjen, vilde hans Moder ikke udlevere ham Lovbydelsesbrevet, som hun havde haft i Forvaring, men sagde, at det var blevet borte for hende, ligesom hun heller ikke vilde udlevere ham Skjøderne på 2 af hans Ejendomme. Rimeligvis har hun misbilliget hans Plan om at sælge Ejendommene og derfor ifølge sin bestemte Karakter søgt at forhindre den på denne Måde. Ved et Brev af 23de November 1603, som han lod læse til Tinge den næstfølgende 30te November, lovbød han derfor for det Første sine Ejendomme påny; for det Andet krævede han de ommeldte Skjøder af sin Moder, og for det Tredie fordrede han af hende, at hun skulde lade holde Skifte efter hans Broder Sören.²⁾ — I Begyndelsen af 1603 synes han allerede at have bot for sig selv ifølge et Tingsvidne, der rimeligvis er optaget i Anledning af en dennegang ugrundet Mistanke. Dette Tingsvidne synes tillige at tyde på, at han har haft et mismodigt Sind og et mindre godt Helbred, som da var meget naturligt hos en sådan Svire- og Slags-Broder.³⁾ Han var en Aften Kl. 7 kommen ind til *Jørgen Laurtsen Skrædder* og havde siddet der til Kl. 9. Derpå havde han bedt om, at Skrædderens Dreng måtte følge med ham hjem og blive hos ham om Natten. Kun det Første skete dog, og da Drengen havde hjul-

¹⁾ Tingbogen. — ²⁾ Smst. — ³⁾ Den 7de Novbr. s. Å. måtte han høre på, at en Mand for Retten „tilsagde“ ham, at han løj som en Tyv og ingen ærlig Karl, og kaldte ham „en fuld Hund.“

pet ham af Klæderne (drukken var han ikke), og han var kommen i Sæng, ønskede han, at han var ret søvning, for at han snart kunde slippe i Sövn.

Den foregående November Måned havde den 3die Broder, *Hans Andersen*, fyldt sit 19de År. Vi have set, at han efter Faderens Død blev sat i Huset hos Biskop Hegelund til Kost og Lære. Hvis det dengang har været Bestemmelsen, at han skulde studere, er det dog snart blevet opgivet. Dernæst hører man ikke meget til ham, förend i Foråret 1604. Først fremtræder han som en flot Kavalier, som havde kjøbt 3 Guldringe med Stene i og endel Perler (et Perlebånd?) af en Guldsmed. Da han ikke betalte Pengene og blev stævnet af Guldsmeden, leverede han Sagerne tilbage; dog måtte han betale 16 Mk. d. for 16 Perler, som manglede.¹⁾

Noget værre var det med nogle Spilopper, han havde deltaget i ved Fastelavn samme År. Han havde nemlig Torsdagen efter Fastelavnsmandag holdt et såkaldet Fastelavnsløb med 2 Kammerater, *Niels* og *Jakob Pedersen*, Sønner af en afdød Borger, *Peder Enevoldsen*. Man ser, at der hertil hørte et Slags Forklædning, der dog kunde være tarvelig nok. *Jakob Pedersen* havde en rød, ulden Skjorte på, *Niels Pedersen* et Par Börnetialde (som jeg ikke ved, hvad er) af forskjellig Slags om Lårene, og om *Hans Andersen* vide vi blot, at han havde et Slags Maske („det, hvormed hans Ansigt var fornummet“) på. Det synes af Vidnesbyrdene at fremgå, at også de Andre vare maskerede.²⁾ Dette Optog af fornummede Personer kaldes selv „Fastelavnen,“ idet der siges, at „Fastelavnen“ kom gående ned ad Hundegade, idet de „legte Klode“ med de ulykkelige „Værger,“ hvormed man altid skulde være bevæbnet. De kom da i Klammeri med en Fiskerkarl, som blev såret. De første Vidnesbyrd, som aflagdes, kastede den egentlige Skyld på *Hans Andersen*, som derfor den 24de Marts blev Tov oversvoren for den skete Skade, „imedens og sålænge det Tingsvidne stander ved sin Fuldmagt, som lydelig blev læst og kundgjort her idag for Tingsdom;“ de 2 Andre bleve kun

¹⁾ Tingbogen den 13de Marts 1604 — ²⁾ Der omtales også en fjerde Person, som kom til og havde en Hynde på sin Ryg. Han har rimeligvis også hørt til et lignende Optog.

dömte for at have været „i Flok og Følge med.“ Vi have her ligesom ved Sagen om Anders Sörensens Drab et Exempel på en såkaldet uendelig Dom. Sådanne Domme vare meget almindelige, da Tovsmændene skulde afsige deres Kjendelse inden en vis Tid, og det ikke beroede på dem eller (i Almindelighed) på nogen Øvrighed, men kun på Parterne selv, hvilke Vidnesbyrd disse i rette Tid kunde og vilde føre. — I denne Sag blev der nu virkelig senere ført Vidner, efter hvis Udsagn *Hans Andersen* var uskyldig. Om disse nye Vidner nu have været fuldkommen pålidelige eller pålideligere end de første, ved jeg ikke. Med Hensyn til Sagens videre Forløb ser man, at den 21de Juni afsagde Byfogden en Dom mellem Borgmester *Niels Povelsen* på Kongens Vegne og *Hans Andersen* i denne samme Sag; men den daværende Byskriver har allevegne forsømt at indføre Byfogdens Domme i Tingbogen, skjönt han i Almindelighed har ladet Plads stå åben for dem. Jeg har derfor ikke kunnet finde Noget om, hvad Enden blev på denne Sag for *Hans Andersens* Vedkommende; men da både *Niels Povelsen* efter Lensmandens Befaling på Kongens Vegne og den anden Borgmester på Byens Vegne den 13de Juli eftergave de 2 andre unge Fyre det dem oversvorne „Tovsmål,“¹⁾ skulde jeg næsten tro, at *Hans Andersen* er bleven frikjendt.

Forøvrigt findes der berettet om Brödrene i dette År, 1604, at *Jens Klyn* i Marts havde slået nogle Vinduer ind hos en Mand²⁾, og at han selv den 9de September blev hugget i sin Hånd.³⁾ I Oktober havde han og *Jens Andersen Guldsmed*, som tidligere har været nævnet, og som i Juli var bleven gift med hans Søster *Lisbeth*, i Forening en Tovsag, som med Bevilling både på Kongens og Byens Vegne blev opsat i 8 Dage, uden at man senere finder Noget om den, og hvis Gjenstand er ubekjendt.⁴⁾ Den 30te Oktober gjorde *Jens Klyn* et Mageskifte med sin nye Svoger, idet denne overlod ham den halve Del, som han og hans Hustru havde arvet i det vestligste af *Anders Sörensens* sammenhængende Huse på Nederdammen, altså Farver *Utzons* nuværende Gård, i hvilket Hus *Jens Klyn* selv bode, tilligemed en Stald i Saltgade, hvorimod *Jens Klyn* overlod sin Svoger al den Arv, som tilfaldt ham efter hans Broder *Sören*.⁵⁾

¹⁾ Tingbogen. — ²⁾ Smst. — ³⁾ Hegel. Alman. — ⁴⁾ Tingbogen. — ⁵⁾ Smst.

Hans Andersen endte i Slutningen af samme År 1604 sit Liv på den værste Måde, nemlig for Bøddelens Hånd. Om denne sørgelige Begivenhed haves kun ganske få Oplysninger, dels i Hegelunds Almanakker, dels i Tingbogen. Såvidt man af disse kan udfinde, var Sammenhængen med den følgende: Den 11te December Kl. 10 om Aftenen blev den 72årige Rådmand *Hans Jessen*, om hvis store Anseelse i Byen jeg tidligere har talt, funden hårdt såret; om enten på Gaden eller i sit eget Hus, ses ikke med Bestemthed. Han havde allerede mistet Mælet, og der havde ingen Vidner været tilstede ved Gjerningen; Dagen efter døde han. Som jeg har fortalt, var den Dræbte i den senere Tid optrådt på en temmelig skarp Måde i Anledning af en Fordring, som han havde på *Sören Andersens* Bo, og skjönt hans Søn var gift med en af *Anders Sörensens* Døtre, var Forholdet mellem ham og hans Svigerdatters Familie ikke godt. Mistanken for Drabet vendte sig derfor også mod denne Familie, skjönt ikke først mod *Hans Andersen*. — Den 13de December mødte en *Klavs Knudsen*, som måske har været en Svigersøn af *Hans Jessen*,¹⁾ før Bytinget og fik Borgmester *Niels Povelsen* på Kongens og Byfogden på Byens Vegne tilligemed de 8 Stokkemænd og Mester *Jost Bartskjær* med sig på et Syn over den Dræbtes Sår, som fandtes at være 3 i Tallet, de 2 ovenover og bagved det højre Øre, og det ene over det højre Öje. Sårerne syntes dels at være slagne, dels stukne. Desuden vidnede de 8 Stokkemænd, at *Klavs Knudsen* ved samme Lejlighed i deres Nærværelse havde begjæret af begge Stadsbuddene, at de skulde gå ind til *Jens Andersen Guldsmed* og opfordre ham til at komme ind til *Hans Jessens*. Derpå forsættes Vidnesbyrdet således:

„Da strax fremkom forskrevne *Jens Andersen* og for det Første gjorde sin Bön til Gud i Himmelen udi mange godt Folks Nærværelse, og bad dennem, at de vilde gjöre Bön med hannem, at Gud skulde give nogen Jærtegn, om han udi noget Måde var skyldig i forskrevne *Hans Jessens* Død, og så strax lagde han sin Hånd på hannem, og

¹⁾ Om den Dræbtes egen Søn, *Niels Hansen*, har været fraværende eller har holdt sig tilbage på Grund af sit Svogerskab med *Anders Sörensens* Slægt, kan jeg ikke sige.

siden med mange Formaledidelser og Forbandelser, han udi lige Måde gjorde, om han gjorde hannem Sår eller Skade, eller om han var skyldig udi hans Død udi noget Måde, og slet ingen Jærtegn der gav sig tilkjende udi noget Måde.¹⁾

Den følgende Dag, den 14de December, blev *Hans Jessen* begravet, og samme Aften blev *Hans Andersen* pågreben og sat fast på Lensmandens, *Albert Skeels*, Befaling.²⁾ I Byens Tingbog findes herefter Intet mere om denne Sag. Under hvilke Former den da nu er bleven ført, og med hvilken Ret Lensmanden kunde gribe således ind, ved jeg ikke. Grunden til hans Indgriben må rimeligvis have været Frygt for, at Byens egen Øvrighed enten ikke kunde eller ikke vilde tage Sagen med den tilbørlige Kraft, enten nu denne Frygt har været begrundet eller ikke. — At Mistanken kunde falde på Hans Andersen, var så meget rimeligere, som han i den allersidste Tid havde begået 2 andre Sårsmål, om hvilke vi i Tingbogen finde nogle, om end korte, Efterretninger. Den 15de December afgaves der et Vidnesbyrd om, at han i Vinkjældereren hos *Johan Vintapper* havde deltaget i et Slagsmål, uidentvivel med skarpe Våben; i dette Slagsmål havde *Mogens Ebbesen*, en Søn af Rådmand *Ebbe Mogensen* og en af Byens værste Slagsbrødre, såret en *Peder Kristensen*, men var selv bleven såret af *Hans Andersen*. Fremdeles blev denne Sidste den 18de December Tov oversvoren for Sår og Skade, som han havde gjort *Mads Peder sen Rabsted*.³⁾

Den af Lensmanden ledede Rettergang havde en meget hurtig Gang; thi allerede den 22de December blev *Hans*

---

¹⁾ Tingbogen. — Om denne såkaldte „Båreret“ kan sammenlignes „Danske Samlinger“, II, S. 274—277. — Ribe Bys Tingbøger indeholde endnu et andet, ganske lignende Exempel fra 1576 (Tirsd. för Laurentii Dag): Niels Hvedinger havde ment, at en Kone var Skyld i hans Barns Død, men havde dog villet nøjes med, hvad Dannemænd kunde syne og se herom. 2 Mænd vidnede nu for Retten, at de havde set Konen lægge sin Hånd på Barnets Bryst, idet hun bad Gud om, at der skulde ske et sandt Jærtegn, hvis hun var skyldig, og at hun, dersom hun var uskyldig, da måtte være fri derfor; samtidig havde hun bedet Gud såsandt hjælpe hende på hendes Sjæls Sælighed, som hun var uskyldig; men de havde slet intet Jærtegn kunnet se på Barnet. — Også her finde vi altså denne Gudsdom, dog kun anvendt efter privat, ikke efter offentlig Foranstaltning, ligesom ved Hans Jessen. — ²⁾ Hegel. Alm. — ³⁾ Tingbogen.

Andersen halshugget for at have dræbt *Hans Jessen* og døde, som *Hegelund* siger, kristelig. Hvis vi kunne stole herpå, synes hans Død at have været bedre end hans Liv; navnlig er hans sidste Misgjerning, ved hvilken han som et tyveårigt ungt Menneske overfaldt og myrdede en 72årig Olding, som var en anset Mand og nær besvogret med ham selv, højst skammelig og næsten ubegribelig.

Om hans Arvegods opstod der Strid, idet Lensmanden vilde tilholde sig det som forbrudt til Kronen, men Familien fandt ham uberettiget hertil. Den i al sin Sorg ubøjelige og utrættelige Moder talte den 11te Januar 1605 med Lensmanden; han gav hende et velvilligt Svar og skrev om Sagen til Kantsleren. Hermed lod *Kirstine Anderskone* sig dog ikke nøje, men rejste selv den 13de til Kjøbenhavn,¹⁾ hvor det lykkedes hende at opnå følgende Kongebrev til *Albert Skeel*:

Vor Gunst tilforn. Eftersom denne Brevviserske, af-gangne *Anders Sörensens* Efterleverske, Borgerske udi vor Kjøbsted *Ribe*, underdanigst til os haver suppliceret, tilkjendegivendes, hvorledes hendes Søn udaf en ulykkelig Tilfald nogen Tid siden forleden skal have dræbt og ihjel-slægt en Rådmand der sammesteds, for hvilken hans Bedrift og Forseelse han og siden med Sværdet er bleven henrettet, og efterat du dig på vore Vegne vilt tilholde den Aflivendes (sic) Gods og Boslod som forfalden Gods til os og Kronen og den Dødes (∴ *Hans Jessens*) Slægt og Venner, hvilket hun dog formener at være imod deres Bys Privilegier, som skal formå, ikke Nogen at kunne forbyrde sit Gods, om han endskjønt for nogen Forseelse henrettes,²⁾ mens det at falde til næste Arvinger, haver hun underdanigst været begjærendes, vi nådigst vilde bevilge, at forskrevne hendes aflivede Söns Gods hans næste Arvinger mue efterfølge, det vi og nådigst have bevilget og samtykt, bedendes dig og ville, at du derpå ikke udi nogle Måde gjører den Aflivendes (sic) næste Arvinger nogen Hinder eller Forfang, mens dennem det ubehindret lader følge. Dermed osv. Chroneborg d. 31te Januar 1605.³⁾

¹⁾ Hegel. Alm. — ²⁾ Se *Ribe Ret*, § 26 i den gamle, § 41 i den udvidede Text. Ved „henrettet“ forstås „halshugget“; thi den Hængtes Gods var efter den næstfølgende § forbrudt, halvt til Byen og halvt til Fogden (Kongen). — ³⁾ *Jydske Tegnelser*.

Den 13de Februar kunde *Kirstine Anderskone* således komme hjem „med god Besked,“ som Hegelund siger i sine Almanak-Optegnelser. *Niels Hansen*, den dræbte Rådmand *Hans Jessens* Søn og tillige Kirstines Svigersøn, frafaldt dog ikke for sin Del Påstanden på Morderens Hovedlød.¹⁾ Der blev ført en Proces herom ved Bytinget, hvilken påkjendtes den 5te December 1605; men hverken det Nærmere om Sagførelsen eller selve Dommen findes indført i Tingbogen. Dog vil man se af det Følgende, at Niels Hansens Fordring må være bleven afvist.

I Året 1605 indtrådte der en væsentlig Forandring i *Jens Klyns* Liv, idet han den 29de September havde Bryllup med *Anne*, en Datter af *Jens Pors*,²⁾ udentvivl den samtidige Borgmester og Tolder i Horsens af dette Navn, som igjen rimeligvis var en Broder til den bekjendte Mag. *Mads Andersen Pors*, som på den Tid var Sognepræst ved Domkirken i Ribe og gift med Jens Klyns Søskendebarn, den afdøde *Peder Baggenses* Datter, *Anne*; thi Mag. Mads Pors var ifølge en gammel Beretning født i Horsens. Jens Klyn vedblev som gift at bo i sin Faders forhenværende vestligste Hus på Nederdammens nordre Side, og hvad enten det nu var en Følge af Familielivets eller den modnere Alders Indflydelse, eller af hans Brødres advarende Exempel, så er det vist, at hans Liv efter denne Tid var roligere end før, om det end ingenlunde var frit for en Udskejlse engang imellem. Således sad han den 26de Juni 1606 på Vinkjælderen, hvor han vel overhovedet holdt altfor meget af at komme. Der sad tillige *Sören Friis*, som var gift med hans Søskendebarn, *Marine Svane*, og der kom også den tidligere nævnte velbårne *Hans Munck* til *Visselbjerg* ind. Den Sidste gav sig til at skjæmte med Jens Klyn; men „udi samme deres Skjæmt kunde deres Ord ikke komme overens.“ For at afbryde deres Strid begyndte Sören Friis at synge: „Munken, han sprang i Abildgård,“ men Jens Klyn tog dette ilde op og sagde: „Sprang der ikke et Får efter.“ Hermed må han, som også det Følgende viser, have sigtet til et eller andet for Sören Friis mindre behageligt Tilfælde eller Rygte; thi denne greb efter et Tinkrus, som stod foran

¹⁾ Hovedlød eller Boslød er det Samme som Ens hele Formue. — ²⁾ Hegel. Alman.

ham. Jens Klyn fandt sig foranlediget til at gå sin Vej; men da han var kommen ud på Gaden, råbte han „din Fåretyv!“ „uden dog at navngive Nogen.“ Den 5te Juli kom denne Sag for på Tinget, og Jens Klyn svor da ved sin Sjæls Salighed, at han ved de anførte Ord hverken havde ment Sören Friis eller Nogen af hans, men kun havde sagt det af „Fuldhed og Drukkenskab“ — vistnok en temmelig betænkelig Omgåelse med Sandheden.¹⁾

I Tingbogen for samme År findes indlagt en af *Jens Klyn* egenhændig skrevet og undertegnet, udateret Seddel, ved hvilken han bekendtgjør, at han den 11te Juli 1604 havde mistet en Guld-Signetring med hans Mærke og fulde Navn i. Han havde ladet lyse efter den fra Prædikestolen, men hidindtil ikke fået den igjen. Han aflyser derfor samme Signetring og vil ikke mere kjendes ved dens Mærke, men vil atter benytte sit rette „forne“ Mærke, som findes vedtegnet og viser en ligebenet Trekant, delt ved en fra Toppunktet til Grundlinien fældet lodret Linie, der foroven er forlænget i et Kors.²⁾ — Lignende Aflysninger af tabte Signeter ere temmelig almindelige i Byens Tingbøger.

Fra År 1607 forekommer, at en Mand i Tange den 28de Juni blev Tov oversvoren, fordi han den 21de Juni udenfor Nørreport havde taget en Bøsse fra *Jens Klyn* og endogså sat en Daggert for hans Bryst for at true ham til at give slip på den.³⁾ — Det mindre gode Forhold, hvori Jens Klyn 1603 havde stået til sin Moder, var, som det synes, vedblevet indtil denne Tid, men blev nu udjævnet derved, at de begge den 3die Avgust på Bytinget bleve enige om at opgjøre deres pekuniære Mellemværende om 8 Dage i Nærværelse af 4 navngivne Mænd, nemlig Borgmester *Kjeld Jørgensen*, Rådmand *Niels Grisbeck*, Byfoged *Lavrids Steffensen* *Skriver* og *Jens Pors* „i Vedel.“⁴⁾ Den 17de Oktober samme År mødte de dernæst begge på Tinget, og først gav Jens Klyn sin Moder Afkald for Arven efter sin Fader og 2 afdøde Brødre; derpå tog han og Niels Grisbeck som Værg for Moderen, som dog også selv var tilstede, hinanden i Hånden og kjendtes ved, at de havde gjort klart Regn-

¹⁾ Tingbogen. — ²⁾ Smst. — ³⁾ Smst. — ⁴⁾ Hvis det ikke er en Skrivfejl, kunde det tænkes, at Jens Klyn's Svigerfader Jens Pors var forskjellig fra Borgmesteren i Horsens af samme Navn.

skab med hinanden og ikke mere vare hinanden Noget skyldige.¹⁾

I 1608 finde vi atter *Jens Klyn* indviklet i et blodigt Slagsmål. Hans Modstander var dennegang en Vintappersvend ved Navn *Hans Jessen*, som tjente *Johan Vintapper*. Det var nok denne Sidste selv, med hvem Jens Klyn egentlig var kommen i Uenighed om en Fordring, Vintapperen mente at have på ham. Den 14de Juli, Kl. 1 Middag, havde Jens Klyn mødt Hans Jessen i Saltgade og ikke blot hånet ham og hans Herre, fordi de samme Dag havde villet have ham fordelt for Retten for denne Gjæld, men endogså givet Svenden en på Øret. Om Aftenen havde Jens Klyn dog ikke kunnet bare sig for at gå ind på Vinkjældereren, uagtet hans Søskendebarn, *Marine Svane*, *Sören Friis's*, som bode nederst i Grønnegade, havde advaret ham, da han gik forbi, og spurgt ham, hvad han vilde der, da han dog vidste, at han ikke var velkommen der; hvorpå han kun havde givet hende et meget uhøfligt Svar. Hvorledes det gik til inde på Vinkjældereren, fortælles ikke; men Slutningen blev, at Jens Klyn gik, og Hans Jessen kom løbende ud efter ham af en Låge, såsom hans Husbønd formente ham at komme ud af Gadedøren. Jens reddede sig først ind på en af Stadsbuddenes Forstue, idet han slog Døren til for sig; men da han vilde gå derfra, kom Hans igjen efter ham og gav ham et vældigt Slag i Hovedet med en Stage, så at han måtte ligge i længere Tid af sit Sår. Den 20de Avgust blev der svoret Vintappersvenden Tov over; den 14de September udlagde han på Tinget til Jens Klyn personlig 5 sl. Daler i Bøder til Sagsøgeren, og den 16de samme Måned „gjorde han klart“ på Kongens og Byens Vegne.²⁾

Uagtet *Jens Klyn* efterhånden var bleven mindre voldsom, så at han i sine sidste Sammenstød mere var lidende end handlende, skulde dog heller ikke han undgå en voldsom Død. Den 18de Juli 1610, om Aftenen mellem 9 og 10, kom han gående på Skibbroen med en fremmed, tysk „Karl.“ De mødte da en Borger i Ribe ved Navn *Peder Jensen*. Denne må rimeligvis have haft en ældre Strid med Tydskeren; thi Vidnerne så dem, kort efter at de vare mødtes, begge drage deres Værger og hugge til hverandre.

¹⁾ Tingbogen. - ²⁾ Smst.

Jens Klyn fik det uheldige Indfald, at han gik ind til sin Søsters, som var gift med Niels Hansen, for at hente et Spyd, med hvilket han dog stillede sig ganske roligt op ved Siden af de Kjæmpende; men da vendte Peder Jensen sig pludselig imod ham, slog Spydet tilside med sin venstre Hånd og jog ham sit Væрге ind i Brystet over den venstre „Spende“ (Brystvorte). Jens Klyn er rimeligvis død strax; thi der findes ingen Forklaring afgiven af ham om Begivenheden. Morderen flygtede strax bort fra Byen og søgte ikke at forsvare eller undskylde sin Handling, hvorfor Tovsmændene den 25de Avgust „svore ham Manddød over og fra hans Fred.“ Han undgik heller ikke sin Straf; thi den 24de November 1612 blev han pågreben i *Vibtorp*¹⁾ og ført til Ribberhus, hvorefter han blev halshugget på „Toften“ (æstenfor Forstaden) og begravet på den nedlagte St. Peders Kirkes Kirkegård.²⁾

Hvad *Jens Klyns* private Liv angår, så synes han ikke at have besiddet megen Driftighed eller Dygtighed i sit Næringsbrug, da der ingen Spor findes af det i Tingbøgerne: Han er heller ikke bleven anset for meget formuende, da hans Skatte-Ansættelse kun er 1 Mk. Hans Enke skattede endogså kun efter 6 Sk. 1614 giftede hun sig påny med en Borger i Kjøbenhavn ved Navn *Eskild Nielsen* og solgte *Kirstine Anderskone* sin Andel i Huset i Ribe. Börnene ses at være blevne opdragne i Ribe, rimeligvis hos Bedstemoderen. Jens Klyn vides at have efterladt sig 2 Sønner og 1 Datter. Sønnerne vare *Peder Jensen Hegelund*, opkaldt efter Biskop Hegelund, og *Sören Jensen Klyn*. Den Første blev 1633 Student fra Ribe Skole og var fra 1650 til 1670 Præst i *Höjerup*; han efterlod sig 2 Døtre, hvoraf den ene blev gift med Eftermanden i Kaldet. Den anden af Jens Klyns Sønner nedsatte sig i Norge, hvorhen overhovedet ikke få Ribere søgte, og blev Borger og Rådmand i *Frederikshald*. Et Bryllupsdigt af *Bording* til ham i Anledning af hans Bryllup med hans anden (idetmindste ikke første) Kone År 1670 vil senere blive omtalt. Jens Klyns Datter, hvis Navn var *Kirsten*, var død 1670, rimeligvis ugift.³⁾

Anders Sörensens 3 ældste Sønner vare således alle om-

1) Måske *Virterup* i Lindknud Sogn. — 2) Tingbogen og Hegel. Almau.
— 3) Afkald i Tingbogen.

komne ved en voldsom Død, så at kun den yngste, *Frederik Andersen Klyn*, var tilbage. Som vi have set, var han efter Faderens Død, 9 År gammel, kommen i Kost og Lære hos Biskop Hegelund. Senere blev han sat i *Sorø* Skole. Udentvivel var han der allerede 1602 i September, da hans Moder af Hegelund omtales at være rejst til *Sorø* og *Kjøbenhavn*.¹⁾ 1604 var han der endnu, da Hegelund skrev til ham til *Sorø*²⁾; men i Året 1606 blev han taget tilbage til *Ribe* og i Juni Måned sat i Huset hos den daværende Skolemester, Mag. *Povl Mortensen Ostrup*, der døde som Biskop i *Skåne*.³⁾ Her skulde der betales 1 Dr. ugentlig for hans Kost; Undervisningen skulde han uden tvivel have i Skolen, fra hvilken han også 1608 blev dimitteret til *Kjøbenhavn* Universitet. Her var han i Huset hos Dr. *Konrad Aslak*, og Biskop *Hegelund* førte en flittig Brevvexling med ham; men 1610 i Marts Måned tiltrådte han fra *Ribe* af en langvarig Udenlandsrejse, i hvilken Anledning Hegelund skrev i hans „Rejsebog“ (Stambog), idet han kaldte ham sin Svoger og Ven. Han blev 4 År udenlands og studerede især i *Tübingen*, *Giessen*, *Heidelberg* og *Leiden*, opholdt sig også i *Strasburg* og andre Steder. 1615 tog han Magistergraden i *Kjøbenhavn*, blev 1617 Slotspræst på *Frederiksborg* og 1622 Sognepræst i *Vindinge* (nu *Fuirendal*) og *Kvislemark*, hvor han døde 1657.⁴⁾ Hans Søn, *Anders Frederiksen Klyn*, blev hans Eftermand i Æmbedet, og havde igjen 2 Sønner, som studerede, ved Navn *Frederik* og *Henrik*. Den første af disse, *Frederik Andersen Klyn*, skrev 1696 et Ligvers over Botanikeren *Peder Kylling*.⁵⁾ 2 År senere vare begge Brødrene i *London*; men deres senere Skjæbne kjender jeg ikke, undtagen at *Frederik* fortsatte nogle af hans Bedstefader og Fader gjorde, historiske Optegnelser og idetmindste til 1709 eller 1710 må have bot i *Helsingør*.⁶⁾

Af *Anders Sörensens* Døtre vare, som tidligere omtalt, de 2 ældste allerede blevne gifte før Faderens Død, *Anne* med Biskop *Hegelund*, og *Karen* med *Niels Hansen*. — *Anne* overlevede sin Mand i 26 År og døde 1640.⁷⁾ Af hendes 9 Børn bleve 3 Præster, blandt hvilke Mag. *Anders Hegelund*,

1) Hegel. Alm. — 2) Smst. — 3) Smst. — 4) Hans Rejsebog i „Ny kong. Saml.“ i 8vo, Nr. 381 f. — Hegel. Alm. — 5) Bloch: Den fynske Gejstlighed. — 6) Se Da. Magaz. III, S 306—318. — 7) Terpager: Iuscript. Rip., S. 46.

Præst i Stege, var født Året efter sin Morfaders Død og opkaldt efter ham. — Om *Karens* Ægteskab er at fortælle, at hendes Mand drev en betydelig Studehandel; dog var han ikke sjelden i Pengeforlegenhed. Efter hans Faders sørgelige Død flyttede han fra Skibbroen til Faderens Hus på Mellemdammen. Vi have set et Par Exempler på, at han både før og efter den Tid ikke altid stod i det bedste Forhold til sin Kones Familie. Konen døde den 12te Juni 1615, og Manden den 19de September 1621.¹⁾

Den 3die Datter, *Lisbeth* eller *Elisabeth*, blev den 12te Marts 1604 trolovet og den næstfølgende 7de Juli gift med *Jens Andersens Guldsmed*, en Søn af *Anders Lydiksen Guldsmed*, af en agtet Familie i Byen. De bode i Sören Jakobsen Stages forhenværende Hus på Nederdammen, altså imellem Jens Klyn og Kirstine Anderskone. Manden drev ligesom sin Svoger, Niels Hansen, Studehandel på Holland. Da de havde en Søn, *Anders*, født 1607, var den „kunsterfarne Jubilerer“ *Jens Andersens Klyn*, der var den Sidste, som her i Byen bar dette Familienavn, udentvivel deres Sønnesøn. Han var født 1643, havde fra sit 18de År af i 25 År rejst udenlands, og døde År 1700 ugift, efterat have testamenteret 100 Rdl. til Kathrine Kirke, i hvilken han blev begravet, 40 Rd. til Reparation af sin Oldefaders, Sören Jakobsen Stages, Ligtavle, på hvilken der tilføjedes en Indskrift over ham selv, og 40 Rd. til de Fattige „af de Midler, som han i Enlighed med Møje havde samlet.“²⁾

Den 4de Datter, *Marine*, blev neppe 17 År gammel trolovet med den 34årige Peder Jakobsen, Borger i Odense, en Søn af Biskop Jakob Madsen, hvis Efterkommere ere blevne vel bekendte. En ældre Broder, den kongelige Livmedikus, Dr. *Mads Jakobsen (Jacobæus)*, havde ledsaget Peder Jakobsen på dennes Frierrejse, på hvilken de allerede den 5te Oktober 1604 vare komne til Ribe, hvorefter Trolovelsen foregik den 28de Oktober. Brylluppet stod den 21de April næste År.³⁾ Biskop J. C. Bloch fortæller i „Den fynske Gejstligheds Historie,“ at Peder Jakobsen døde 1651, at hans Kone overlevede ham, og at det gik tilbage for deres Afkom.

Den 5te og yngste Datter, *Ingeborg*, blev omtrent 1615

¹⁾ Terpager: Inscript. Rip., S. 32. — ²⁾ Terpager: Appendix inscr. Rip., S. 53 ff. — ³⁾ Hegel. Alman.

gift med Dr. *Kristen Bording*, Medikus og Medlem af Domkapitlet i Ribe. Hun og hendes Mand bebode det nuværende Rådhus, af hvilket Rådmand Anders Sörensen, som ovenfor fortalt, havde ejet den nordlige Del, som de således dels arvede, dels fik ved at tilkøbe sig de øvrige Arvingers Anparter. Dermed forenede de 1618 den sydlige Del eller Hjörnehuset, som de købte af Byskriveren, *Mads Lassen*, der rimeligvis var en Svigersøn af den tidligere omtalte Ejer, *Oluf Nielsen*, og begge Husene fik således igjen samme Ejer. — Blandt Kristen Bordings og Ingeborg Klyns Börn er den mærkeligste Mag. *Anders Bording*, der er bekjendt som Digter og ofte nævnes som den danske Digtkunsts Fader.

Endnu er der til Slutning nogle Ord at sige om Anders Sörensens Enke, *Kirstine Lavridsdatter* eller *Anderskone*. Det er en ganske overordentlig Virksomhedsånd, som besjælede denne Kone. Derom vidner det store Antal Rejser, som hun foretog sig i forskjellige Forretninger, idet hun havde den Vane, ikke at overlade nogen vigtigere Sag til Andre, men selv at udføre den, og det hvad enten den angik vigtige Forhandlinger med Regjeringen i Kjøbenhavn eller Pengesager i Hamborg. Jeg har allerede anført så mange Exempler herpå, at det kunde være overflødigt at anføre flere. Dog vil jeg nævne, at hun også 1608 var i Kjøbenhavn i Anledning af en Proces, som hun havde med en vis Morten, og som den 10de Juni blev forligt på Herredagen.¹⁾ Dengang rejste hun i Selskab med sin Svigersøn, Biskop Hege-lund; i Anledning af Processen med Sören Bramming rejste hun, som vi have set, med egen Befordring lige til Kjøbenhavn; men undertiden rejste hun også på en så tarvelig Måde, at det må forundre os hos en så formuende Kone. Jeg sigter herved til en ubehagelig Hjemfart, som hun År 1600 havde fra Hamborg. Den 2den Juli begav hun sig på Hjemvejen fra denne By i Selskab med *Baltser Knudsen*, *Peder Kristensen*, *Jens Lund*, *Ebbe Mogensen* og *Jørgen Mikkelsen*, alle på 1 Vogn. De 3 førstnævnte Mænd hørte til de mere ansete Borgere i Ribe, men ingen af dem stod ved Slægtskab eller, såvidt jeg ved, på anden Måde i Forbindelse med Kirstine Anderskone. *Ebbe Mogensen*, Rådmand *Mogens Ebbesens* Søn, har jeg allerede tidligere om-

¹⁾ Hegel. Alm.

talt som en af Byens værste Slagsbrødre. Som sådan viste han sig da også ved denne Lejlighed. Da den største Del af Selskabet allerede sad på Vognen, kom Ebbe Mogensen til og var „meget drukken,“ hvorfor han også strax gav sig til at kjævles om den Plads, på hvilken han vilde sidde bag i Vognen. Derpå indfandt også *Jørgen Mikkelsen* sig og kom til at sidde for i Vognen. Enken og Baltser Knudsen sade på det midterste Sæde. Da de vare komne noget uden for „Damdoren“ (Dammthor), begyndte Ebbe Mogensen på Plattydsk at overfuse *Jørgen Mikkelsen*, uden at denne havde givet ham nogen Anledning dertil; om der tidligere havde været nogen Uenighed mellem dem, kunde Vidnerne ikke sige. Kort efter råbte Mogens til Kudskene, at han skulde holde, sprang af Vognen og begyndte med draget Væрге at hugge løs på *Jørgen*. Denne sprang da også af og trak blank. De Andre måtte 3 Gange skille dem ad, og da de igjen vare komne på Vognen, så man, at Blodet løb ned i *Jørgens* Krave.¹⁾

En anden Måde, hvorpå *Kirstine Anderskones* Lyst til Selvvirksomhed viser sig, er hendes hyppige personlige Møder på Tinget og Rådstuen. Det er egentlig meget sjældent, at Borgerkoner, og da især af den mere formuende Klasse, møde for Retten. De lode ved Processer og andre Retshandlinger så at sige altid deres Væрге møde med deres Fuldmagt. Det er endogså meget sjældent, at Kvinder aflægge deres Vidnesbyrd personlig i selve Retten; næsten altid afgive de det til et Par Mænd af deres Slægt eller Venner, som da igjen møde med det for Retten. Men således er det ikke med *Anders Sörensens* Enke. Hun møder selv meget ofte for Retten, og selv i de Tilfælde, hvori hendes Væрге efter Loven skulde optræde på hendes Vegne, plejer hun selv at være tilstede for at tilse, at Alting går rigtigt til. Også herpå have vi i det Foregående haft tilstrækkelige Exempler. Jeg vil derfor her kun anføre et Tilfælde af en noget anden Art: Den 22de November 1596, altså før hendes Mands Død, mødte hun og hendes Svigerinde, *Marine Svanes*, på Rådstuen og berettede, at de havde været hos Lensmanden, *Valdemar Parsberg*, og bedet for 2 Tyve, „at de måtte blive benådet til at stå deres Ret til et Sværd“

¹⁾ Tingbogen.

(istedetfor at lide den mere vanærende Straf at hænges). Lensmanden havde været så galant at bevilge denne deres Bøn på den Betingelse, at Borgmestere og Råd samtykkede deri, hvilket disse da så også gjorde.¹⁾ Sådanne Forbønner spillede en vigtig Rolle i den Tids Retsvæsen.

På den anden Side kan det heller ikke nægtes, at den gode Dame synes at have haft et temmeligt stift og stridigt Sind, som hun ikke blot viste mod Fremmede, men også mod sine Nærmeste, f. Ex. mod sin Søn, Jens Klyn, og, i Anledning af hendes Mands Ligtavle, mod sin Svigersøn, Biskop Hegelund. Også i denne Henseende formildes dog Billedet af hende ved den Skildring, som Mag. *Anders Bording* i det tidligere omtalte Bryllupsdigt giver af hende i en noget højere Alder, hvorledes hun da fandt sin Glæde i at samle sine Börnebörn hos sig og se dem glade. Da det tilige ligesom kaster et Afskedsblik på Anders Sörensens Slægt, vil jeg her lade aftrykke den første Del af det:

Det Højfornemme og Lykkerige Par

Söffren Jenssön Klyne,

Baadmand i Frederichshald,

Og

Cathrina Olufs-Daatter,

Paa deres Brudlofs-Dag til Ære. 1670 den 9 Octobr.

I mindes vel vor Barndoms Tid,

Hr. Brudgom, da vi rende,

Med Kalve-spidsen²⁾ hid og did,

Og ej til Verden kiende.

Hvor vel det da med os tilstoed;

Hvor Folkerig en Skare

Vi vare, naar Mor-Moder loed

Til Dands og Leeg os vare.

Af egne Börn og deres Æt

Hun kunde naar hun vilde

Et gandske Vertskab sanke læt

Og giöre der med Gilde.

Saa stor var da vor Slegte-rad,

Saa lang var da vor Hale,

¹⁾ Rådstue-Dombog. — ²⁾ Jeg kjender ikke dette Udtryk: at løbe med Kalve-spidsen, men det må vel betyde omtrent det Samme som at giöre Kalvespring, være kåd og overgiven.

Men see, jeg veed skøt ikke hvad
 Jeg derom nu skal tale.
 Vor Stammes Tal forringer sig,
 Og svinder hen med Tiden,
 Vor Flok den tyndes kiendelig,
 Vor Skare vorder liden.
 I vores egen Føde-By
 Vi snart ej Frændskab eje,
 Som os i Nød kan skaffe Ly,
 Skøt hver er sine Veje.
 Vel mangan Plads staar overgroed
 Med Nelde, Græs og Skrepper,
 Hvor før vor Ungdoms *Troja* stod
 Og Sorrig hørdes neppe.
 Af Klyne, Bording, Hegelund
 Vi snart ej Levning finde,
 Som der har Færne-Navn og Grund:
 Paa Fald er deres Minde.
 Den største Part af os er død
 Og haver Graven inde,
 Den overblevne Rest sit Brød
 I fremmed Egn maa vinde. o. s. v.¹⁾

Foruden hendes egne Börn og Börnebörn havde hun en meget talrig Familie. Hendes 4 gifte Helsøstre ere nævnede S. 225; men af sit andet Ægteskab med Ingeborg Lambertsdatter havde hendes Fader efterladt sig idetmindste 3 Sønner og 4 Døtre. Den ene af Sønnerne var Lambert Lavridsen, som var en virksom Handelsmand, der 1610 og 1612 træffes på Rejser i Tydskland, men 1616 forgik med Skib og Gods under Frankrig, hvorefter hans Søskende gik fra Arv og Gods efter ham.²⁾ De 2 andre Brødre, Jens og Olufs, Skjæbne er mig ubekjendt. Søstrene derimod bleve godt gifte, Marine 1602 med Hans (Pedersen) Vandel, en Riber og udentvivil en Sønnesøn af Stiftets første protestantiske Biskop. Hans Vandel havde givet sig i Hoftjeneste, havde efterhånden været Slotsfoged, Ridefoged og Slotsskriver på Ålborghus, blev 1611 Tolder på Skagen, men vendte snart tilbage til Ålborg, hvor han 1616 var Borgmester. En anden Søster, Margrethe, gjorde et glimrende Parti i Ribe, idet

¹⁾ Bordings poetiske Skrifter I, S. 162. — ²⁾ Tingbogen under 2den Maj.

hun 1603 blev gift med Bagge Pedersen, Peder Baggesens ældste Søn, senere Rådmand, Anders Sörensens Søstersøn. En 3die Søster, Mette, blev gift med en Povl Jensen, og den yngste, Ingeborg, 1617, i sit 25de År med Mag. og Lektor i Ribe Kristen Friis, en Søn af den tidligere nævnte Rådmand i Ribe, Niels Grisbeck.

Med *Kirstine Anderskones* Formue maa det efterhånden være gået noget tilbage; thi hendes Skatte-Ansættelse sank efterhånden fra 10 Mk. til 4 Mk., som den var i 1632. I 1633 står hun endogså kun opført med 4 Sk.; men det er dog rimeligvis en Skrivfejl. Hun vedblev at bo i sin afdøde Mands Bolig på Nederdammen indtil sin Død, som indtraf den 17de Oktober 1634 i hendes 82de År. Hun blev begravet ved Siden af sin for 36 År siden afdøde Mand. Ligesom *Terpager*, idet han i sine „Ripensiske Indskrifter“ oversætter Indskriften på deres fælles Ligtavle, tilføjer nogle rosende Ord om Manden (se Side 264), således holder han også, og i endnu stærkere Udtryk, en Lovtale over Konen, idet han siger om hende, at hun var „i højeste Grad prydet med Berømmelse for alle Dyder“¹⁾, så at man ser, at hendes Minde dog længe er blevet bevaret i stor Ære i den By, i hvilken hun var født og havde virket så meget.

---

¹⁾ Inscript. Rip., S. 127.